

POMS bladet

Organ för föreningen

Psykologer inom omsorgsverksamheten

Nr 1
1994

ISSN-nr 1102-0474

POMS' styrelse:

Ordförande:	Monica Owen
Vice ordförande:	Inga-Lill Kristiansson
Sekreterare:	Jan Terneby
Vice sekreterare:	Elisabeth Tamsen
Kassör:	Birgitta Levemyr
Vice kassör:	Rune Arvåsen
Konferensansvarig:	Kjell Fritze
POMS-bladet:	Gunnel Toft

Medlemsavgift: 175:-/år. (110:- för dubbelanslutna till Barnhabiliteringspsykologernas förening.)

Föreningen POMS' postgiro: 35 89 78-5
POMS-KOMS international pg: 17 38 80-6

Föreningen POMS' adress: Monica Owen
 Notariestigen 1
 141 72 Huddinge

POMS-bladet:

Ansvarig utgivare: Monica Owen

Manusadress: Gunnel Toft
 Vörtv 1
 352 51 Växjö

Redaktionsgrupp: Inga Hjortzberg
 Bengt Persson
 Gunnel Toft

Innehåll:

Styrelsens sida.....	4
Redaktionens sida.....	5
Rapport från arbetskonferens i Uppsala:.....	6
Resultat av en enkät bland POMSmedlemmar:.....	7
POMSskrivelse till förbundsstyrelsen:.....	10
Kommentar till skrivelsen:.....	12
En styrelsemedlem presenterar sig:.....	13
Recensioner:.....	16
Barn i vår tid:.....	20
Konferens om kultur och fritid:.....	23
Preliminärt program för sommarkonferensen 1994:.....	24
Kallelse till årsmöte i POMS:.....	26
Proposition till årsmötet:.....	27
Nytt från förbundsstyrelsen:.....	28

Foto på omslaget: Tomas Södergren

STYRELSENS SIDA

I rask takt lämnar vi den mörka årstiden bakom oss och närmar oss med stormsteg sommarkonferensen 1994. Arrangörsgruppen funderar som bäst över program, avgifter, underhållning och allt möjligt annat som hör konferensen till. Många POMS-are har accepterat förfrågan om att hålla seminarium, vilket är glädjande. Preliminärt program för konferensen finns i detta POMS-blad.

På årsmötet den 30 maj skall vi ta ställning till de stadgeändringar som behövs för att bli yrkesförening inom Psykologförbundet. Propositionen till årsmötet publiceras i detta nummer och alla uppmanas att läsa på förslaget till stadgar anpassade efter Psykologförbundets normalstadgar för yrkesförening som återfinns i POMS-bladet nr 3 1993.

Angående specialistordningen har styrelsen nu översänt en skrivelse till Psykologförbundet där vi bl.a. tar upp kravet på att betrakta funktionshinder som ett eget område i specialistordningen. Skrivelsen i sin helhet finns i detta POMS-blad. - Många krafter verkar nu för en extra kongress angående specialistfrågan. Bli det en sådan är det viktigt att så många som möjligt av oss uttrycker sin åsikt i frågan.

Glädjande många (ca 100 st) har svarat på enkäten om specialintressen (som olyckligtvis blev utskickad separat och inte tillsammans med POMS-bladet, vilket var avsikten). Om någon glömt blanketten eller av annan anledning inte skickat in den än, så är det inte för sent! Vi tar fortfarande gärna emot svar. Mer om enkäten kommer så småningom.

Vi i styrelsen tycker att vi borde presentera oss mer än med namn, särskilt som många av oss är nya. Vår sekreterare, Jan Terneby, inleder denna "presentationsrunda" med att berätta om sig i detta nummer.

Nästa styrelsemöte är flyttat till den 28 mars, fortfarande på Ytterbyvägen 7 i Kungälv.

För POMS styrelse

Inga-Lill Kristiansson

KÄRA LÄSARE

Det känns roligt att kunna presentera detta nummer av POMS-bladet. Det är mera innehållsrikt än på länge. Medlemmar utanför styrelsen och redaktionen, som lämnat bidrag till detta nummer är Catharina Ekermo och Ylva Hermansson. Vi hoppas att fler skall följa deras exempel och fatta penna/slå sig ner vid skrivmaskinen eller datorn!

**MANUSSTOPP FÖR NR 2 ÄR
5 APRIL**

**Hoppet har återvänt!
Redaktionen**

ARBETSKONFERENS I UPPSALA

Till konferensen i Uppsala 24 - 25 november samlades drygt 40 omsorgspsykologer för att fördjupa sig i ämnet individuella planer. Arrangörer var omsorgspsykologerna i Uppsalaregionen med Brita Lindroth i spetsen samt Peter Brusén från Socialstyrelsen.

Den första dagen inleddes av Ann-Charlotte Carlberg från R-FUB, som talade under rubriken "LSS - lagens intentioner beträffande individplaner samt brukarperspektivet på dessa planer". Peter Brusén från Socialstyrelsen skulle även ha talat under denna rubrik men kunde tyvärr inte medverka på grund av sjukdom.

Under eftermiddagen redogjorde olika konferensdeltagare för erfarenheter av användandet och utvecklandet av individuella planer. Sammantaget framkom att det inte finns något självklart användbart material/instrument att tillgå för närvarande. Man håller dock på att utforma och utprova en del instrument på olika håll i landet, vilket vi kunde få en liten inblick i.

Efter denna presentation samlades konferensdeltagarna i fem olika grupper för att fortsätta diskussionen och utbyta erfarenheter. Formen och innehållet i de olika gruppernas diskussioner kom naturligtvis att präglas av gruppens sammansättning och de enskilda deltagarnas erfarenheter, varför det är svårt att här gå in på en redogörelse för vad respektive grupp avhandlat, men i sammanhanget kan nämnas att arrangörgruppen nu håller på att sammanställa materialet. Varje konferensdeltagare kommer att tillsändas ett exemplar. Övriga intresserade kan rekvirera ett genom att kontakta Brita Lindroth i Uppsala, tel 018 - 17 60 00 vx eller telefax 018 - 12 64 18.

Ett mycket uppskattat inslag var underhållningen av trubaduren Lars Hedberg, som i samband med konferensmiddagen trots förkylning ställde upp och underhöll oss med mycket skicklig och proffsig tolkning av Bellman m fl.

Andra konferensdagen ägnades åt fortsatta gruppdiskussioner som avslutades med en gemensam redovisning i storgrupp, och det är alltså denna redovisning som kommer att sammanställas i skriftlig form av arrangörgruppen.

Avslutningsvis kan sägas att det känns angeläget med en uppföljning av detta konferenstema lite längre fram i tiden, när vi alla förhoppningsvis har hunnit samla på oss egna erfarenheter och då har större möjligheter att dela med oss av kunskaper till varandra.

Slutligen ett stort tack till arrangörgruppen för initiativet till och genomförandet av ett angeläget och trevligt konferensarrangemang. Ett särskilt tack till Brita Lindroth, som hållit samman alla praktiska och ekonomiska trådar omkring konferensen på ett suveränt och av en kassör mycket uppskattat sätt.

Birgitta Levenmyr

RESULTAT AV EN ENKÄT BLAND POMSMEDLEMMAR

I förra numret av POMS-bladet skrev Kjell Fritze under rubriken "Kontaktförmedling för omsorgspsykologer" en presentation av den enkät som var avsedd att följa med tidningen. Av misstag kom enkäten inte med, utan skickades ut separat någon dag senare. En och annan har kanske därför missat sambandet mellan Kjells presentation och själva enkäten.

Bakgrund:

Idén till enkäten kom upp på årsmötet i Getå, och tanken var främst att skapa möjligheter att nå kolleger som är intresserade av samma ämnesområden som man själv, och utbyta kunskaper och erfarenheter. "På köpet" får man ju även genom enkätsvaren en bild av vad POMSare i allmänhet sysslar med, och är intresserade av. Jag skall därför här ge en kort sammanfattning av detta.

Hittills har 102 av våra 298 medlemmar svarat. Detta är i och för sig glädjande många, men ändå kan jag inte låta bli att undra hur de andra 196 skulle ha svarat, och om de är intresserade av samma saker som dem som svarat.

Anställningsförhållanden:

Den stora majoriteten, 71 st, är fortfarande landstingsanställda, men av dessa har några skrivit att det kommer att bli förändringar det närmaste året, i samband med kommunalisering. 20 personer uppger sig vara anställda av kommunen, och 14 personer har andra arbetsgivare, t ex AMI, lärarhögskola, FUB, eller är forskare eller egna företagare. 85 personer är anställda som psykologer, de övriga som t ex psykoterapeut, handledare, teamchef, habiliteringschef, sektorshandledare.

Intresse för speciella diagnosgrupper:

Prader-Willis Syndrom
Sotos syndrom
Retts syndrom
Aicardis syndrom
Crie de chat
Utvecklingsstörda med allvarlig psykisk störning
Psykoser
Downs syndrom
DAMP
Hemiplegi
Epilepsi
Spielmyer-Vogt

är exempel på diagnoser som man är speciellt intresserad av.

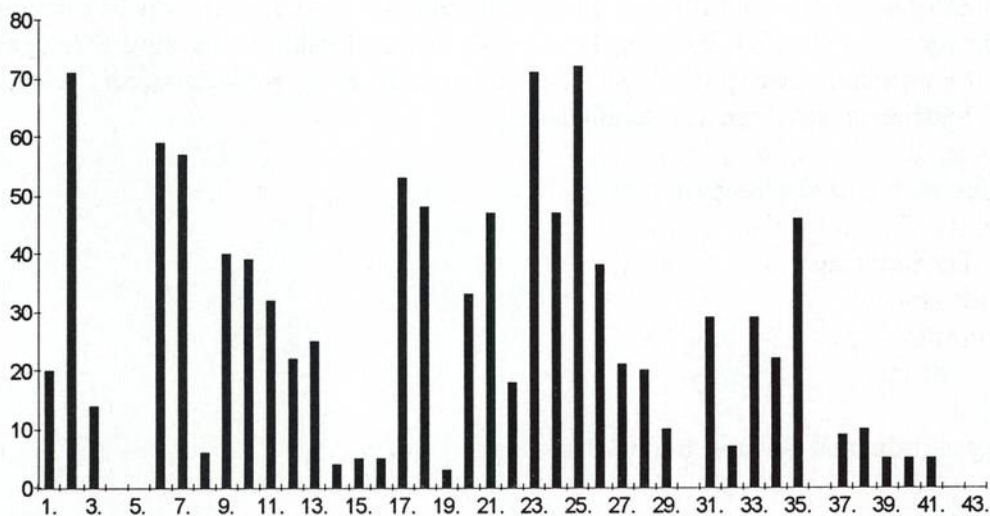
Utvecklingsarbete:

POMS-medlemmar sysslar med utvecklingsarbete avseende

Teamsamarbete
Tidiga störningar
Kommunikationsformer

Samverkan med psykiatri
 Psykoterapi för utvecklingsstörda ungdomar
 Makt och maktlöshet i vård och omsorg
 Verksamhet rörande autism inom ett landsting
 -rendehantering/teamsamspel
 Institutioner, personal, vårdplanering
 Socialt beteende hos barn och ungdomar
 Habiliteringsarbete
 Arbetsmetodik
 Terapi för vuxna
 ISP
 Diagnostik
 Återanpassning
 Personalhandledning
 Vägledningsmetodik/AMI
 Sysselsättning
 TEACCH
 Familjestöd
 Anhöriginflytande utifrån LSS och SoL
 Metoder och mål

Intresseområden - fördelning på svarsalternativen:

1. kommun	20. måttligt utvecklingsstörda
2. landsting	21. neuropsykologi
3. övrigt	22. nätverksarbete
4. (arbetar som)	23. personalhandledning
5. (arbetar huvudsakligen med)	24. personalutbildning
6. anhörigstöd	25. psykoterapi
7. autism	26. samtalsgrupper
8. beteendemodifikation	27. sexualitet och samlevnad
9. familjearbete	28. självskadande beteende
10. forskning	29. små och ovanl. handikappgr.
11. föräldrautbildning	30. (speciella diagnosgrupper)
12. gravt utvecklingsstörda	31. syskonproblematik
13. grupper med andra handikapp	32. sysselsättning
14. hjälpmedelsutveckling	33. testning

15. kontaktpersonsutbildning	34. utbildning
16. kriminalitet	35. utredning och diagnostik
17. krisbearbetning	36. (utvecklingsarbete)
18. lindrigt utvecklingsstörda	37. utvst. m. tilläggshandikapp
19. missbruk	38. vuxenskadade
	39. vård i livets slutskede
	40. vårdhemsavveckling
	41. äldre utvecklingsstörda

Diagrammet visar hur svaren fördelar sig på de olika alternativen. (De första tre staplarna visar anställningsförhållanden). Personalhandledning och psykoterapi har nästan alla uppgett sig intresserade av. Anhörigstöd, autism och krisbearbetning är också mycket vanliga intresseområden. Endast ett fåtal har angett hjälpmedelsutveckling och missbruk. Här är det kanske extra angeläget att kunna komma i kontakt med dem som har samma intresse, eftersom de är så få och kanske svåra att hitta. Andra "små" intresseområden är vård i livets slutskede, vårdhemsavveckling och äldre utvecklingsstörda.

Andra intresseområden:

Det fanns en hel del medlemmar som angav andra intresseområden än dem som fanns med som fasta svarsalternativ.

Spädbarnstiden betydelse för barn med handikapp
 Teamarbete
 Livskvalitet
 Handikapp som social relation
 Organisationsfrågor inom omsorgerna
 Forskning om droger i samband med konception
 Integrering
 Psykologens roll i teamarbetet på barnhabilitering
 Våldsamt beteende/ beteendestörningar
 Första informationen
 Utvecklingsstörda föräldrar
 ISP
 Bildterapi
 Sexuella övergrepp

är de områden som angetts.

Hur utnyttja detta register?

Du som vill komma i kontakt med någon som är intresserad av samma saker som Du själv, skriv eller ring till mig, så förmedlar jag den kontakten. Och Du som ännu inte skickat in Ditt svar, gör det! Bättre sent än aldrig!

Gunnel Toft

POMS

FÖRENINGEN
PSYKOLOGER INOM
OMSORGSVERKSAMHETEN

1994-02-03

Sveriges Psykologförbund
Förbundsstyrelsen

ANGÅENDE SPECIALISTORDNINGEN

Utskickena av blanketter för ansökan om ekvivalering till specialistkompetens har för medlemmarna i föreningen POMS (psykologer inom omsorgsverksamheten) aktualiserat ett djupt otillfredsställande förhållande. Vi hittar inte oss själva någonstans i den beslutade specialistordningen!

Föreningen POMS (med 300 medlemmar och planer på att bli yrkesförening inom Psykologförbundet) motsätter sig bestämt specialistordningen i sin nuvarande utformning. Vi har i huvudsak följande invändningar:

1. För den som arbetar inom området handikapp - omsorger -habilitering - rehabilitering är det omöjligt att tänka sig en naturlig tillhörighet i något av de områden som beslutats. Vilket område man än väljer kommer det att bli ett framtvingat val som upplevs som ologiskt och fel. Omsorgs- och habiliteringspsykologer saknar totalt en naturlig plats i detta system. Som en illustration till detta hänvisas till den pågående artikelserien i Psykologtidningen om vårt arbetsområde. Vi hänvisar även till den bifogade beskrivningen av omsorgspsykologens arbete, som gjorts på anmodan från Psykologförbundet. Psykologens arbete inom områdena funktionshindrade barn och vuxna (den nya lagens, LSS; terminologi) kräver specifika kunskaper och erfarenheter inom just dessa områden. Vi kräver att ett område tillskapas i specialistordningen för de psykologer som arbetar med funktionshindrade personer. Den nya lagen LSS, Lag om stöd och service för vissa funktionshindrade, kan tänkas medföra att antalet psykologer som arbetar med funktionshindrade utökas.

2. Förutom ovan nämnda synpunkt., är vi starkt kritiska till systemet med funktionsspecialisering. Vi vet att vi delar denna kritik med kolleger inom andra arbetsområden. Inom vårt arbetsområde finner vi det totalt onaturligt med en sådan specialisering. Vi är, och kommer även i framtiden att vara, specialister på omsorger och rehabilitering, och detta innebär med nödvändighet en integrering av de olika funktionerna. Även detta bör framgå av artiklarna i Psykologtidningen och av den bifogade beskrivningen.

3. Ytterligare en kritik, som vi vet att vi delar med många andra kolleger, gäller nivån på specialistutbildningen. Vi ser gärna en specialistutbildning inom området funktionshinder. Kravet på vetenskapligt arbete är dock orimligt. De som brukar våra tjänster är inte gagnade av att vi lägger ner så mycket arbete som förutsätts på ett vetenskapligt arbete, men däremot att vi ökar vår kunskap inom arbetsområdet. Vi finner det absurt att de som arbetat som omsorgspsykologer i 15 - 20 år (det rör sig om

många!) inte kan ekvivaleras direkt p.g.a. kravet på vetenskapligt arbete. Detta är personer med mycket stor kompetens, och som i många fall varit direkt pådrivande i uppbyggnaden av omsorgsverksamheten under 70- och 80- talen.

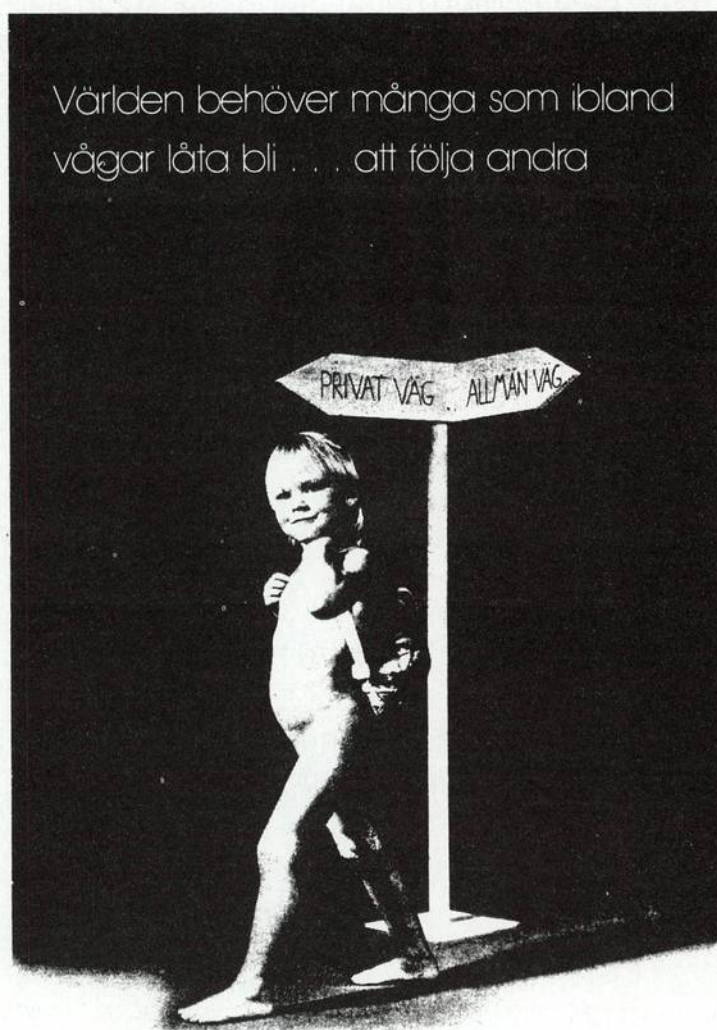
Vi anser att man borde eftersträva en modell som mera liknar läkarnas specialistutbildning, dvs att man till största delen inhämtar sina specialkunskaper genom praktiskt arbete. Denna modell har ju för läkarnas del Socialstyrelsens godkännande.

Föreningen POMS kräver att specialistordningen förändras i enlighet med ovan framförda synpunkter. Detta bör lämpligen ske genom inkallandet av en extra kongress, och POMS kommer att stödja de krafter som verkar för en sådan.

För POMS

Monica Owen

Monica Owen
ordförande

Kommentar till "Angående Specialistordningen".

Artikeln är skriven av POMS-styrelse till psykologförbundets förbundsstyrelsen 14 februari och är, tror vi, representativ för vad POMS-medlemmarna tycker.

Vi tror alltså att medlemmarna i POMS för att kunna godta specialistordningen kräver att vårt område tas in i specialistordningen som ett eget område. Vi tror även att funktionsspecialiseringen är helt onödig och bara krånglar till specialistordningen, att man för att vara specialist inom området handikapp/omsorger/habilitering/rehabilitering måste integrera de olika funktionerna. Vi tror också nivån på specialistordningen uppfattas som orimligt hög av medlemmarna och att detta främst gäller det vetenskapliga arbetet.

Vi tror att vi har medlemmarnas stöd när vi eftersträvar ett närmande till läkarnas specialistutbildning som närmast liknar en formalisering av det behov av fortbildning som vi alla känner och försöker tillgodose. Detta framför vi också som krav till psykologförbundet.

Att vi inte vet beror på att vi endast haft kontakt med en mindre del av medlemmarna. Som bilaga till detta nummer ligger en enkät. Det är viktigt att Du, kära läsare fyller i den och snarast skickar den till

POMSBLADET

för att styrelsen ska få ett bättre underlag för sitt fortsatta tyckande och agerande i specialistordningsfrågan.

Styrelsen.

EN STYRELSEMEDLEM PRESENTERAR SIG

Under ett styrelsemöte föddes idén att medlemmarna i styrelsen skulle kunna presentera sig själva, sitt vardagsarbete och sina tankar och funderingar kring detsamma, i POMS-bladet. På så sätt kan vi få lite glimtar av vad som rör sig i olika delar av landet och i olika typer av verksamheter och organisationer. Här är det första bidraget. Det kommer från *Jan Terneby*, ny i POMS' styrelse i år, och verksam i Älvsborgs län, som "verksamhetsutvecklare".

Jag började arbeta som omsorgspsykolog i mitten av 70-talet och kom tidigt i kontakt med POMS genom olika arbetskonferenser och genom POMS-bladet som *äntligen* kom med jämna mellanrum och innebar lite av en högtidsstund, då man på den tiden satt ganska ensam i psykologjobbet på ett stort vårdhem. Min aktiva medverkan inom POMS har väl inte varit så stor, men när jag blev tillfrågad om jag ville ingå i styrelsen kändes det både stimulerande och angeläget med POMS, inte minst i dessa förändringens tidevarv. Jag arbetade alltså på ett stort vårdhem i Älvsborgs län i nära tio år och kom då naturligtvis att arbeta tillsammans med olika personalkategorier kring personer med många och omfattande funktionshinder.

Som nyutexaminerad psykolog var det både svårt och annorlunda att komma in i en för mig helt ny värld på vårdhemmet och se alla de behov och svårigheter som fanns där. Inte heller hade jag med mig något i bagaget från utbildningen som rörde de utvecklingsstördas livssituation och speciella behov. Det här med utvecklingsstörning och utbildningsfrågor tycker jag fortfarande är ett mycket angeläget område som det finns all anledning för oss inom POMS att jobba vidare med på olika nivåer. Det gäller både psykologutbildningen och andra universitets- och högskoleutbildningar. Skall vårt framtida arbete kring råd och stöd i olika former bli tydligt gäller det ju inte minst att våra grundutbildningar i teamen ger en god bas för olika former av habiliteringsarbete (i vid bemärkelse). Jag tycker också man kan känna oro inför gymnasieskolans nya omvårdnadsprogram. Med mycket kompetenta lärare och en proffsig planering borde det i och för sig gå att få in mycket av omsorgskunskap inom omvårdnadsprogrammet, men risken är att grundkunskaperna även för baspersonalen kommer att bli otillräckliga och kanske rent av bli försämrade på många håll i landet.

Sedan några år tillbaka arbetar jag på en tjänst inom Omsorgsförvaltningen som verksamhetsutvecklare. Det innebär att jag skall försöka initiera och samorda forskning och utvecklingsfrågor inom förvaltningen. Det har varit ett mycket givande och spännande arbete att tillsammans med olika personalkategorier få "lyxen" att enbart ägna sig åt i första hand utvecklingsfrågor. Vad som fortfarande känns så stimulerande är att det finns så mycket kunskap, idéer och engagemang bland människor som arbetar med utvecklingsstörda. Även om det sista tiden, för min del, och jag antar för många av oss inom POMS, handlat mycket om

organisationsfrågor och huvudmannaskap i samband med nya lagen. Ibland känns det att för mycket energi går åt till dessa frågor, medan innehållsfrågorna som ju är de väsentliga kommer bort - det är ju ändå vardagen och mötet mellan utvecklingsstörda sinsemellan och gentemot andra berörda i boende, verksamhet och ute i samhället som är det viktiga.

Under de sista åren har jag också varit verksam på deltid i stiftelsen ALA, framför allt i deras konsultverksamhet. Arbetet har då kretsat kring hur man tillsammans med andra berörda kan utveckla kommunikationen för personer med många och omfattande funktionshinder. Det är mycket stimulerande att få delta i en annan verksamhet på detta sätt och på ALA finns en mycket kunnig, engagerad, hjälpsam och prestigelös inställning till både arbete och varandra. Arbetet på ALA har också medfört att jag kommit att delta i några forskningsprojekt vilket varit mycket stimulerande. Jag tycker det är viktigt att vi psykologer får ökade möjligheter i framtiden att fördjupa oss i något område, exempelvis genom ett projektarbete för en begränsad tid. Det ger stort utbyte, både vad gäller kunskaper, personlig utveckling och för verksamheten i stort. Intresset för forskning har växt fram allt mer för min del, varför jag skrivit in mig på forskarutbildningen på Psykologen i Göteborg och mina planer är att forska kring vuxna personer med grav begåvningsnedsättning. Jag kommer i första hand att ägna mig åt olika aspekter kring deras kommunikation, men är också intresserad av andra områden kring de vuxna, t ex hur anhörigas situation ser ut, hur det är att som personal arbeta med personer med många och omfattande funktionshinder och hur ser arbetet ut på teamnivå kring gruppen. Den mesta forskning som bedrivs kring personer med många och omfattande funktionshinder rör barn och ungdomar - mycket litet finns kring de vuxnas situation.

Sedan ett år tillbaka sitter jag inte längre kvar på Omsorgsförvaltningen utan finns placerad på landstingets gemensamma FoU-Centrum med lokaler på Vårdhögskolan i Vänersborg. Här sitter jag som Omsorgsförvaltningens representant tillsammans med andra företrädare från landstingets andra förvaltningar, som primärvård, länssjukvård, kulturförvaltning och utbildningsförvaltning. Vi skall där stimulera till FoU-arbete inom våra "hemförvaltningar", men också arbeta fram gemensamma kurser, seminarier och forskningsprojekt. Det är intressant att se att vi har så många frågor gemensamma inom olika förvaltningar, kring yrkesroller, teamsamarbete, att arbeta fram individuella målplaneringar etc. Här har vi från omsorgerna mycket att bidra med, men också mycket att ta emot om hur man arbetar på andra ställen. En fråga vi kommer att arbeta med mycket framöver är att försöka få kommunerna mer delaktiga och ev ingå i FoU-Centrum, så att vi kan samordna viktiga utvecklingsinsatser i framtiden.

I vårt landsting kommer råd och stöd att finnas kvar på landstinget och vi för diskussioner om hur våra team skall kunna inleda ett visst samarbete med andra yrkesgrupper och andra förvaltningar på landstinget när det gäller den nya personkretsen, både vad gäller habilitering och råd och stöd. Det blir viktigt att finna former för detta samarbete och ta tillvara varandras kompetens inom olika förvaltningar på landstingssidan och att få till ett vettigt arbete med länets 18 kommuner när det gäller insatser för enskilda personer och gentemot boende och verksamhet. En viktig del inför framtiden blir att utveckla arbetet än mer vad gäller teaminsatser. Här blir både utbildning och handledning viktiga. Några områden som kan bli angelägna att arbeta vidare med kan vara fördjupade kunskaper i systemteori, konsultrollen och vad man i teamarbete brukar kalla

"case management" och "team management". Här blir som sagt både utbildnings- och utvecklingsinsatser viktiga.

Vi upplever ju just nu ett kraftigt systemskifte i hela den offentliga verksamheten. Mycket känns osäkert och oklart inför framtiden. En hel del känns bra - att verksamheten i och med nya lagen verkligen kommer ut i samhället och att vi lämnar den ibland alltför skyddande omsorgsvärlden, att vi får möjlighet att tänka till om vad vi egentligen sysslar med (vad är egentligen de särskilda kunskaper som ska finnas, vad innebär den speciella omsorgskompetensen etc?). Men mycket känns också hotfullt - hur blir ekonomin, kommer man att öka gruppstorlekar i boende och verksamhet igen, vart tar djupet i den nödvändiga kompetensen vägen i en mycket decentraliserad verksamhet etc, etc? Det blir angeläget för oss inom POMS att ta tillvara och vidareutveckla allt det vi vet och tycker är viktigt för människor med begåvningsnedsättning och samtidigt vara öppna och ifrågasättande för att tillägna oss nya insikter och kunskaper. Ett ökat samarbete med andra psykologgrupperingar (habiliteringspsykologer, neuropsykologer etc) som arbetar med personer med funktionshinder tror jag också måste till om vi skall bli starka och kraftfulla i framtiden. Ett sådant arbete måste dock utgå från starka basföreningar, varför POMS arbete under de närmsta åren blir extra viktigt.

Jan Terneby

Bokrecension:.....

Birgitta Zenker: Psykoterapi med utvecklingsstörda barn.

Liber utbildning 1993.

Under 1993 utkom samtidigt två böcker om psykoterapi med utvecklingsstörda. Den ena handlade om psykoterapi med vuxna utvecklingsstörda och recenserades i förra POMS-bladet. Birgitta Zenkers bok är den första som på svenska ger exempel på hur man kan arbeta psykoterapeutiskt med utvecklingsstörda barn.

Inledningsvis får vi en snabb historisk tillbakablick hur samhällets insatser sett ut för de utvecklingsstörda. Under 70-talet insåg man att många beteendestörningar hos utvecklingsstörda barn berodde på institutionsskador. Men nu när barnen får växa upp i familj ser man att långt ifrån alla beteendestörningar försvunnit. "Det finns barn som inte kan kommunicera med andra - även om de har ett tal. Det finns barn som inte kan leka vilket är ett allvarligt hinder i deras utveckling. Det finns barn som bara 'hänger med' på allting och man vet inte hur man skall få dem att delta i några aktiviteter - fast man har en känsla av att de nog skulle kunna en hel del. Listan kan göras hur lång som helst."

Birgitta har arbetat som omsorgspsykolog sedan 1967. Under 20 år har hon också arbetat psykoterapeutiskt inom omsorgerna. Hon skriver att huvudsyftet med boken är att visa en modell för hur man kan arbeta psykoterapeutiskt med utvecklingsstörda barn med allvarliga känslomässiga störningar.

I första kapitlet ställer Birgitta frågan "Varför har utvecklingsstörda barn inte fått psykoterapi?" Birgitta menar att först måste de utvecklingsstörda få sina primära behov tillgodosedda, en plattform att stå på i samhället som alla andra. Det är först under senare år som de har fått det. Psykoterapi kan inte ersätta detta. - Det kan också vara svårt att urskilja vad i beteendestörningen som är en ofrånkomlig del av handikappet och vad som inte är det. - Det finns uppfattningar att de utvecklingsstörda bör behandlas på BUP eller PBU-klinikerna. Birgitta talar för att möjligheter till detta bör finnas inom omsorgsverksamheten. Hon menar att man med omsorgserfarenhet lättare kan skilja ut svårigheter som beror på handikappet och svårigheter som beror på andra typer av störningar. - Behandlingsbehovet är stort för de utvecklingsstörda barnen och risken finns att de kommer i andra hand om de skall konkurrera om resurserna på en klinik för normalbegåvade. - Många terapeuter utanför omsorgerna har också känt sig främmande för utvecklingsstörda.

Birgitta vill inspirera oss kolleger att börja arbeta psykoterapeutiskt med utvecklingsstörda, trots att psykoterapi inte haft någon egentlig tradition inom omsorgsverksamheten.

I ett kapitel finns en genomgång av symtom på tidiga störningar som man också ser hos utvecklingsstörda. Birgitta beskriver olika utvecklingsteorier, där hon själv främst stödjer sig på Erik H. Eriksons "gamla" begrepp oral, anal och genital fas, mindre på objektrelationsteori. Birgitta tycker att "anal störning" bäst beskriver de svårigheter som hon sett hos sina utvecklingsstörda terapiklienter: "Barnet kan så att säga bli förstoppat på alla nivåer - det vill inte lämna ifrån sig vare sig tal, känslor, produkter eller avföring. Det kanske löser konflikter genom att helt enkelt flyta med gruppen i daghemmet, snarare än att agera utifrån vad det självt vill." "Den anala störningen upp-

uppkommer ur en autonomikris, som lett till tvivel på den egna förmågan." Birgitta diskuterar hur handikappet inverkar och försvårar. Hon har inte arbetat individualterapeutiskt med barn som inte haft en första anknytning till en viktig person. Där har hon i stället handlett föräldrarna i hemmet eller, då det inte gått, en personlig assistent.

Eftersom Birgitta under 25 år arbetat också med autistiska och barnomspsykotiska - hon använder inte begreppen synonymt - barn, för hon också fram intressanta tankar och erfarenheter från det arbetet då och då i boken.

Birgitta betonar att det är jaget som skall stärkas och utvecklas i terapin, så att jaget kan fungera mer differentierat. Hon har använt sig av Killingmos beskrivning av jaget och hon går i boken igenom viktiga jagfunktioner som hon arbetar med i terapin: förmåga att skilja mellan yttre och inre verklighet; uppskjutande av behovstillfredsställelse; objektsanknytning; reglering av självkänslan; tolerans för dysforisk affekt; aggressivitetens utveckling; tidiga försvarsmekanismer; jagets syntetiserande förmåga; art av kommunikation; differentierade känslor; symboliseringsförmåga och förmåga att använda lek och fantasi. Hon gör genomgången särskilt med tanke på utvecklingsstörda barns verklighet.

I terapierna har Birgitta använt sig av Gudrun Seitz'sätt att arbeta. "Att terapeuten inte för in material, inte ställer frågor, inte talar om sig själv, inte föreslår aktiviteter eller rättar till fel som barnet gör, är något alldeles nytt för de flesta barn. - För ett utvecklingsstört barn är det ofta en fantastisk upplevelse; de utvecklingsstörda är vana vid att omgivningen alltid är flera steg före, alltid tar initiativet och vet bäst. Plötsligt har någon överlämnat själva styrningen till barnet självt. - Ur det här tillståndet av att plötsligt få vara sin egen drivkraft kommer så småningom självständighet och initiativ att växa - men vägen dit är inte lätt."

Birgitta skriver också om sina erfarenheter av att arbeta psykoterapeutiskt inom omsorgsverksamhetens team. Hon skriver både om fördelar och svårigheter som finns i detta. Bl a har man som psykolog inom ett omsorgsteam flera olika roller inför barnet och dess familj och personal. Skall man arbeta som terapeut bör man behålla den rollen "ren". Det kan vara svårt att få förståelse för detta.

Birgitta skriver inte så mycket om stöttningsmiljön runt omkring i barnets miljö. Det framgår dock att någon annan i teamet träffar föräldrarna för att stötta dem. Jag blir nyfiken på vem som handleder eventuell personal.

Sedan får vi följa tre barnterapierna, de teman som funnits och bearbetats där liksom hur Birgitta arbetat och efteråt analyserat terapin. I en terapi är mamman så småningom med i terapirummet. Jag tycker att Birgitta beskriver terapierna väl och hon belyser också många av de svårigheter som terapeuten ställs inför. Hon betonar vikten av handledning, där man kan diskutera de egna känslorna inför barnet. Hon beskriver också fint med exempel hur terapiprocesser hos utvecklingsstörda kan gestalta sig på slående lika sätt som hos normalbegåvade barn och vuxna "trots alla skillnader i uttryckssätt och begåvningsnivåer". Men psykoterapierna med utvecklingsstörda tar ofta längre tid och sker i en långsammare takt.

I ett slutkapitel skriver Birgitta mycket klart och sammanfattande om förutsättningar för de separationsfaser som vi går igenom under livet i arbetet mot att bli en egen person. Hon skriver om sorgen som ett viktigt inslag i detta. Hon tar upp frågan om utvecklingsstörda överhuvudtaget kan genomgå adolescensen så som normalbegåvade gör.

Jag tycker att Birgitta med sin bok fyller ett tomrum i beskrivningar av de utvecklingsstörda barnens svårigheter och hur de kan hjälpas. För första gången på svenska får vi en beskrivning hur man kan hjälpa de utvecklingsstörda barnen som också har känslomässiga låsningar att bättre kunna använda sig av sin förmåga. Det känns som en milstolpe!

Catharina Ekermo

*Det finns så många sköna människor
som liksom aldrig får en chans:
De blir bedömda efter pärmarna
precis som resten inte fanns.
Men det som öppnar sig därinuti
är värt sin vikt i guld.
För varenda människa har en egen saga
viktig för sin egen skull.*

Okänd

Jag har läst:.....

”Livstecken. Språkutvecklingen hos en döv pojke med autism” av Lena Söderberg.

Lena, som arbetade som Jons personliga assistent under hans två sista förskoleår, har skrivit en trevlig och nyttig rapport om sitt arbete med att ge Jon ett fungerande språk trots hans dubbla handikapp som döv och autistisk.

Boken innehåller en beskrivning av barns tidiga språkutveckling och av autism. Efter dessa teoretiska avsnitt kommer en beskrivning av arbetet med Jon och av hans framsteg i utvecklingen av ett fungerande teckenspråk. Vägen dit gick i stor utsträckning över bilder och visuella scheman.

Därefter följer en del där Lena analyserar vad som påverkat Jons språkutveckling och en del där hon generaliserar till hur vi kan hjälpa barn med autism att utveckla språk och vilka faktorer som är viktiga för språkutveckling. Till slut finns en förteckning över de tecken Jon behärskade när Lena slutade arbeta med honom, en imponerande lista...

Det sätt som Lena arbetar med Jon på är med all säkerhet tillämpligt för alla barn med autism och enbart av det skälet är boken läsvärd. ”Livstecken” är dessutom lättläst och inspirerande. Layouten är läcker, boken är på 96 sidor i A4-format med hårda pärmar, illustrationerna är ofta Jons egna teckningar eller teckningar Lena gjort för att förklara något eller instruera Jon.

Det är roligt att läsa en bra bok skriven av en personlig assistent. Jag rekommenderar den varmt till alla som arbetar med att handleda och vägleda assistenter till barn med autism och självklart till alla assistenter!

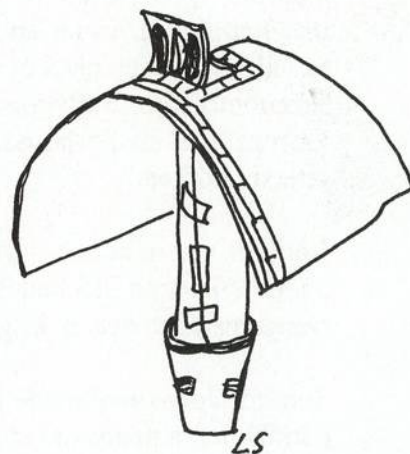
Så avslutar jag med den dikt som inleder boken och som står som ett motto för den. Den borde kunna stå som motto för allt arbete med barn, oavsett handikapp!

*Om jag vill lyckas med att föra en människa
mot ett bestämt mål, måste jag först finna
henne där hon är och börja just där.*

*Den som inte kan det lurar sig själv när
hon tror att hon kan hjälpa andra. För att
hjälpa någon måste jag visserligen förtå mer
än vad han gör, men först och främst förstå det
han förstår. Om jag inte kan det så hjälper det
inte att jag kan och vet mera. Vill jag ändå
visa hur mycket jag kan så beror det på att
jag är fåfäng och högmodig och egentligen vill
bli beundrad av den andre i stället för att
hjälpa honom. All äkta hjälpsamhet börjar
med ödmjukhet inför den jag vill hjälpa, och
därmed måste jag förstå att detta med att
hjälpa inte är att vilja härska utan att vilja
tjäna.*

*Kan jag inte detta så kan jag heller
inte hjälpa någon.*

Sören Kierkegaard.

Boken är utgiven av Riksföreningen Autism, Bondegatan 1 d, 116 23 Stockholm och kan beställas på tel 08-702 05 80 och kostar då 190:- (bokhandelspriset är cirka 300:-). ISBN-nummer 91-630-2034-3. Köp den!

Bengt Persson

BARN I VÅR TID

Jag deltog som representant för POMS i Mödra- och barnhälsovårdspsykologernas studiedagar som ägde rum i Stockholm i höstas. Det var ett givande program med såväl bredd som djup, och det gav mig många tankar i mitt arbete som psykolog inom barnhabilitering.

Lisbet Palme inledde genom att berätta om UNICEF och ge en skakande bild av barns uppväxtvillkor i olika delar av världen: Fattigdom, svält och undernäring, hög barnadödlighet och utebliven skolgång för tredje världens barn, i synnerhet för flickorna. Krigen, t ex i det forna Jugoslavien, har allvarliga konsekvenser på många sätt för just barnen. Även i de rika länderna pågår en allt snabbare försämring av barns villkor genom stor arbetslöshet med åtföljande fattigdom och bostadsbrist. I det sammanfallande östblocket har förhållandena för barnen försämrats markant, såväl materiellt som kulturellt. Allt färre går t ex till högre studier

Sverige utmärker sig än så länge genom goda förhållanden för barn men det finns oroande tecken på ogynnsamma förändringar: Den ökade privatiseringen inom barnomsorg och skola tenderar att leda till segregering av barn med särskilda behov.

Rita Liljeström utgick från egna erfarenheter av att vara dotter, mamma och farmor när hon förmedlade ett sociologiskt perspektiv på barns situation i de nordiska länderna under 1900-talet.

Hon berättade om hur hon brukar upptäcka världen tillsammans med barnbarnet Didrik när hon följer honom till parkleken, hur de undersöker en stubbe eller vissnande löv och stannar upp inför en fågel. Hon lånar barnets ögon och de gör tillsammans vad de vill, utan syfte eller ändamål, ett par timmar. Deras "subversiva" verksamhet känns mycket utmanande eftersom fri tid för barn är en bristvara i vårt samhälle. Rita Liljeström gjorde jämförelser med sin egen barndom: Född på 1920-talet var hon lindebarn och sköttes av en åldrig trotjänarinna. Liksom andra barn ur medelklassen amrades hon inte och umgänget med föräldrarna var mycket formellt. Sträng moral utan barnpsykologi utmärkte tidens barnuppfostran. Själv var Rita ett fantasifullt barn och hon behandlades som "lögnaktig". Genom aga skulle barnens vilja kuvas. I bakgrunden fanns en straffande Gud och den yttersta domen.

Världen var nationell - ytterst få hade möjlighet att resa utanför sitt lands gränser. Men under krigsåren skickades Rita och hennes fyraårige lillebror till Sverige. Inför sin syster tvångsmatades den av krigsupplevelser chockskadade pojken av en ambitiös lotta...

Som förälder revolterade Rita mot sin egen uppfostran. Hon ville verkligen ge sina barn allt, i en fri och antiauktoritär atmosfär. Som den givande strukturerande parten blev hon ibland avskärmad. Hennes barn har berättat att de inte tyckte att hon riktigt såg dem, och vad som egentligen hände.

Rita Liljeström jämför med dagens föräldrar och menar att det finns ett givande och tagande mellan föräldrar och barn, ett gemensamt upptäckande och ett relationsklimat som innebär öppenhet, intimitet och respekt. Den mest positiva samhällsförändringen är att yttre kontroll av barn har övergått till inre kontroll och inre påverkan.

Preliminärt program

Konferens om **Kultur och Fritid** måndagen den 9 maj 1994

08.00-09.00	Kaffe
09.00-09.15	Inledning - Eva Lisskar-Dahlgren
09.15-10.00	Drömmar om fritiden - Conny Bergqvist
10.00-11.00	Forskning kring social integrering - Anders Gustafsson
11.00-12.00	Forskning kring lättläst litteratur - Lena Johannesson och Kerstin Färm
12.00-13.00	Lunch - musikunderhållning
13.00-14.00	Forskning om fritid och rekreation - Ingemar Norling
14.00-14.30	Kaffe
14.30-15.00	Konstskolan Linnéa - Gunilla Olofsson
15.00- 16.00	Hantverkargården i Ljusdal - Bosse Heed
16.00- 16.30	Ombud för lättlästa böcker och nyheter - Lotta Rosenström
16.30- 17.00	Avslutning. Paneldebatt

□ **Utställning av böcker, tidningar och hantverksprodukter sker under konferensen** □

ANMÄLAN

Jag anmäler mig till konferensen om *Kultur & Fritid* i Uppsala den 9 maj 1994.
Jag betalar mot faktura i samband med bekräftelse ca två veckor innan.
Anmälan är bindande.

Namn

Befattning och arbetsplats.....

.....

Adress

.....

Telefon Telefax.....

Jag behöver handledare / ledsagare

Skicka Din anmälan under adress:

**NFPU Svenska Nationella Kommittén,
Kent Ericsson, Holmgångsvägen 3,
754 40 UPPSALA**

Senast den 11 april 1994.

Hennes slutsats gav mig reflektioner kring uppväxtvillkoren för barn med handikapp - många möter olika metoder och träningsprogram som präglas av yttre kontroll och styrning från föräldrar och andra vuxna. Pedagogiskt tänkande kommer in mycket tidigt i barnens liv och föräldrar åläggs uppgifter. Hur påverkar detta det intuitiva föräldraskapet, möjligheten att upptäcka världen tillsammans med sitt barn? Hur ser vårt ansvar som psykologer ut i ett behandlings-/träningsklimat? Barnen behöver förvisso extra stimulans/behandling för sin utveckling, men behöver också få chans att själva upptäcka världen.

Rita Liljeström refererade också till aktuell forskning och studier kring "den nya barndomen". Ett tvärvetenskapligt synsätt får allt större betydelse. Socialiseringsperspektivet bleknar och barn betraktas allt mer som sociala aktörer vars upplevelser och erfarenheter man måste ta på allvar. De traditionella barndomsinstitutionerna, som familjen och skolan, har förlorat i betydelse och ersatts av ökat inflytande från media och kamratgrupper. De nya familjebildningarna och inter-nationaliseringen av samhället är också viktiga faktorer för barns uppväxtvillkor i dag.

Barbro Hindberg, Socialstyrelsen, berättade om projektet "Barn i fokus". Bakgrunden till projektet var det s k Mikael-fallet som avslöjade stora brister i barnperspektivet i sociala utredningar.

Projektet kommer med en slutrapport 1994, och innehåller så viktiga frågor som stöd till unga och/eller ensamstående mammor, missbrukarnas barn samt hur sexuella övergrepp kan förebyggas och åtgärdas. Barbro Hindberg betonade vikten av samverkan kring dessa utsatta människor. Ofta är stödformer knutna till eldsjälur och därmed sårbara. Annat som försvårar är delat huvudmannaskap och de nu så populära köp och sälj- och beställar-utförarsystemen. Konkurrens befrämjar inte samarbete och på många håll i landet håller det förebyggande arbetet på att monteras ner.

Karin Edenhammar och **Simone Ek** från Rädda Barnen gav information om barnkonventionen och hur Sverige och andra länder lever upp till kraven. De berättade också om "Anonyma föräldrar", en volontärverksamhet dit föräldrar i svåra situationer kan ringa. Ofta blir det ett första steg mot professionell kontakt och hjälp. En annan viktig verksamhet är Pojkmottagningen i Stockholm, där två psykologer hjälper pojkar som utsatts för sexuella övergrepp.

Vidare har Rädda Barnen ett psykoterapeutiskt team som arbetar med barn som har krigsupplevelser. Organisationen erbjuder också flyktingföreläggningar och -slussar konsultation gällande barns upplevelser och reaktioner.

I mitt arbete möter jag allt fler flyktingbarn. Det är svårt att göra rättvisande utvecklingsbedömningar, och råd och stöd till föräldrar får ske genom tolk. Våra resurser och kunskaper känns ofta otillräckliga och barnen och deras familjer blir ofta bollade mellan olika stödjande och utredande instanser. Det vore värdefullt om Rädda Barnen hade möjlighet att bevaka de funktionshindrade flyktingbarnens situation.

Per Bolin-Hort, forskare i "Tema Barn" vid universitetet i Linköping gav en intressant historisk bakgrund till samhällsrelaterade insatser för barn, t ex folkskolereformen, framväxten av BVC och de under en tid så frekventa fosterhemsplaceringarna. Han kunde peka på att starka enade yrkeskårer, som t ex folkskollärarna och läkarna, åstadkom resurser även under perioder av svag samhällsekonomi och att de därigenom kunde driva utvecklingen framåt. Det är verkligen viktigt att vara en stark och drivande yrkesgrupp som inte ger upp i motvind!

Birgitta Knutsdotter-Olofsson från Lärarhögskolan gav en levande och underhållande föreläsning om den fria lekens betydelse för barn. Det är ju också ett viktigt tema för oss i POMS: Hur skall man lära barn med utvecklingsstörning att leka mer och hjälpa dem att förstå de koder som styr all lek. I leken får inte heller finnas krav på prestation...

Hon gav exempel från daghem där stressen snabbt minskat i en orolig barngrupp när barnen fick aktiv hjälp att börja leka. Personalen gav tid för lek och strök alla tvärgrupper och stora samlingar, de störde inte med att t ex gå ut, och de deltog själva aktivt. Det var viktigt att barnen fick chans att leka färdigt och att t ex mellanmål blev en del av leken ("bröllopsmåltid", "picnic"). Det uppstod aldrig den väntan som är så vanlig i barngrupper, och man sa aldrig "det är ingen idé, vi skall snart..."

Som avslutning på studiedagarna skildrade **Johan Norman** på ett fängslande sätt en psykoanalys av en 5-årig pojke.

Som framgång var studiedagarna av stort intresse för mig som arbetar inom barnhabilitering. Många av de aktuella frågeställningarna skulle kunna vinklas ur handikapperspektiv på kommande POMS-konferenser, tycker

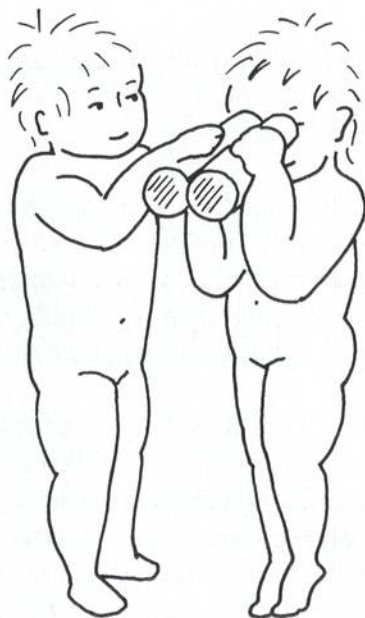
Ylva Hermansson, Stockholm

*En del människor har
kommit vilse*

dem kan du hjälpa

*så att de själv kan
hitta*

sitt eget resmål

- Utvecklingsstörda har väl ingen glädje av kultur- och fritidsarrangemang! Eller har de kanske det?

Svenska NFPU inbjuder härmed till en konferens under temat **Kultur & Fritid**.

Konferensens syfte är att betona vikten av att utvecklingsstörda får en meningsfull och aktiv fritid och att de ges möjligheter att ta del av det fritids- och kulturutbud som finns. Program bifogas.

Konferensen vänder sig till bl a utvecklingsstörda, företrädare för FUB och andra handikapporganisationer, politiker, forskare samt personal inom habilitering i kommuner och landsting som t ex fritidskonsulenter, kuratorer och föreståndare för dagcenter och gruppbostäder.

OBS! För utvecklingsstörda deltagare krävs handledare till flera programpunkter.

Tid

Måndagen den 9 maj 1994.

Plats

ATRIUM, Dragarbrunnsgatan 46, UPPSALA (nära centralstationen).

Kostnad

För deltagandet i konferensen tas en avgift ut med 1.100 kr. I konferensavgiften ingår förmiddagskaffe, lunch och eftermiddagskaffe.

Anmälan

Anmälan görs på bifogade kupong senast den 11 april 1994. Anmälan skickas till NFPU Svenska Nationella Kommittén, Kent Ericsson, Holmgångsvägen 3, 754 40 UPPSALA. Bekräftelse på deltagandet sänds ut tillsammans med faktura ca två veckor innan konferensen.

Frågor

Frågor besvaras av kurator Jan Peterson på telefon 0173 - 86 325 och fritids-konsulent Lennart Björk på 08 - 753 57 00 eller 753 57 79.

Välkommen!

PRELIMINÄRT PROGRAM FÖR ÅRETS SOMMARKONFERENS

Ämnet för konferensen är: OMSORGSPSYKOLOGENS UTMANING -
HUR SER YRKESROLLEN UT I FÖRÄNDRINGSTIDER?

De tre dagarna belyser följande frågor: Hur ser omsorgspsykologins
utveckling ut? Hur använder vi våra kunskaper idag? Vilka blir de stora
frågorna för oss i framtiden?

1994 års sommarkonferens blir en STYRKEKONFERENS!

Plats: Vår gård i Saltsjöbaden

Tid: 30 maj - 1 juni 1994

Kostnad: Konferensavgift 1.300 kr samt kostnad för kost och logi. Priset
för helinackordering är 2.400 kr. Kostnaden för daggäster är 1.200 kr.

Programmet är fortfarande preliminärt, men kommer i stora drag att se ut
som följer:

Måndag 30/5

HISTORISK TILLBAKABLICK:

"Reflektioner kring omsorgernas och omsorgspsykologins utveckling."

Mårten Söder, professor i sociologi, och några erfarna omsorgspsykologer
ger sin syn på detta ämne.

På kvällen blir det traditionsenligt årsmöte.

Tisdag 31/5

DAGSLÄGET:

Peter Brusén och Lena Mc Elwee från Socialstyrelsen: "Erfarenheter av
LSS och råd och stöd enligt LSS."

Dagen kommer i övrigt helt att ägnas åt seminarier. Ett antal POMS-are,
som håller på med forsknings och utvecklingsarbete eller på annat sätt
specialiserat sig inom något område kommer att vara
seminarieledare. Varje konferensdeltagare skall kunna välja tre
seminarier.

Exempel på seminarier:

- Psykoterapi med vuxna med utvecklingsstörning
- Psykoterapi med utvecklingsstörda barn
- Ett forskningsprojekt rörande psykoterapi med utvecklingsstörda ungdomar
- Arbete med personer med autism
- Arbete med vuxna, gravt utvecklingsstörda personer
- Små och mindre kända handikappgrupper
- Kristeamets arbete
- Arbete med vuxenskadade
- Forskningsprojekt om livssituationen för vuxna med utvecklingsstörning
- Föräldrautbildning

På kvällen blir det konferensmiddag

Onsdag 1/6

FRAMTIDEN:

Specialistordningen. Diskussion och, som vi hoppas, information från specialistrådet.

Några omsorgspsykologer delger oss sina erfarenheter i ämnet: "Essensen av mitt omsorgspsykologarbete. Vad är viktigt för oss att behålla genom alla de förändringar som omorganisationer och ny lagstiftning innebär?"

DESSUTOM:

- + Konstvisning av de förnämliga konstsamlingarna på Vår gård
- + Uppträden av arrangörgruppen, som behandlar konferensens tema medelst sång, musik och cabarétinslag

DETTA KAN DU INE MISSA !!

DETTA FÅR DU INTE MISSA !!

BOKA DÄRFÖR DAGARNA 30+31 MAJ+1 JUNI !

Arrangörgruppen

KALLELSE TILL ORDINARIE ÅRSMÖTE I FÖRENINGEN POMS

TID: 30 maj 1994, ca kl. 19.00

PLATS: Vår Gård, Saltsjöbaden

FÖRSLAG TILL FÖREDRAGNINGSLISTA

1. Årsmötet öppnas av POMS' ordförande
2. Val av ordförande för årsmötet
3. Årsmötets behöriga utlysande
4. Godkännande av föredragningslistan
5. Val av sekreterare för årsmötet
6. Val av två justeringsmän för dagens protokoll, tillika rösträknare
7. Inval av nya medlemmar
8. Verksamhetsberättelsen för perioden 1993 - 1994
9. Ekonomisk redovisning
10. Revisorernas berättelse
11. Frågan om ansvarsfrihet för styrelsen
12. Val av ordförande för perioden 1994 - 1995
13. Val av sekreterare för perioden 1994 - 1995
14. Val av kassör för perioden 1994 - 1995
15. Val av övriga styrelseledamöter för perioden 1994 - 1995
16. Val av två revisorer för perioden 1994 - 1995
17. Val av två revisorssuppleanter för perioden 1994 - 1995
18. Val av valnämnd för perioden 1994 - 1995
19. Fastställande av årsavgift för 1995
20. POMS-bladet
21. Motioner
22. Propositioner
23. POMS' fortsatta konferensverksamhet
24. Anmälningssärenden
25. Övriga ärenden
26. Årsmötet avslutas

POMS

FÖRENINGEN
PSYKOLOGER INOM
OMSORGSVERKSAMHETEN

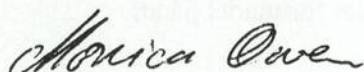
PROPOSITION TILL POMS' ÅRSMÖTE 1994

Vid POMS' årsmöte 1992 beslutades att POMS skulle ansöka om medlemskap som yrkesförening i Sveriges Psykologförbund (SP). Så gjordes och POMS har därefter upptagits som interimistisk medlem i SP, i avvaktan på en anpassning av POMS' nuvarande stadgar till SP's normalstadga för yrkesförening. Styrelsen har haft flera kontakter med Ture Fogelberg på SP ang. stadgarnas utformning och det slutliga förslaget publicerades i POMS-bladet i höstas. Då inga synpunkter framfördes efter publiceringen och inga förändringar gjorts publicerar vi dem ej igen utan hänvisar till POMS-bladet nr 3, 1993.

FÖRSLAG TILL BESLUT:

Styrelsen föreslår att årsmötet godkänner att föreliggande stadgeförslag ska gälla som stadga för POMS, från det att POMS upptas som fullvärdig medlem i SP. Vilket tidigast kan ske vid SP's kongress i Aprii 1995.

För POMS' styrelse

Monica Owen
Ordförande

Nytt från förbundsstyrelsen.

Förbundets **verksamhetsplan** för 1994 har behandlats och antagits. Alltmer av verksamheten beskrivs under de olika verksamhetsmålen som antagits och prioriterats av kongressen 1992. Målen är, i prioritetsordning:

Mål 1: Målet är att psykologins och psykologkompetensens betydelse och ställning inom samhällslivets alla sektorer är stark.

Under detta mål faller mycket av informationsarbetet till beslutsfattare inom och utom den offentliga sektorn, liksom remissarbete, arbete med lagfrågor, utbildningsfrågor mm. Bland lagfrågor kan nämnas ledningsfrågan (HSL §14), sekretessfrågor, journalföringsfrågan och arbetet på en psykologlag. Mycket av Psykologtidningens innehåll handlar om detta mål.

Mål 2: Målet är att psykologkårens löner och övriga arbetsvillkor svarar mot kårens utbildning, kunskap och kompetens.

Arbetet med Akademikeralliansen, den sammanslutning av 20 små SACO-förbund med högutbildade medlemmar, har som främsta mål att hjälpa oss driva lönefrågorna på ett mer adekvat sätt i framtiden. Det verkar i dag som om alliansen kommer att bli fullgod förhandlingspart gentemot landsting och kommuner. Under 1994 har vi två löneförhandlingar: per den 940101 och per 950101. Om den förra är väl inte så mycket att orda men den andra är intressant: förhandlingen rör strukturtillägg, något som kan beröra alla. Strukturtillägg kan vara för förändrade arbetsuppgifter, i förhållande till kollegor, i förhållande till övriga landet, mm.

Mål 3: Målet är att medlem i förbundet har tillgång till effektiv service vad gäller arbetsvillkor, yrkes- och utbildningsfrågor.

Förbundet satsar på att alltmer av servicen till medlemmarna ska kunna fås lokalt, dvs av kretsstyrelsen och av de lokala förhandlingarna. Lokala förtroendemän går på fackliga kurser för att höja sin kompetens i olika frågor. Meningen är att medlemmen alltid ska vända sig till sin lokala företrädare, som i sin tur givetvis kan vända sig till förbundet centralt vid behov. Därigenom kan förbundets resurser användas mer effektivt. För dem som jobbar privat håller förbundet på att bygga upp Psykologtjänst AB, som ett service-och informationsorgan.

Mål 4: Målet är att psykologin som vetenskap utvecklas genom en stark koppling mellan yrkesmässig psykologverksamhet och forskning.

Här ligger förbundet relativt lågt under 1994. Man arbetar på ett forskningspolitiskt program som ska bli utgångspunkten för det fortsatta arbetet.

Mål 5: Målet är att kontinuerligt utveckla psykologyrket vad avser innehåll och kvalitet så att det motsvarar behov som finns i samhället.

Arbetet med psykologutbildningen faller under denna rubrik. Förbundet är givetvis involverat i uppbyggnaden av den nya utbildningen i Linköping, som förhoppningsvis kan bli uppgiftsorienterad. Arbetet med dimensioneringen av den totala psykologutbildningen liksom innehållet i denna hör också hit. En ny, intressant tanke är att man eventuellt skulle kunna förlänga utbildningen och avskaffa kravet på praktisk tjänstgöring före legitimationen, något som planeras för tandläkarutbildningen och diskuteras för läkarutbildningen.

Specialistutbildningen hör också hemma under mål 5. Som ingen har kunnat undgå har ekvivaleringsarbetet påbörjats. Vi kan också konstatera att protesterna är starka och att det blir en extra kongress om specialistutbildningen.

Mål 6: Målet är att den fackliga medvetenheten och kunskapen hos medlemmar och fackliga förtroendemän är hög.

Förbundets ansträngningar riktar sig framför allt till de lokala fackliga förtroendemännen som får löpande information om det som händer och sker. Fackliga kurser och konferenser ordnas, i ungefär samma omfattning som tidigare.

Mål 7: Målet är att tillgången på psykologer svarar mot enskildas och samhällets behov.

Under detta mål hamnar arbetet på att sprida kunskap om vad psykologer kan och kan arbeta med. En annan viktig fråga är dimensioneringen av psykologutbildningen, att verka för att den anpassas till samhällets behov nu och framåt. En enkät till privatanställda psykologer och en till företag har gjorts för att se hur enskilda sektorns behov ser ut.

Mål 8: Målet är att ha en hög organisationsgrad inom arbetsmarknadens alla sektorer och bland studenter.

Man ska i fortsättningen kontakta dem som begär utträde ur förbundet för att utröna anledningen till detta, för att om möjligt förebygga vidare utträden. Psykologtjänst AB:s service till privat verksamma ska förhoppningsvis locka fler till förbundet liksom satsningar på utbildningsfrågor förhoppningsvis lockar fler psykologistuderanden.

Sammanfattningsvis kan konstateras att förbundets budget 1994 är på 21,7 miljoner kronor. Cirka hälften av dessa pengar finns redovisade under målen och ambitionen är att den andelen ska öka.

Förutom verksamhetsplanen och ämnena i den vill jag ta upp en lagrådsremiss med förslag till lagstiftning om åliggande för personal inom hälso- och sjukvården och om disciplinpåföljd mm på hälso- och sjukvårdens område där förbundet svarar att området bör vidgas till all psykologisk patientverksamhet. Lagrådsremissen handlar om skyldigheten att arbeta enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, skyldigheten att upplysa patienter om deras hälsotillstånd och möjliga behandlingsmetoder, intygsskrivande, personligt ansvar för hur arbetet utförs och tystnadsplikt. Socialstyrelsens tillsyn berörs och tänkbara straff för att bryta mot de uppräknade skyldigheterna. Dessa är, för psykolog: *Disciplinpåföljd*, dvs erinran eller varning, och *Återkallelse av legitimation*.

Socialdepartementet har börjat se över behörighetsfrågorna inom hälso- och sjukvården. Det handlar om eventuell legitimering av flera olika vårdgivargrupper, t ex socionomer, naprapater, ortopedingenjörer, undersköterskor, homeopater och transaktionsanalytiska psykoterapeuter.

Psykologförbundets s k barngrupp har varit mycket aktiva i frågan om ökat skydd för barn, särskilt i det nu aktuella ämnet åtgärder mot sexuella övergrepp mm.

HSU 2000, Hälso- och sjukvårdsutredningen, har gått i stå. Ingen vågar presentera något förrän efter valet och dessutom har två partier, s och v, hoppat av tills vidare.

Etiska rådet vill att förbundet ser över innehållet i skyldigheter mot klienter och personlig integritet, nog så viktiga frågor. Etiska regler för konsulter är också aktuella att utveckla, en svårighet är att etiska rådet får väldigt lite anmälningar inom detta fält.

Det här var ett axplock av frågor från styrelsens bord, fler kommer i nästa nummer av POMS-tidningen.

Bengt Persson

BETALD ANNONS

Stiftelsen Linden erbjuder plats i gruppboende

Stiftelsen Linden Vingåker svarar sedan 1990 för behandlingsinriktat boende och daglig verksamhet för 5 psykiskt handikappade unga vuxna.

Behandlingsarbetet vid Linden bygger på vetenskaplig grund och tillämpar medicinska, pedagogiska, neuropsykologiska och andra terapeutiska kunskaper. Kunskaperna tillämpas inom en miljöterapeutisk ram.

Det miljöterapeutiska arbetssättet innebär i detta sammanhang att de strukturer, rutiner, aktiviteter och relationer som erfordras för att utveckla förståelsen av verkligheten och av sig själv (tänkande, känslor och hand-

lingar), skall ingå i det dagliga livet och arbetet för de boende och förmedlas av alla.

Vi bor utanför Vingåker i Sörmland och arbetar med individuellt anpassade arbetsuppgifter.

Vårddygnskostnaden 1993 är 1558 kr.

Känner du någon som kan ha glädje av att flytta till oss från sin hemort är du välkommen att höra av dig för ytterligare information till:

Ordf. Christer Lundström	0151 20020
Föreståndare Lennart Falk	0151 33070
Speciallärare Solveig Jansson	0151 12010
FA's repr. Anita Rinman arb	013 148858

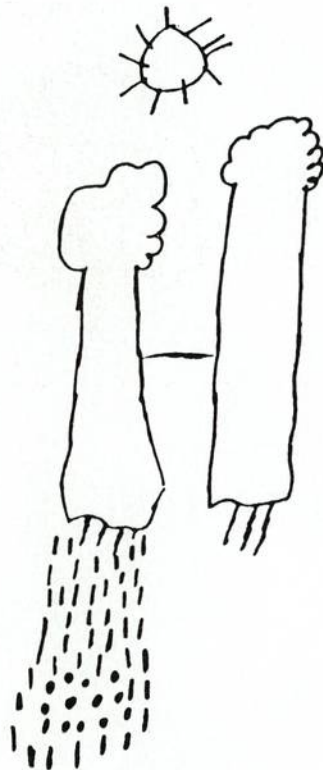

Stiftelsen Linden
Box 1
643 21 Vingåker
0151 33070

Det blåser en sol

*det blåser en sol
det trummar en vind
det dansar ett träd
låt våra dikter springa i lustens skimrande dagar
låt dem landa som smultron i sommargräset
som rönnbärsklasar på grenen
som knubbiga svampar i korgen
det blåser en sol
det trummar en vind
det dansar*

En dikt av Mattias 20 år

POMS bladet

Organ för föreningen

Psykologer inom omsorgsverksamheten

Nr 2

1994

ISSN-nr 1102-0474

POMS' styrelse:

Ordförande:	Monica Owen
Vice ordförande:	Inga-Lill Kristiansson
Sekreterare:	Jan Terneby
Vice sekreterare:	Elisabeth Tamsen
Kassör:	Birgitta Levemyr
Vice kassör:	Rune Arvåsen
Konferensansvarig:	Kjell Fritze
POMS-bladet:	Gunnel Toft

Medlemsavgift: 175:-/år. (110:- för dubbelanslutna till Barnhabiliteringspsykologernas förening.)

Föreningen POMS' postgiro: 35 89 78-5
POMS-KOMS international pg: 17 38 80-6

Föreningen POMS' adress: Monica Owen
 Notariestigen 1
 141 72 Huddinge

POMS-bladet:

Ansvarig utgivare: Monica Owen

Manusadress: Gunnel Toft
 Vörtv 1
 352 51 Växjö

Redaktionsgrupp: Inga Hjortzberg
 Bengt Persson
 Gunnel Toft

Innehåll:

Styrelsens sida:.....	4
Redaktionens sida:.....	5
POMS' enkät om specialistordningen:.....	6
Inför sommarkonferensen:.....	7
Om psykoterapi med utvecklingsstörda barn:.....	14
Hur tolka 25 år inom omsorgsverksamhet?:.....	17
En styrelsemedlem presenterar sig:.....	20
Rapport från förbundsstyrelsen och från extrakongressen d 17/4:.....	22
Anmälan av litteratur kring forskningsprojektet "En god start i livet":.....	26
Seminarieinbjudan:.....	28
NFPU-information:.....	30

Bild på omslaget: Pablo Picasso: Fleurs et mains.

Alla "tanter" ur "Lilla fruntimmersboken" av Gunilla Dahlgren.

STYRELSENS SIDA

Sommaren närmar sig med stormsteg. Senaste styrelsemötet den 28 mars handlade förstås en hel del om årets sommarkonferens. Detta POMS-blad innehåller en presentation av seminarier som våra kollegor kommer att hålla under konferensen.

Vi i styrelsen ser att det behövs en bra framförhållning när det gäller både sommar- och arbetskonferenser. Därför är det viktigt att omsorgspsykologer på olika håll i landet överväger möjligheten att vara konferensarrangörer framöver.

Med förra POMS-bladet följde en enkät om specialistordningen. Ganska få (ett 35-tal) har svarat. Det är svårt att dra några slutsatser av detta. Betyder det kanske att man ställer sig bakom POMS skrivelse angående specialistordningen? Eller menar man att man har förmedlat vad man tycker till de fackliga ombuden? När detta nummer kommer ut vet vi om beslutet om specialistordningen kvarstår eller har rivits upp på den extra kongressen.

Vi börjar nu se frågetecknen inför tolkningen av den nya handikapplagen I samband med en konferens på Sätra bruk om psykoterapi med utvecklingsstörda barn betonades vikten av att bedriva psykoterapi inom ramen för omsorgs- och habiliteringspsykologernas verksamhet. POMS har tillsammans med Habiliteringspsykologernas förening fått i uppdrag att bevaka frågan, som ju hänger ihop med frågan om vad som kan betraktas som råd och stöd enligt LSS.

POMS och Habiliteringspsykologernas förening fick också i uppdrag av konferensen på Sätra bruk att på Utbildningsdepartementet aktualisera frågan om hur handikappproblematiken kommer in i psykoterapiutbildningarna. Det känns viktigt att försöka föra fram det behov vi ser och den kompetens vi har när det gäller psykoterapi för personer med funktionshinder.

Vi ser fram emot sommarkonferensen i Saltsjöbaden. Då får vi möjlighet till fördjupade kunskaper, vi kan fundera och diskutera, odla gamla och nya kontakter och framför allt samla STYRKA till vardagsarbetet.

Vi önskar alla POMS-medlemmar en riktigt skön sommar!

För POMS' styrelse

Inga-Lill Kristiansson

KÄRA LÄSARE

Ni håller återigen ett späckat POMS-blad i er hand!

Inför sommarkonferensen har vi låtit de ansvariga för seminarierna presentera sina respektive ämnen. Att "seminariedagen" kommer att bli en succé känner man sig säker på när man läst dessa presentationer!

Ett gediget konferensreferat finns med i detta nummer. Alla som inte hade tillfälle att komma till konferensen på Sättra Bruk, med Birgitta Zenker, får en ny chans att ta del av samma ämne på årets sommarkonferens, där Birgitta medverkar. Vi tackar Gunilla Svensson för referatet!

Vi har också fått en tankeväckande artikel från Kerstin Liljedahl. Läs den!

Förutom detta finns en hel del annat smått och gott.

NY POMS-BLADSREDAKTION EFTERLYSES!!!

Här i Växjö anser vi att tre år är en ganska lagom lång period att ansvara för POMS-bladet. Det betyder att vi planerar att avgå om ett år. Det skulle kännas tryggt att i god tid ha en efterträdare utsedd, och vi tänker ta upp denna fråga på årsmötet. Kanske kan vi redan då fatta ett beslut om vem som tar vid efter oss? Tänk på saken!

MÅNGA POMS-BLAD KOMMER I RETUR!

Har du anmält ändrad adress vid flyttning? Om inte, så gör det snarast! Skicka din adressändring till:

Gunnel Toft
Vörtvägen 1
352 51 Växjö

Ibland tror man att datan kan sånt som den inte kan. Och ibland kan den sånt som man inte tror. Om du förstår hur jag menar.

**MANUSSTOPP FÖR NÄSTA POMSBLAD
FREDAGEN DEN 26/8-94**

POMS' ENKÄT OM SPECIALISTORDNINGEN

Vid det här laget har den extra kongressen om specialistordningen passerat. Hur det gick på den kan ni läsa om på annan plats i tidningen. Här skall endast redovisas hur medlemmarna svarade på den enkät som medföljde förra numret. Avsikten med den var ju att få en bild av medlemmarnas åsikter, för att veta hur POMS skall agera vidare i specialistordningsfrågan.

Svarsfrekvensen var tyvärr inte särskilt hög. 38 av våra nära 300 medlemmar har svarat. Skall det tolkas så att resten av medlemmarna sympatiserar med den skrivelse till Psykologförbundet som vi publicerade i förra numret?

Av de 38 som svarat, säger sig 14 vilja ha en specialistordning, men endast 2 av dessa vill ha den i den föreslagna formen. Av de övriga vill de flesta ha enbart områdesspecialisering, ett specialistområde kring funktionshinder el likn, samt inget vetenskapligt arbete eller ett arbete på en lägre nivå än den föreslagna. 12 av de 38 som svarat vill inte på några villkor ha en specialistordning, 9 medlemmar vill ha en specialistordning endast på villkor att den blir som man vill ha den, dvs i nästan alla fall innebärande enbart områdesspecialisering och området funktionshinder med.

Kravet på vetenskapligt arbete motsätter sig 11 medlemmar bestämt. Lika många säger ja till kravet på vetenskapligt arbete, och resten har inte uttryckt någon åsikt om detta. Av de 11 som vill ha krav på vetenskapligt arbete vill 6 ha en lägre nivå på arbetet än den föreslagna, och 5 accepterar den föreslagna nivån.

Är dessa svar representativa för POMS' medlemmar? Du är fortfarande välkommen att höra av dig till någon i styrelsen med dina åsikter om specialistordningen.

Du som inte svarat på enkäten, var snäll och gör det!

Vi måste veta mer om medlemsopinionen när vi driver frågan i framtiden!

Gunnel Toft

Det är jobbigt med konferenser. Först skall man orka sitta hela dagen, sedan skall man orka dansa hela natten.

INFÖR SOMMARKONFERENSEN

När detta nummer utkommer är det troligen bara några få veckor kvar till sommarkonferensen. Vi har bett dem som skall hålla seminarier under konferensen att med några rader presentera sitt ämne. Se det som en liten försmak av konferensen, och en möjlighet att få veta en aning mer om det seminarium just Du har valt. (Ansökningstiden har ju sedan länge passerat)

Jag har ingen badträsk?
Jag skall inte vara i så länge.

Birgitta Zenkers presentation avser i första hand hennes anförande, men kan också ses som en beskrivning av ämnet för hennes seminarium. Så här vill **Birgitta** föränmäla det anförande hon kommer att hålla:

Jag har blivit ombedd att tala på POMS-konferensen i maj om psykoterapi med utvecklingsstörda barn. Jag kommer då att utgå från min bok med samma namn.

I boken redovisar jag en terapimetod som jag arbetat med i många år, och som härrör från Gudrun Seitz, tidigare verksam vid Ericastiftelsen i Stockholm. Hennes metod går mycket väl att använda även med utvecklingsstörda barn. De barn jag arbetat med i psykoterapi har oftast varit både utvecklingsstörda och tidigt störda.

I dag talar vi inte så mycket om tidiga störningar när det gäller utvecklingsstörda. Men tidiga störningar finns även bland dessa personer, och det är då viktigt att de kan få hjälp att komma vidare i sin känslomässiga utveckling.

Eftersom tiden på POMS-konferensen är knapp, kommer tyngdpunkten i mitt avsnitt att ligga just på begreppet tidig störning och hur en sådan störning kan uppkomma, bl a just genom själva handikappet. Jag kommer också att ge exempel på jagsvaghet, och vad i jaget det är man kan stödja.

Nency Nyström håller ett seminarium med titeln "Psykoterapi med psykiskt störda, lindrigt begåvningshandikappade lagöverträdare". Hon presenterar seminariet på följande sätt:

På Salberga specialistsjukhus har ett vårdutvecklingsprojekt bedrivits under åren 1991 - 1994 bl a med syfte att införa psykiatriska behandlingsmetoder, företrädesvis psykoterapi och miljöterapi.

Vid diagnosticeringen med perceptgenetisk metodik framkom att denna patientgrupp i många avseenden liknar en annan klinisk grupp med diagnosen borderline, men skiljer sig åt i vissa avseenden. Bl a är ångestgenombrotten starkare och frekventare och dessutom föreligger en påtaglig identitetsförvirring och beroendeproblematik.

I det individualterapeutiska arbetet har vi med denna grupp använt oss av grundläggande psykoanalytiskt orienterade psykoterapeutiska principer som överföring, konfliktbearbetning, klarifiering och tolkning. De terapeutiska teknikerna har modifierats i vissa avseenden. Bl a förekommer i högre grad ordlös kommunikation och färre interventioner och de tolkningar som görs presenteras för patienten mer som förslag.

Så här vill **Evvy Kollberg** och **Yvonne Folkesson** "varudeklarera" sitt seminarium:

I en nyligen genomförd studie av familjer med barn med Downs syndrom uppger mer än hälften av föräldrarna att de är missnöjda med det bemötande de fick efter förlossningen och under BB-vistelsen.

Med utgångspunkt från detta och med kunskap om mor/barnanknytningens betydelse för barnets jagutveckling vill vi diskutera frågor som: Hur påverkar en sådan start möjligheterna till en god anknytning? Vilken roll spelar barnets handikapp respektive föräldrarnas kaos för mor/barnrelationen? Och hur kan vi medverka till att omhändertagandet av dessa familjer blir så gott som möjligt?

Brita Lindroths seminarium handlar om att vara omsorgspsykolog i arbetet med vuxenskadade:

Jag tror inte att det var en slump att människor med grava hjärnskador förvärvade i vuxen ålder 1986 fick rätt att begära vissa omsorger. Det fanns tankar hos lagstiftarna om vad inom de dåvarande omsorgerna som skulle kunna gagna dessa människor (t ex gruppboende och sysselsättning). Tanken var ursprungligen inte att vi skulle bestå med några mer ingående rehabiliteringsinsatser (se SOS's Meddelandeblad 28/86 t ex). Det skulle sjukhusens rehabiliteringskliniker svara för. Men mycket har hänt när det gäller rehabilitering av människor med grava hjärnskador både vad beträffar forskning om hjärnans resurser och utveckling av behandlingsinsatser. Och omsorgerna har i stor utsträckning kommit att ge

rerhabilitering som i många avseenden varit ett värdefullt komplement till sjukhusens medicinska rehabilitering.

Vad jag vill göra på seminariet den 31/5 är att granska vad som är de aktiva, de betydelsefulla beståndsdelarna i denna rehabilitering som omsorgerna kunnat ge. Och sedan se framåt: vad är det vi behöver utveckla och lära oss mer om?

Sedan 1½ år innehar jag en psykologtjänst i Uppsala med speciell inriktning mot gruppen vuxenskadade. Jag tänker berätta om innehållet i den tjänsten samt om den nya organisationen vi håller på att införa i landstinget här i Uppsala län.

Dock räknar jag med att detta seminarium ska ge möjligheter att utbyta erfarenheter och kunskaper från hela landet när det gäller det här svåra men också nya och spännande arbetsområdet.

Kerstin Alm och Gunilla Rödén har valt att använda ett avsnitt ur sin broschyr som presentation:

Omsorgsnämndens föräldrautbildning vänder sig till föräldrar vars barn/anhöriga omfattas av omsorgslagen eller samordnad barnhabilitering.

Föräldrautbildningen har som målsättning att föräldrar ska mötas för att

- få kunskap och information
- få möjligheter till kontakt med andra föräldrar i likartad situation
- få möjligheter att bearbeta upplevelsen av att ha ett barn med funktionshinder.

Varje kurs skapas i samarbete med den grupp föräldrar eller personal som ska genomföra kursen. Kursen blir unik och kan utgå ifrån den aktuella föräldragruppens situation.

Britt-Marie Toftfelt och Christina Frändesjö kommer att hålla ett seminarium kring detta:

Vi arbetar med ett projekt där vi intervjuat drygt 100 lindrigt utvecklingsstörda i egen bostad i Göteborg och Bohuslän. Avsikten är att belysa under vilka betingelser de lever och hur olika psykologiska och sociala faktorer inverkar på deras livssituation.

Det finns de
som älskar matlagning
De kan få
mina kastuller!!

Gunnel Ingesson är POMSare och vikarierande habiliteringschef. Hon kommer att ansvara för ett seminarium om kvalitetsarbete i habiliteringsteam:

Socialstyrelsen ställer krav på att all legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal skall kvalitetssäkra sig.

Seminariet handlar om hur man kan arbeta med kvalitetssäkring inom habilitering - om metoder för att värdera hur brukarna uppfattar den service de får och hur personalen i teamen uppfattar sin arbetssituation. Det handlar om formulering och prioritering av mål för verksamheten, och hur man arbetar i kvalitetscirklar för att finna sätt att uppnå målen.

Det finns många sätt att arbeta med målformulering och utvärdering av verksamheter. Detta är ett sätt som vi håller på att prova inom den samordnade barn- och vuxenhabiliteringen i Kalmar län.

Det viktiga är att
vi planerar vår resa

för när vi inte kan se
något mål

eller när vi inte har nått ett
mål vi länge kämpat för

eller

när vi tvekar
mellan olika mål

då mår vi dåligt

När vi har beslutat
oss för nya mål

känns det bra igen

Ur "Leva och uppleva" av Gullmay Strandberg

Jan Terneby håller ett seminarium som han vill kalla för "**Att samarbeta kring att utveckla kommunikation för personer med grav utvecklingsstörning**". Så här tänker Jan om innehållet:

För att ge förutsättningar för att utveckla kommunikationen hos människor med grav utvecklingsstörning är det angeläget att olika berörda kring personen arbetar utifrån ett gemensamt förhållningssätt och utifrån en grundläggande allmän målsättning för personens kommunikationsutveckling.

I seminariet presenteras och diskuteras olika erfarenheter av samverkan med och mellan olika personal- och yrkeskategorier kring både barn, ungdomar och vuxna. Det kan gälla samverkan mellan boendeenheter, daglig verksamhet/särskola, anhöriga och teampersonal. Exempel på handlednings- och fortbildningsinsatser presenteras.

Inga Sommarström och *Karin Ekwinska* har tillsammans med *Eva Rosén-Sverdén* skrivit en bok om **Psykoterapi och utvecklingsstörning**, och kommer att hålla ett seminarium i samma ämne. *Inga* och *Karin* presenterar sitt seminarium så här:

Tre år tog det oss att skriva boken "Psykoterapi och utvecklingsstörning", Liber utbildning, 1993.

Författare: Inga Sommarström, Eva Rosén-Sverdén, Karin Ekwinska.

Till vårt seminarium på POMS-konferensen 1994 med rubriken "Psykoterapi för utvecklingsstörda vuxna" kommer vi att ha boken som utgångspunkt. Vi ser fram emot att tillsammans med seminariedeltagarna diskutera de olika och många frågor som boken väcker.

Några exempel:

- * Praktiska svårigheter då utvecklingsstörda vuxna erbjuds psykoterapi?
- * Går rollen att förena: Distriktpsycholog (kommun eller landsting) och psykoterapeut?
- * Terapeutiskt förhållningssätt - vad är det?
- * I Winnicotts termer: Gruppbestaden som "mellanområde" och vårdaren som "övergångsobjekt" - omöjlig tanke eller möjlig realitet?
- * Psykoterapi för utvecklingsstörda vuxna: Framtidsperspektiv?

Seminarier om Kristeamet i Stockholm presenteras så här av *Ann Bakk* och *Inga-Lill Kristiansson*:

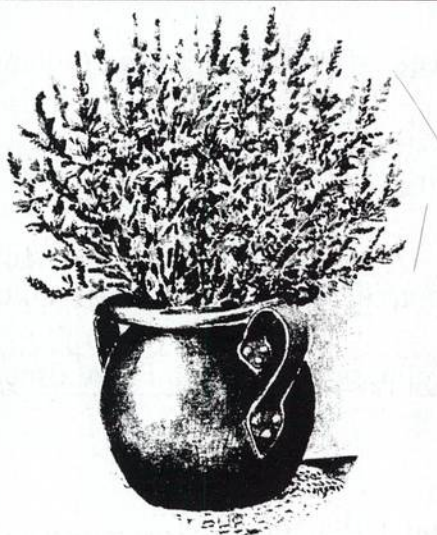
Omsorgsnämndens samtals- och kristeam har funnits sedan 1975. Det är ett komplement till distriksteamens verksamhet. Kristeamet arbetar med psykologiskt och psykoterapeutiskt stöd till föräldrar och andra anhöriga. Vid seminariet presenteras kristeamets verksamhet. Vi beskriver våra erfarenheter och tar upp frågeställningar som t ex: Varför ett särskilt kristeam? Vilka frågeställningar är det vanligt att föräldrar söker hjälp för? Vad aktualiserar det handikappade barnet inom föräldrarna?

"Små och mindre kända handikappgrupper" är ämnet för ett seminarium som *Ann Bakk* och *Ylva Hermansson* ansvarar för. De tänker sig följande innehåll:

Kunskapen är fortfarande liten om vad det kan innebära att leva med ett ovanligt handikapp. Familjerna kan bl a uppleva

- svårigheter att få en nyanserad bild av vad diagnosen innebär och hur prognosen kan se ut
- svårigheter att få den hjälp man behöver och har rätt till
- svårigheter att förklara för omgivningen vad handikappet innebär
- svårigheter att få kontakt med andra i samma situation
- svårigheter i gränlandet mellan samhällets sjukvårdande och sociala organ p g a begränsade kunskaper och förståelse för de ovanliga handikappens konsekvenser för barn och familj
- svårigheter som hänger samman med en rollförskjutning då föräldrarna är kunnigare än de experter som förväntas erbjuda dem expertstöd

Seminarier handlar om dessa svårigheter. Vi vill också diskutera med deltagarna vilka insatser som behövs för att överbygga eller lindra svårigheterna.

Att arbeta med barn och vuxna med autism. Kort introduktion om TEACCH. Detta är ämnet för ett seminarium som *Catharina Ekermo* och *Barbro Emilsson* håller i:

Catharina:

Sedan sex år arbetar jag i resursteamet för barn med autism i Stockholm. I mitt arbete handleder jag personal i specialförskolor och specialklasser samt personal på daghem och fritidshem som har enstaka barn/ungdomar med autism. Jag samarbetar med distriktskontoren, som har föräldrakontakten. I några fall handleder jag också föräldrar.

Jag är utbildad barnpsykoterapeut, har gått kurser som gällt sättet att arbeta vid Sutherland House School i Nottingham liksom sättet att arbeta praktiskt inom TEACCH. I januari -94 gjorde jag tillsammans med kolleger en studieresa till TEACCH i North Carolina. Jag kommer att berätta om mina erfarenheter.

Barbro:

I Örebro län finns ett Stödteam Autism sedan tre år tillbaka. Utöver min tjänst som psykolog består teamet av en pedagog. Vi arbetar med barn/ungdomar och vuxna med autism i hela länet. Vi utgör ett komplement till arbetslagen inom Barn- och ungdomshabiliteringen och Vuxenhabiliteringen och arbetar således tillsammans med dem.

På seminariet kommer jag att berätta från mitt arbete på vuxensidan. När vi startade 1991 var detta ett stort "mörker". Idag arbetar vi med diagnosticering, utbildning, handledning, stöd i olika former och att driva frågor av vikt för handikappgruppen t ex när det gäller att få till stånd speciallösningar.

Jag har fått möjlighet att gå olika kurser inom TEACCH-programmet och att arbeta som co-terapeut i praktiska TEACCH-kurser. Vårt arbete i Örebro län är inspirerat av riktlinjerna i detta program.

*En dålig föredragshållare
är ett bra sömmedel, men
man kan inte ha honom på
sängkanten på kvällen för då
skulle man ju inte kunna sova.*

Intryck från konferens den 23-25 mars 1994

OM PSYKOTERAPI MED UTVECKLINGSSTÖRDA BARN

Jag hade förmånen att vara en av 24 särskilt inbjudna gäster till Allmänna Barnhusets kursgård Sättra Bruk i Töreboda. Vi var också gäster i varandras verkligheter och delade erfarenheter av arbetet med psykoterapi för utvecklingsstörda. Detta intresse förde oss samman dessa underbara dagar. Vi kom från Umeå i norr till Eslöv i söder med mycket likartade erfarenheter.

Karl Grunewald initierade konferensen i Allmänna Barnhusets regi. Numera en glad pensionär som gör vad han vill. Hjärtat finns fortfarande hos de utvecklingsstörda. En mognadsprocess har lett fram till att lyfta fram de utvecklingsstördas behov av psykoterapi, menade Karl. Därför ville Sättra stå för denna konferens. Birgitta Zenker och hennes bok var orsaken till konferensen. Hennes bok är rescenserad tidigare och jag förutsätter att alla POMSare läst den. Birgitta själv menade att hon tror hon skrivit det många gått och tänkt. Nu hade vi möjlighet att utbyta tankar med varandra i en utomordentligt inbjudande miljö.

Sitter nu hemma i Falun lördag den 26 mars på min spark i solen ute på Hosjön där jag bor. Blundar i solen och har kvar den fina stämningen från Sättradagarna. Funderar över varför jag känner mig så stärkt av dessa dagar. Sällan har jag varit på en konferens och känt mig så pigg efteråt. Har till och med kraft att skriva dessa rader dagen efter.

Känslan är som stunden efter en god terapitimme eller handledning när man känner hur energin strömmar tillbaka. Jag är helt övertygad om att det dels handlar om RUMMETS och MÖTETS betydelse. Bättre rum för våra möten kunde vi inte ha. Vi omfamnades av fräscha inbjudande lokaler. Karamellskålar fanns i alla rum i ens synfält hela tiden. Behovstillfredsställelse efter vars och ens behov och förmåga till begränsning. Fantastiska möten med människor som har liknande erfarenheter av psykoterapi med utvecklingsstörda barn. Kära möten med psykologkolleger, en del som jag träffat för flera år sedan men det känns som i går.

I vårt professionella är det vi psykologer som lyfter fram betydelsen för våra klienter av att bli bekräftade, erkänna andras behov av att bli sedda och ha tillåtelse att uttrycka alla sina känslor och tankar. Att identifiera sig med likasinnade. Detsamma gäller naturligtvis för oss själva. Just därför var dessa dagar betydelsefulla. Arbetet med psykoterapi med utvecklingsstörda och känslan av att detta inte är erkänt och rumsrent förenade oss. Vi har länge på många håll i landet smugit med detta. Vi har inte vågat lyfta fram detta arbete i ljuset av flera skäl.

Det finns idag inte någon utbildning där psykologer får ta del av hur man arbetar med behandling av de känslomässiga störningar som kan finnas hos utvecklingsstörda. Varken i den grundläggande psykologutbildningen eller i den senare psykoterapiutbildningen förekommer det specialisering på utvecklingsstörda.

Många av oss har t o m fått höra att det kontraindicerat att bedriva psykoterapi med utvecklingsstörda. Psykiatrin har ej tagit emot. Vi var på denna konferens eniga om att det är förståeligt att psykiatrin ej har gjort det. Det krävs en särskild kompetens för att veta hur man skall förhålla sig till ett utvecklingsstört barn.

Dessutom riskerar de utvecklingsstörda barnen alltid att hamna i andra hand. Numera finns både engagemanget, kunskapen och metodiken inom omsorg och habilitering. Att psykoterapi med utvecklingsstörda ger goda effekter är vetenskapligt dokumenterat av Valerie Sinason i England.

Vi är därför så glada att Birgitta Zenker kommer med svensk dokumentation. Det finns säkert mycket erfarenheter runt om i landet som tål en vetenskaplig prövning. Viktigt nu att vi lyfter fram i ljuset det vi gör! Tänk vad mycket som sker över hela landet! I Stockholm, som ofta går före, planerar man för en särskild psykoterapimottagning för såväl barn som vuxna med funktionshinder. Ann Bakk berättade om detta.

På flera håll ordnas handledning, ibland med hjälp av kolleger på BUP. Somliga berättade hur arbetsgivaren betalar psykoterapiutbildning och erkänner behovet av utbildning för psykoterapeutiska arbetsuppgifter. I Kopparbergs län får vi så sakteliga arbetsgivarens erkännande. Birgitta Zenker har varit handledare för två handledningsgrupper under ett år. Vi diskuterar just nu ett mera omfattande projekt för att ansöka om stimulansbidrag för att utveckla vår formella behörighet.

Birgitta fungerade som en katalysator vid inledningen. Vi hade så mycket att säga varandra att hon alls inte fick prata ostört. Men vi var också ivriga att lyssna på Birgittas kunskaper. Birgitta utgår ifrån Killingmos, Mahlers och Ericssons teorier. Det återstår en del arbete med att integrera teorier ytterligare och, kanske senare, objektrelationsteorier, Stern och även neuropsykologisk teoribildning har väsentliga bidrag att tillföra.

Jag tänker här på hur funktionsstörningar försvårar utveckling av jagfunktioner och därmed påverkar objektrelationerna. Känns spännande att vi är i en ny fas att integrera våra grundläggande teorier med senare årens spädbarnsförkning. Vanligast inom omsorgen tycks vara att många utvecklingsstörda har störningar som uppkommit i närmandefasen vid 1 - 1½ års ålder. Under denna period finns risker med bl a uteblivet bekräftande.

Om mamman svarar på barnets signaler sjunker den inre spänningen och barnet kan orientera sig mot yttervärlden. Realitetsanpassningen ökar och jagfunktionerna tillväxer. Det utvecklingsstörda barnet om upplever saker som inte omgivningen kan dela (p g a att perceptionen kan vara förvanskad hos ett hjärnskadat barn) förstår ej vad som händer. Spänningen ökar då.

Birgitta gav många värdefulla tankar om val av terapi och ramar i terapiarrangemanget. Birgitta råder oss att ta oss an ärenden som känns möjliga. Viktigt att det är klart med utredningen av barnet före terapin. Tänk på ramar och formaliteter. Ha föräldrarna med sig.

Viktigt att hålla terapeutrollen ren. Förbereda föräldrar och omgivning på vad vi inte kan ha för andra roller under pågående terapi. Ordna på annat sätt med det stöd som behöver finnas till föräldrarna samtidigt och den handledning som behöver ges till personal. Var noga med kontraktet med tid, rum och villkor för terapin! Gör klart att det kan komma tuffa tider med barnet under pågående terapi! Det kan vara särskild svårt för oss omsorgspsykologer som ofta har så många roller.

Därför särskilt viktigt om det är i terapeutrollen eller om det är i en annan roll vi tror oss kunna få det bästa resultatet. För att göra en bedömning av barnets jagfunktioner är det viktigt att vi träffar barnet i alla dess miljöer. Dessa hembesök ska ske innan terapin börjar. På så sätt skapas något gemensamt mellan terapeut och barn. Särskilt viktigt för dessa barn att dela upplevelser.

När väl terapin har börjat är det viktigt att möte mellan terapeut och barn endast sker i terapirummet. Vad gäller hållning i terapin är det viktigt att vara ett halvt steg efter barnet, passiv men aktivt mottagande av allt barnet ger. Accepterande, men aktivt gränssättande när det behövs.

Birgitta tycker att vi ska välja barn till terapi utifrån vår intuition. Bedöma möjligheter att kunna lyckas. Ej arbeta med barn med obunden, rå aggressivitet. För dessa barn kan aggressiviteten stegras på ett destruktivt sätt i terapin. Därför är det här bättre att välja andra åtgärder. Fr a att se till att barnet får möjlighet till en första anknytning (t ex en personlig assistent som finns kvar i flera år). Terapi får aldrig bli i stället för andra åtgärder.

En positiv och kreativ atmosfär präglade denna konferens. Förutom att vi delade erfarenheter och kunskaper kom det mycket viktiga förslag till fortsatta aktiviteter:

- Uppdrag åt närvarande styrelsemedlemmar i POMS samt HAB-psykologernas förening att skriva till UHÅ och begära att steg 2 - utbildningen ska omfatta även kunskaper om funktionshinder i de olika delkurserna.
- Vi var alla eniga om hur viktigt det är att vi både har den formella kompetensen samt det adekvata kunnandet och bör därför påvisa behov av annan påbyggnadsutbildning
- Birgitta Zenker och Kristina Dagberg (tidigare Erica) kan tänka sig att arbeta med en sådan anpassning av utbildningsplanen om deras kunskap efterfrågas i ett kursplansarbete
- Vi föreslog att POMS' och Habiliteringspsykologernas styrelser gör en hemställan till Socialstyrelsen att uttrycka att psykoterapi kan ses som en systematisk och målinriktad metod för fortlöpande råd och stöd enligt LSS. Vi tror att vi då även skulle få arbetsgivarens sanktion att arbeta med psykoterapi med funktionshindrade. Krav på formell behörighet, rätt till handledning och utbildning följer av detta.
- Av Karl önskade vi att vi skulle få komma tillbaka till Sätra Bruk för ett nytte seminarium med bl a en fördjupad diskussion om metodik. Kanske en skrift då kan skrivas i serien från Allmänna Barnhuset om vad psykoterapi med utvecklingsstörda innebär.
- Varandra önskade vi lycka till med arbetet!

Tack Karl och Gull för att ni arrangerade denna konferens!

Tack personalen på Sätra Bruk för den goda maten och alla karameller!

Tack Birgitta för din bok och din generösa och avspända medverkan!

Tack alla ni andra för underbara dagar på Sätra!

Kan inte låta bli att fantisera om vad som skulle ha hänt om vi hade stannat en vecka till i denna kreativa atmosfär??

Gunilla Svensson
Hosjöstrand 11
791 47 Falun
tel. 023-351 37

Falu Hab. team
Svärdsjögatan 28
791 31 Falun
tel. 023-863 73

HUR TOLKA 25 ÅR INOM OMSORGSVERKSAMHET?

För snart 25 år sedan kom jag i kontakt med omsorgsverksamheten för att få min praktik till "biträdande psykolog" (B-psykolog). Efter ytterligare några års studier var jag klar A-psykolog och fick min första tjänst inom omsorgen, som jag på olika sätt varit trogen alltsedan dess. Jag har känt stor tillfredsställelse med alla de varierande arbetsuppgifter som funnits. Sedan åtta år är jag verksam inom samordnad barnhabilitering, men inom kort lämnar jag det mer traditionella psykologarbetet för att ägna mig åt forsknings- och utvecklingsarbete inom Blekinge FoU-enhet i kombination med en lektorstjänst på Pedagogiska institutionen i Lund. Utlösande faktorn för förändringen av min yrkesverksamhet är doktorsavhandlingen jag blev klar med i juni förra året, **Handikapp och Omvärld - hundra års pedagogik för ett livlångt lärande**. Avhandlingen berör normalitetsbegreppet, människosyn, samhällssyn, visioner för pedagogiska processer såsom undervisning och uppfostran, omhändertagande, levnadsberättelser, välfärdssamhällets framväxt, skapandet av den moderna, disciplinerade individen.

Problematik kring individ/samhälle är alldeles uppenbart synlig inom omsorgsverksamheten. Min egen erfarenhet är förankrad i 70-talets utveckling som drevs framåt med normaliseringsprincipen som ledstjärna och omsorgslagen från -68 som rättsligt instrument. Principen kom att inverka med kraft på samhällsnivå såväl som på individnivå. Men möten med människor på livets "skuggsida" övertygade mig om att utveckling långt ifrån är ett entydigt begrepp.

Under ett antal år på ett vårdhem för flerhandikappade vuxna, Annetorpshemmet i Lund, mötte jag människor som reflekterade över sin livssituation. Å ena sidan bejakade de det nya, med egna rum och viljeinriktningen att komma närmre det "normala samhället", å andra sidan stod nu det gamla, deras vårdhem som också var deras personliga historia, som en symbol för något negativt. Vårdhemsnedläggningen som samhällsfenomen fick olika betydelse för enskilda individer. I samtal med mig uttryckte de känslor av underlägsenhet gentemot andra i samhället, andra "normala". Till vårdhemmet hade de flesta kommit redan som skolbarn och stannat kvar. Nu var vårdhemmet en utdömd form som skulle försvinna. Deras liv hade framlevts inom en utdömd form. Deras liv inom vårdhemmet tolkade de som något förkastligt. Deras historia var en mörk fläck i historien. Våra samtal kom att handla om gamla tider, minnen från institutionsliv från 1900-talets början fram till idag. Sorgliga öden och besvikelser fanns, men också upplevd livsglädje och mänsklig gemenskap.

Jag beslöt mig för att dokumentera deras berättelser, göra ett försök att teckna deras historia utifrån vardagslivets jämna lunk. Berättelserna har jag sedan satt i ett samhälleligt,

historiskt perspektiv med betoning på de pedagogiska visioner som funnits för deras fostran/undervisning, deras liv som individer i relation till samhällets visioner. Vårdhemmet startade en gång på 1880-talet som ett skolhem för fyra "blinda dövstumma" barn/ungdomar. Efterhand kom till skolan också "blinda sinnesslöa" och skolhemmet utvecklades till att omfatta "arbetshem" för vuxna och "asyl" för mycket svaga. Det var Elisabeth Anrep-Nordin, Sveriges första dövstum lärarinna, som var den drivande pedagogen, administratören och organisatören för verksamheten fram till hennes pensionering 1922. Då övertog staten det fulla ansvaret för "Drottning Sofias Stiftelse" och verksamheten kom att i stället benämnas "Vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte" med mer än 150 "alumner". Det blev då den första statliga anstalten inom "sinnesslövärdn".

Under de senaste 20 åren har det rått en stark förändringsvilja bort från tidigare vårdformer. Risker är då att man har blicken så fast framåtriktad att det inte finns utrymme till en nyanserad bild av gårdagen. Gårdagen målas upp som en svart motbild för att driva på utvecklingen och den enskilda människan får tillgång till en beskuren historia. Men historien bygger upp vår identitet och har betydelse för nutid och framtid. I vårt arbete som psykologer, det ofta mycket individinriktade, tycker jag att vi kan ta ett större ansvar för att värna om den enskilda människans historia, göra den mer synlig. Och samtidigt få kunskap om hur olika vårdformer, behandlingsformer verkat på individplan. Offentligt material, propositioner och betänkanden, journalanteckningar och institutionsberättelser ger en bild av ett skeende men inte den enskildes perspektiv. Hur översätts honnörsord formulerade på samhälls nivå till vardagsnivån? För att få kunskap om det senare perspektivet får vi leta på annat håll än bland de prydligt skrivna dokumenten och handskas med en annan sorts källmaterial, oftast muntliga berättelser av vårdtagare, anhöriga och personal från olika kategorier. Samtiden är så självklar att den inte blir synlig förrän i historisk belysning. Det handlar om människor som inte skriver sin egen historia. Det gäller att med varsam hand städa ut det gamla när man vill ersätta med nytt.

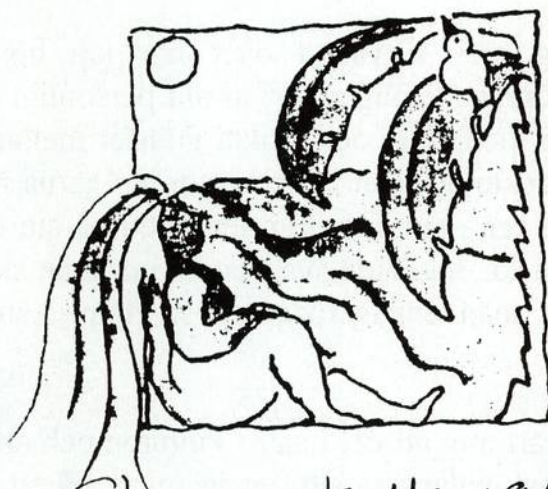
Historieintresset för samhällets svaga och udda grupper växte under 80-talet. För de handikappade startade handikapphistoriska föreningar med intresse för handikappforskning i de nordiska länderna i slutet av 80-talet. Själv har jag kontakt med den svenska och som skåning med den danska.

Det är lätt att fördöma gamla tider, förfasa sig över tidigare skeden eller bli förskräckt över hur människor behandlats, men det är inte mitt syfte med avhandlingen. Jag gör mig till tolk för dessa människor jag mött i mina försök att skapa en historia satt i sitt historiska sammanhang, berättad av dem själva. Jag vill lyfta fram idéer som varit styrande för deras uppfostran och undervisning. Jag vill också se denna grupp människor som exempel på hur en individualiseringsprocess skett för alla i samhället såsom Michel Foucault

beskriver det. Institutionens, skolhemmets, framväxt är då ett exempel på hur den disciplinerade individen skapats.

I vår psykologutbildning har vi fått skolning i kritiskt tänkande. Jag tycker det är viktigt att ständigt ompröva och kritiskt granska vår professionalitet och då särskilt mot bakgrund av samhällsutveckling. I tider när välfärden hotas är det viktigt att ha kunskap om hur den en gång byggdes upp, med vilka argument svaga skulle omhändertagas genom samhällets försorg. Med Foucaults teoretiska begrepp är det möjligt att problematisera kring vår professionalitet och det vårdområde vi är verksamma inom. Vilka grundläggande visioner handlar vi efter i vår vardag? Vems talan för vi?

Kerstin Liljedahl

Slagen skulle vara
mycket tyst om inga
andra fåglar sjöng
än de som sjunger
bäst.

POMS' KASSÖR PRESENTERAR SIG

I styrelsens presentationsrunda har turen nu kommit till mig. Jag heter Birgitta Levemyr och har fungerat som kassör i POMS under det senaste året. Jag har funnit styrelseupdraget både roligt och stimulerande och ser fram emot att få vara med ett par år till.

I motsats till många andra har jag ingen omsorgshistoria med mig i bagaget. Det är drygt fyra år sedan jag började arbeta på ett omsorgsteam i Kungälv. Det blev min första erfarenhet av att arbeta med utvecklingsstörda. POMS var för mig ett okänt begrepp fram till sommarkonferensen i Kungälv -92.

Tidigare har jag arbetat inom psykiatrin i såväl öppen som sluten vård. Jag har även arbetat inom kriminalvården samt i ett narkomanvårdsteam. Under sex år arbetade jag med män dömda för övergrepp mot kvinnor och barn.

Det fanns mycket jag blev förvånad över när jag började arbeta inom "omsorgen". Det som förvånade mig mest var allt personligt engagemang. Själv kom jag ju från kulturer med klara och strikta gränser mellan "behandlare" och "patient". När jag upptäckte att man inom omsorgen gärna t ex involverade de utvecklingsstörda i sina egna familjer, tog dem med på sin egen semester osv, blev jag närmast förskräckt. Jag hade svårt att se hur man skulle kunna behålla sin professionalitet när man engagerade sig så djupt känslomässigt på det personliga planet.

Jag har så småningom lärt mig att det ingår i kulturen och att man faktiskt i de flesta fall kan hantera och balansera sitt engagemang på ett professionellt sätt. Men det finns faror, svårigheter, fallgropar och risk för bindningar för personal som arbetar så nära sina vårdtagare som omsorgspersonal gör och det tycker jag är något som man som psykolog bör vara extra uppmärksam på.

Omsorgen är ju i förändring - det har den varit alltsedan jag började - och egentligen känns det som jag aldrig har kunnat ta ett fast grepp om min roll som omsorgspsykolog. När jag började arbeta på teamet i Kungälv stod vi inför en kommunaliseringsprocess och osäkerheten inför framtiden var stor.

Så småningom splittrades teamet upp på tre olika kommuner. Jag, som var vuxenpsykolog, anställdes av Kungälvs kommun, men skulle under en avtalsperiod ge service åt de två andra kommunerna. Eftersom Kungälvs kommun lönemässigt inte ensam kan bära en 75 %-ig vuxenpsykologtjänst är det meningen att jag, när det treåriga avtalet upphör årsskiftet 94/95, skall ta

över även barnsidan. Jag kommer då att ha helheten i kommunen vad omsorgen om utvecklingsstörda beträffar. Jag har aldrig arbetat med barn tidigare, så det känns som en stor utmaning. Det ställer naturligtvis också en hel del krav på mig. Jag måste vidga min kompetens och mitt kunskapsområde. Samtidigt känns det spännande och stimulerande att få ett nytt arbetsfält.

LSS har ju bidragit med mer eller mindre stora förändringar för oss alla. I Kungälv kommer mitt arbete antagligen inte att påverkas särskilt mycket p g a LSS eftersom det inte är tänkt att vårt "omsorgsteam" skall arbeta med grupp 3.

Men ingen av oss vet väl ännu riktigt vad LSS kan komma att föra med sig för förändringar i det praktiska arbetet. Sammantaget känns det dock som om svallvågorna efter alla förändringar fortfarande går ganska höga och den mesta energin förbrukas i strävanden efter att hålla skeppet på något så när rätt kurs.

Jag ser fram emot att i sinom tid förhoppningsvis få tillräcklig arbetsro för att inte bara kunna finna utan också kunna utveckla min roll som omsorgspsykolog.

Birgitta Levemyr

Rapport från förbundsstyrelsen och från extrakongressen d 17/4

Specialistordningen och frågan om extrakongresse(r)n(a) har dominerat arbetet i förbundsstyrelsen sedan förra rapporten.

EXTRAKONGRESSEN

Bakgrund:

Specialistordningen har genom åren alltid upprört mångas känslor. 1992 års kongress lade fast en ordning med såväl områdes- som funktionsindelning, innehållande sex valfria kurser, en professions- och en funktionskurs, ett seniorskollegium och ett vetenskapligt arbete där kravet var att det skulle vara publicerbart i en vetenskaplig tidskrift.

Många har protesterat mot denna ordning, bl a POMS, som framgått i denna tidning. I Kronoberg beslutade ett enigt årsmöte att ett uppprop skulle författas och spridas över landet. Detta uppprop ledde till att de privatpraktiserande psykoterapeuterna (PPP) gjorde ett eget uppprop med kravet att psykoterapeuter ska automatiskt förklaras vara specialister.

Begäran om extra kongress:

Två olika uppprop med begäran om extra kongress inkom till Psykologförbundet, den 23 februari respektive april.

Upprop 1 (Kronobergskretsens) har skrivits på av 1111 medlemmar, uppprop 2 (PPP:s) av 810. 222 av dessa har skrivit på bägge uppropen, vilket innebär att uppropen skrivits på av sammanlagt 1699 medlemmar.

Enligt stadgarna ska extra kongress inkallas när 10% av de yrkesverksamma medlemmarna begär det skriftligt. Detta motsvarar 605 medlemmar. Kongressen ska inkallas inom 60 dagar efter det att begäran inkommit till kansliet.

Kronobergskretsens uppprop

Upprop 1 sammanfattades: "Vi kan inte acceptera specialistordningen i sin nuvarande utformning. Vi kräver att en extrakongress inkallas för att riva upp specialistordningen". Av debatten redovisar jag några av de mest intressanta inläggen.

Specialistrådets ordförande, Gerty Fredriksson:

Specialistrådets uppdrag är att pröva den gällande specialistordningen genom ekvivaleringsarbete och att sätta en eller flera specialistutbildningar. Arbetet hittills har handlat om ekvivaleringsarbetet. Specialistrådet har ännu inte hunnit dra särskilt mycket nytta av detta arbete eftersom det gått för kort tid.

Svårigheter för psykologer har varit att passa in sig i de tre områdena och att definiera vilken funktion de ska söka. Det vetenskapliga arbetet är ett annat krux. Svårigheter att finna nivån. Vetenskapliga arbetet ska kunna vara en kvalificerad utredning eller en projektrapport, en fallstudie, etc. Specialistrådet har förlängt tiden för det vetenskapliga arbetet fram till nästa kongress.

Specialistrådet har beslutat införa s k seniorspecialister, som varit aktiva under lång period och utvecklat sina områden och undervisat andrainom sina respektive områden. Seniorspecialister ska undantas från kravet på det vetenskapliga arbetet.

Diskussioner förs med IHPU och andra presumptiva utbildningsanordnare om kurser till specialistutbildningar. Gertys förhoppning är att specialistrådet ska kunna fortsätta bearbetningen av ekvivaleringsansökningarna för att kunna komma med bra rekommendationer till nästa kongress.

Örjan Salling, Förbundsstyrelsen: Specialistordningen har ju varit en följetong på kongresserna sedan 1979. 1989 års kongress beslutade att vi ska ha en specialistordning och att områdes- och funktionsindelningarna skulle integreras i ett förslag till 1992 års kongress. 1992 års kongress fattade beslut om den specialistordning som nu gäller. Förbundsstyrelsen fick i uppdrag att arbeta vidare med frågan genom specialistråd och ekvivaleringsarbete. Nu finns ett unikt material som ger en möjlighet att till nästa kongress lägga förslag som utgår från psykologernas verklighet.

Åke Jönsson, Östgötakretsen tog upp de stötestenar medlemmarna känner: att nivån är för hög. Han jämförde med läkarnas gamla specialistutbildning som ju innebar fem veckolånga kurser utan examination utspridda under fem års arbete inom det område man där specialiserar sig. I läkarnas nya specialistutbildning gäller fem års arbete inom specialistområdet. Inga krav på kurser och poäng finns längre.

Gunnela Westlander, Specialistrådet menade att jämförelsen med läkarna endast är giltig för klinikerna. Inom arbetslivets områden får vi jämföra oss med mycket kvalificerade ekonomer, jurister och civilingenjörer. Ta bort glorifieringen vid att vara bunden till en stor offentlig arbetsgivare, den är osund enligt Gunnela. Hon uppmanade oss att strunta i arbetsgivarna. Vi måste själva ta ansvar för de kvalifikationer vi anser att vi behöver, för den fortsatta utvecklingen av psykologyrket behövs specialistordningen.

Gunnela sade att det är tveksamt om det skriftliga arbetet ska ha beteckningen vetenskapligt. Arbetet ska vara ett gott praktiskt arbete, t ex ett underlag för ett beslut. Hon menade också att psykologerna måste tänka fr a på dem som inte är kliniker, inte minst när vi debatterar specialistordningen.

Anita Wäster, Kronobergskretsen redovisade enkäten bland medlemmarna (c:a 90 st). 26 av 34 var för men ingen var för den nuvarande modellen. 21 ville ha en ren områdesindelning. Ekvivaleringen på den ofärdiga grunden vi har i dag är lite olustig men måste ses som en förberedelse till nya förslag. Anita föreslog att kongressen gör UTTALANDEN inom följande områden: - område/funktion, nivån, det vetenskapliga arbetet och ekvivaleringen samtidigt som hon yrkade avslag på förbundsstyrelsens proposition att avslå Kronobergskretsens begäran.

Ann Christin Olsson, Södra kretsen redovisade en enkät kretsen haft i mars. 351 av kretsens 650 svarade. 115 sade ja till en specialistordning, 177 nej. Av de 177 hade 114 synpunkter som kan tolkas som ja under villkor medan av de 115 jasägarna hade olika villkor förknippade med sitt ja.

Göran Sunna, Värmland redovisade också en enkät. 38 av 120 medlemmar svarade. 13 ville ha en specialistutbildning, 17 ville inte (6 visste inte). Göran ifrågasatte den inre konsistensen i

specialistordningen och frågade vad den ska vara bra till och menade att nyttan för den enskilde psykologen är mycket begränsad.

Inga-Lill Kristiansson, POMS: Vi känner oss inte hemma i specialistordningen.

Områdesspecialisering är vad vi kan ställa upp på, det behöver tillskapas nya områden, bl a vårt och nivån på det vetenskapliga området bör sänkas.

Örjan Salling: Vi tänker följa frågan lyhört oavsett hur det går. och vi bandar hela den här tillställningen för att ha alltihop kvar. Vi vill medverka till de fortlöpande förändringar som är lämpliga och nödvändiga.

När omröstningen skulle verkställas krävdes sluten omröstning, och verkställdes.

Resultat: 46-26 för förbundsstyrelsens förslag.

PPP:s upprop

Upprop 2 formulerades: "Leg psykolog som är leg. psykoterapeut är specialist i behandling. Insändande av legitimationsbevisen innebär att specialistbehörighetsbevis automatiskt utfärdas. Ingen övrig meritering krävs nu eller framgent".

Lenah Ekekrantz, PPP: Motivet för vårt upprop är att 1992 års kongress fattade ett olyckligt beslut som riktade sig mot psykoterapeuterna.

PPP har 350 medlemmar och i dag har 875 skrivit på uppropet. Av medlemmarna har 80% skrivit på och 19,5% avstått utan kommentarer.

Lenah jämförde sedan psykoterapeututbildningarna med specialistordningen och fann att psykoterapiutbildningarna mer än väl motsvarar förbundets tänkta specialistutbildning och slog fast att psykoterapiutbildning ÄR en specialistutbildning.

Gerty Fredriksson: Det viktiga är egentligen hur man gör i framtiden.

Utbildningsinstitutionerna håller redan på att skärpa kraven på vetenskapligt arbete inom psykoterapiutbildningarna. Professions-och funktionskurserna ger yrkesspecifika kunskaper som inte psykoterapiutbildningarna ger.

Förbundsstyrelsens förslag vann med betryggande majoritet. Ingen votering eller rösträkning genomfördes.

KOMMENTAR TILL EXTRAKONGRESSEN

Jag tror att anledningen till att det gick som det gick fr a är att man ansåg det viktigt att specialistrådet får fortsätta bearbeta det insända materialet, något man inte trodde skulle vara möjligt om kongressen bifallt Kronobergskretsens upprop. Det var därefter logiskt att inte binda upp framtiden för någon enskild grupp och därför avlogs även PPP:s upprop.

Även om kongressen formellt avslög båda uppropen är jag övertygad om att extrakongressen har påverkat och kommer att påverka avsevärt. Man är i dagsläget tydligt på väg mot en renodling av områdesindelningen, Det vetenskapliga arbetet håller på att få mänskligare dimensioner.

FÖRBUNDETS BASORGANISATION

är en fråga som har intresse för POMS som är "associerad yrkesförening" och förhoppningsvis efter årsmötet d 31 maj kan bli fullvärdig yrkesförening i Psykologförbundet.

Hans Arvidsson som utreder basorganisationen åt förbundet, utifrån att kretsorganisationen på sina håll inte fungerar väl har inte fått särskilt många svar på sin enkät till kretsar och yrkesföreningar. En majoritet av kretsarna tycker att det är bra som det är. Yrkesföreningarna är jämt fördelade mellan "Bra som det är" och "Förändringar".

Utredningen kommer att lägga ett förslag enligt följande riktlinjer:

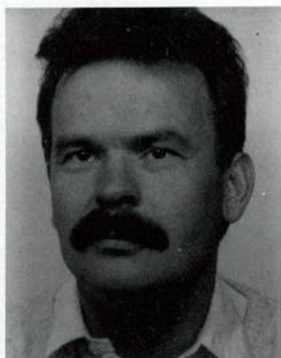
Kretsorganisationen kvar men:

- olikheter tillåtna
 - "enklare" stadgar
 - åter förändringar i Stockholm
- (Sthlm, Malmö, Gbg, Uppsala har ungefär 60 % av förbundets medlemmar.)

Yrkesföreningarna (med fler än ...medlemmar):

- rösträtt på kongresser.
- 1992 års förändringar i övrigt- utbrytningen av de statliga psykologerna ur kretsarna och bildandet av egna kretsar och valkorporationer- kvar.

Bengt Persson

NY LITTERATUR FRÅN STIFTELSEN ALA

FORSKNINGSPROJEKTET "EN GOD START I LIVET"

Sedan 1990 har ett forskningsprojekt pågått på FUB:s forskningsstiftelse ALA kring olika aspekter av habilitering av små flerhandikappade barn. Projektet är nu slutfört och de sista projektrapporterna finns nu att tillgå från ALA. Utgångspunkten har varit att öka kunskaperna kring barn med flera funktionsnedsättningar och hur dessa samverkar och påverkar barnet, samt hur olika insatser kan bedrivas. Projektet har inriktats kring personer med kombinationer av funktionsnedsättningarna rörelsehinder, begåvningsnedsättning och synskada. En referensgrupp bestående av RFUB, RBU och SRF har således funnits med under projektets gång och var för övrigt initiativtagare till projektet. Nedan följer en mycket kort redovisning av de olika projekten:

Sammanlagt har 13 delstudier genomförts och som i rapportform kan beställas från ALA. Sex av dessa har dessutom resulterat i vetenskapliga artiklar som publicerats. De olika delstudierna kan hänvisas till tre huvudsakliga områden. Inom det första området har **olika funktionsnedsättningar och hur de påverkar varandra hos den enskilde** personen studerats. Här finns t ex *Alla barn kommunicerar - en studie om fem gravt synskadade flerhandikappade barn i samspel med sina föräldrar* som kartlägger forskning och litteratur kring synskadade flerhandikappade barns kommunikativa utveckling och utprovning av ett analyschema över kommunikativ förmåga.

En annan studie belyser *Kommunikation hos personer med flerhandikapp - en jämförelse mellan olika åldersgrupper* som bl a visar att vissa miljömässiga förutsättningarna för kommunikation är sämre för vuxna personer än för förskolebarn, skolbarn och tonåringar (det gäller framför allt uttalade mål för kommunikationsutveckling och lämplig stimulans i den fysiska miljön) och att den uppmärksamhetsriktande kommunikationen som är så viktig för att skapa djupa varaktiga relationer minskas med ökad ålder. Här finns alltså angelägna områden, inte minst på vuxensidan att arbeta vidare med.

En annan studie tar upp *Sambandet mellan funktionell syn och kroppsposition hos rörelsehindrade begåvningehandikappade barn*. Här förs bl a en intressant diskussion och kritisk granskning kring WHO:s definition av begreppen skada, funktionsnedsättning och handikapp. Begreppen används ofta oklart. När vi t ex talar om flerhandikappade personer menar vi egentligen personer med flera funktionsnedsättningar. Handikapp är ju det som uppstår i relation till miljön och det vore därför mer riktigt att tala om att vissa personer är "ofta-handikappade", medan andra är "sällan-handikappade". Hur vi använder begreppen för också omfattande konsekvenser för inriktning och utformning av insatser.

En annan studie handlar om *Förutsättningar och möjligheter - kommunikation hos barn med grava flerhandikapp* som bl a visar på mönstret att ju sämre förutsättningar desto mindre mängd kommunikation och desto mindre komplexitet i uttryck. Vissa samband finns också mellan barnets funktionsnedsättningar och deras kommunikativa förmåga och mycket tydliga samband mellan olika situationer och användningen av den kommunikativ förmågan. Kommunikativ kompetens diskuteras också utförligt i skriften *Kommunikativ kompetens - användningsfrekvens och uttryckskomplexitet*. Många gånger är det mer kompetent att kommunicera enkelt och ofta än mer avancerat och sällan.

Ett andra område har berört **samarbetet mellan familjen och habiliteringsexperter**. I *Faktorer som påverkar genomförande av habiliteringsåtgärder* redogörs bl a för vilka faktorer som av betydelse för att kunna uppnå ett bra genomförande av insatser när olika berörda skall samverka och samarbeta. Föräldrars och personals behov kartläggs i *Att leva och arbeta med små handikappade barn* där man också studerar hur de upplevda behoven samvarierar med barnens diagnostillhörighet samt med svårighetsgraden av funktionsnedsättningarna.

Ett tredje område till slut handlar om **habiliteringsteam och deras arbete**. I *Teamsamspel* redovisas hur medlemmar i team upplever att teamsamspelen fungerar samt hur deras kompetens utnyttjas. Dessutom studeras hur handledning i ärendehantering påverkar teamsamspelen hos särskolekonsulenter som arbetar i team. En viktig del i konsultrollen gentemot föräldrar och personal är att tillsammans kunna kartlägga och avgränsa problem och behov och att formulera realistiska mål och metoder/insatser. Detta beskrivs i *Fortbildning, problemlösning och målformulering* som utvärderar fortbildningsinsatser kring detta område.

Ytterligare kunskaper kring effekter av utbildningsinsatser redovisas i *Fortbildning av förskolekonsulenter i familjeorienterad habilitering - process och utfall*. Här förs bl a intressanta diskussioner om hur familjer och närpersonal kan involveras på ett bättre sätt i habiliteringsarbetet och vilka faktorer i samsamsprocessen och hos habiliteringsexperter såväl som hos barn och familj som är viktiga. Effekter av utbildningen på avnämarnivå, dvs familjen och barnet studeras bl a. En ytterligare belysning av ett konsultativt arbetssätt ges i *Konsultfärdigheter hos habiliteringsexperter*. Här finns dels en kartläggning av konsulter upplevelse av sina konsultfärdigheter, dels en kartläggning av förskolekonsulenters förmåga att formulera problem, mål och metoder/insatser i habiliteringsplaner, samt också en observationsstudie hur samspelet mellan förskolekonsulent och föräldrar/personal ser ut under habiliteringsträffar. I båda studierna förs resonemang som är av intresse för teamarbete och samspel med andra berörda i allmänhet och inte enbart fokuserar förskolekonsulenternas situation.

I en sista studie *Habiliteringsteams kunskap om funktionsnedsättningar hos små barn* inventeras bl a innehållet i de inom habiliteringsteamerna förekommande yrkesgruppers grundutbildningar. Här finns stora brister i nuvarande utbildningar kring funktionshinder och deras livssituation, vilket är allvarligt med tanke på en allt ökande decentralisering i samband med kommunalisering med risk för mindre kontaktytor med t ex kollegor och således än större krav på att ha med sig goda grundkunskaper från början.

Samtliga rapporter kommer också att ingå i en kortare och mer översiktlig version som framför allt riktas till föräldrar, personal, politiker och andra intresserade som beräknas utkomma under hösten 94.

Sammanfattningsvis kan sägas att för den intresserade inom de olika områden som belyses finns en hel del att hämta. Rapporterna innehåller dessutom breda litteraturoversikter och aktuell teoribildning inom resp områden som kan vara av allmänt intresse för alla som arbetar i teamarbete och i samspel med andra, oavsett om det är gentemot barn, ungdomar eller vuxna.

Seminarium om samarbete mellan Sverige och Baltikum angående insatser till personer med utvecklingsstörning.

NFPU, Nordiska förbundet för psykisk utvecklingshämning, är en nordisk organisation vars huvudsakliga mål är att arbeta för att förbättra levnadsförhållandena för personer med utvecklingsstörning i de nordiska länderna.

NFPU har genom att anordna konferenser och ge ut en tidskrift, **NORDISK UTVECKLING**, skapat debatt och ökat kunskapen i frågor, som är av betydelse för personer med utvecklingsstörning.

Inom förbundet är vi medvetna om att det finns ett rikt utbud av kontakter mellan Sverige och de Baltiska länderna inom området stöd till personer med utvecklingsstörning och deras anhöriga.

NFPU vill i detta sammanhang bidra till informationsutbytet om detta samarbete. NFPU inbjuder därför till ett seminarium med syfte att ge möjlighet för alla intresserade/engagerade att träffas och utbyta erfarenheter. Syftet är också att underlätta för alla berörda parter i Sverige och Baltikum att få en överblick över det som sker.

Observera att syftet inte är att ta något som helst ansvar för samordning av insatserna.

Vi vet att det finns många aktiva inom organisationer och myndigheter som kanske inte nås av det här brevet. Vi ber därför om hjälp att sprida information om seminariet till andra Ni eventuellt känner till inom eller utanför Er organisation.

Har Du några frågor om seminariet kan Du kontakta någon av följande personer:

Elaine Johansson, kvällstid	tel 031/776 05 30
Brita Lindroth, dagtid	tel 018/17 68 54
Eva Lisskar-Dahlgren, dagtid	tel 08/783 34 89

NFPUs svenska kommitté

Eva Lisskar-Dahlgren
Eva Lisskar-Dahlgren

Bifogas:

- * Preliminärt program och information om tid, plats och kostnad (självkostnadspris).
- * Anmälningssblankett

**Seminarium om samarbete mellan Sverige och Baltikum
angående insatser till personer med utvecklingsstörning.**

Tid: fredagen den 27 maj kl. 10.00 - 16.00

Plats: Garnisonen, Karlavågen 100, Stockholm, Sal 5

**Konferensavgiften är 500 kr. I detta ingår lunch
samt för-och eftermiddagskaffe.**

Preliminärt program

10.00 - 10.20	Välkomsthålsning och inledning Elaine Johansson, NPFU
10.20 - 10.40	Föråldrautbildning m m i Estland Kerstin Alm, Stockholms läns landsting
10.40 - 11.00	Möten med föräldrar och personal i Litauen Gunilla Källberg, Stockholms läns landsting
11.00 - 11.20	Erfarenheter från två års arbete i ett flertal projekt i Lettland Ann-Marie Sjösvärd, Linköping
11.20 - 12.30	Lunch
12.30 - 14.30	Gruppdiskussioner - Gruppindelning sker utifrån vilket land man är intresserad av
14.30 - 15.00	Kaffe
15.00 - 16.00	Sammanfattning, hur går vi vidare?

NFPU och NORDISK UTVECKLING - NFPU:s nya tidskrift

Nordiska Förbundet Psykisk Utvecklingshämning (NFPU), som bildades för snart 30 år sedan, är en nordisk organisation vars huvudmål är att arbeta för att förbättra levnadsvillkoren för personer med utvecklingsstörning i de nordiska länderna.

NFPU har genom att anordna konferenser och ge ut en tidskrift skapat debatt och ökat kunskapen i frågor som är av betydelse för personer med utvecklingsstörning.

Kunskapen om utvecklingsstördas behov av stöd och service och hur det bör vara utformat är stor i Norden. I en tid när flera nordiska länder riktar intresset mot EG är det av stort värde att det finns ett forum som säkrar kunnande och information.

Därför har NFPU bl a beslutat göra en nysatsning på tidskriften och samtidigt byta namn till NORDISK UTVECKLING. Det första numret kom ut i samband med NFPU:s konferens om etiska frågor "MÄNNISKORS VÄRDE" i Göteborg 28-29 augusti -92.

NFPU:s styrelse består av sex representanter (tre ordinarie och tre suppleanter) från sju nordiska länder. Det betyder att Färöarna och Åland har likvärdigt medlemskap. Styrelsen väljs vid kongressen vart fjärde år. I vart och ett av de nordiska länderna finns en nationell kommitté som består av de valda styrelseledamöterna från respektive land. I varje land är föreningen för utvecklingsstörda, motsvarande FUB, representerad.

Prenumeration och medlemskap i NFPU kostar 1994 225:- SEK för enskild medlem. Ett medlemskap innebär också reducerade konferensavgifter.

Förutom enskilda kan även intresseorganisationer och andra organ bli medlemmar genom särskild ansökan. I Sverige är f n förutom FUB, flera av intresseorganisationerna inom omsorgerna, LL-stiftelsen samt Socialstyrelsens Äldre- och handikapphet organisationsmedlemmar.

Anmälan sker till: Tommy Wilhelmsson, Riks-FUB, Box 55615
102 14 STOCKHOLM, tel. 08/678 81 31, fax. 08/678 81 33.

NFPU, Svenska kommittén

Eva Lisskar-Dahlgren
Eva Lisskar-Dahlgren, kontaktperson

tel. 08/783 34 89

ANMÄLAN

Jag anmäler mig till seminarium om **samarbete mellan Sverige och Baltikum** den 27 maj 1994. Anmälan är bindande. Jag betalar mot faktura i samband med bekräftelse c a två veckor innan. Konferensavgiften är 500 kronor.

Namn:.....

Befattning och
arbetsplats:.....

.....

Adress:.....

.....

Telefon:.....Telefax:.....

Särskilda önskemål (t ex vegetarisk kost).....

.....

Jag är själv engagerad i/intresserad av samarbete med
Estland Lettland Litauen (ringa in landet)
och vill därför delta i gruppdiskussioner som rör det
landet.

Vi vill ha Din anmälan **senast den 2 maj**. Skicka den under
adress:

NFPU Svenska Nationella Kommittén
Kent Ericsson, Holmgångsvägen 3
745 40 Uppsala

NFPU är medvetna om att Du får tidningen efter 2 maj. Är Du intresserad, anmäl Dig SNARAST!

Att få längta

Tänk om tiden inte fanns
allting var nu
då och sedan alltid
någon annanstans
Utan att betänka och planera
hur tiden ser ut
skulle det inte bli kaos
eller stiltje då?
Skulle vi stå ut?

En evig väntan
är omänsklig
En schackpjäs' roll
Nästa drag aldrig eget
utan helt
i spelarens kontroll

Tänk att bli flyttad runt
utan att förstå
vad spelet egentligen
går ut på

Att ha min tid
se min dag
hur den ser ut
det jag gör
har en början och
ett slut

Tänk att få LÄNGTA
till något jag vet
ska ske,
Att själv kunna ta
ett eget steg
på väg mot det

Det måste
så vitt jag vet
va en mänsklig
rättighet

Glad sommar!

POMS bladet

Organ för föreningen
Psykologer inom omsorgsverksamheten

Nr 3
1994

ISSN-nr 1102-0474

POMS' styrelse:

Ordförande:	Inga-Lill Kristiansson
Vice ordförande:	Kjell Fritze
Sekreterare:	Jan Terneby
Vice sekreterare:	Lena Fager
Kassör:	Birgitta Levemyr
Vice kassör:	Rune Arvåsen
Konferensansvarig:	Gudrun Cedergren
POMS-bladet:	Gunnel Toft

Medlemsavgift: 175:- / år. (110 :- / år för dubbelanslutna till andra yrkesföreningar)

Föreningen POMS' postgiro: 35 89 78 - 5
POMS international: 17 38 80 - 6

Föreningen POMS' adress: Inga-Lill Kristiansson
Mörbylundsvägen 42
186 33 Vallentuna

POMS-bladet:

Ansvarig utgivare: Inga-Lill Kristiansson

Manusadress: Gunnel Toft
Vörtvägen 1
352 51 Växjö

Redaktionsgrupp: Inga Hjortzberg
Bengt Persson
Gunnel Toft

Innehåll:

Styrelsens sidor:.....	4
Information om medlemsavgifterna:.....	6
Sommarkonferensen 1994.....	7
Föreningen POMS' årsmöte:.....	15
Motioner om specialistordningen:.....	17
En styrelsemedlem presenterar sig:.....	20
Juridik för psykologer:.....	22
Psykoterapi som "Råd och Stöd":.....	22
Socialstyrelsen: Behandlingsinriktade insatser i gruppbostad:.....	25
Skolpsykologernas studiedagar 1994:.....	35
Rapport om MBD/DAMP:.....	37
Timglas:.....	38

Bilden på omslaget: "Portraits sans visages" av Albert Monier
Alla "tanter" ur "Lilla fruntimmersboken" av Gunilla Dahlgren
"Snobben" av Charles M Schulz

STYRELSENS SIDOR

Efter en ovanligt fin sommar börjar man ana att hösten är på väg. Fortfarande är vi många som minns konferensen på Vår gård i Saltsjöbaden som en fin och inspirerande inledning på sommaren.

Det skulle vara en "styrkekonferens" och åtminstone mina förväntningar infriades och överträffades. När det gäller POMS och POMS-medlemmarnas styrka individuellt och i grupp och vår pådrivande inverkan på utvecklingen inom vårt område fanns ingen tvekan.

Den historiska backspegeln var spännande att titta i för en som varit med en tid, men inte minst blev man imponerad av den nya generationen, representerad av två psykologpraktikanter. Med en sådan återväxt finns det hopp för framtiden!

På årsmötet avgick Monica Owen och Elisabeth Tamsen. Nya i styrelsen blev Gudrun Cedergren, Skellefteå och Lena Fager, Stockholm.

Styrelsen konstituerade sig enligt följande:

Ordförande	Inga-Lill Kristiansson
Vice ordförande	Kjell Fritze
Kassör	Birgitta Levemyr
Vice kassör	Rune Arvåsen
Sekreterare	Jan Terneby
Vice sekreterare	Lena Fager
POMS-bladsansvarig	Gunnel Toft
Konferensansvarig	Gudrun Cedergren

Höstens första styrelsemöte ägde rum den 22/8 i Stockholm. Kommande styrelsemöten kommer att äga rum den 23/9 på Stadshagsvägen 5, Stockholm och den 9/11 i Psykologförbundets lokaler på Vasagatan 48 i Stockholm, kl 10.00 - 16.00. Den 23/9 har Psykologförbundets ordförande Birgit Hansson och Habiliteringspsykologernas ordförande Kerstin Nilsson inbjudits i syfte att diskutera aktuella frågor, särskilt specialistordningen. Du är välkommen att delta i styrelsens sammanträden!

Vi i styrelsen har några uppdrag som vi kommer att arbeta med under hösten..Uppdragen gäller:

- specialistordningen

- psykoterapifrågan
- anpassning av stadgarna till den nya lagstiftningen

Två **arbetsgrupper** har också bildats. En har i uppdrag att arbeta med omsorgspsykologernas syn på specialistordningen och att utifrån sitt arbete skriva utkast till motioner till Psykologförbundets kongress nästa år. Arbetsgruppens föredömligt snabba arbete återges på annan plats i tidningen.

Den andra arbetsgruppen skall arbeta med POMS international. Per-Erik Johansson och Gunilla Rödén är verksamma i denna.

När det gäller **konferenser** ser det också ut att hända en del under det kommande verksamhetsåret.

Nästa års sommarkonferens kommer att äga rum i Västerbotten. Mer information kommer i nästa nummer av POMS-bladet. Det blir också en arbetskonferens med övergrepp som tema i början av nästa år. Konferensen kommer att arrangeras av psykologerna i Älvsborgs län. Dessutom hoppas vi att kunna ha en arbetskonferens om innehållet i råd och stöd senare i höst, men vi har inte fått klartecken från tänkbara arrangörer än.

Det ser ut som om vi kan se fram mot ett intensivt och spännande verksamhetsår!

För POMS' styrelse

Kjell Fritze

INFORMATION ANGÅENDE MEDLEMSAVGIFTERNA

Medlemsavgiften i POMS är 175 kronor/år. För den som är dubbelansluten i en eller flera yrkesföreningar är avgiften 110 kronor.

De senaste två åren har vi fått hjälp av Psykologförbundet att administrera medlemsavgifterna, och utskicken av inbetalningskortet har därför skötts av dem.

Tyvärr har det visat sig att Psykologförbundet (s dator?) inte har möjlighet att särskilja dubbelanslutna, och kravbrev med fel belopp har därför gått ut till en del medlemmar. Vi beklagar detta och ber er ha överseende. Vi ska göra allt vi kan för att rätta till saken. Ni som vet med er att ni har betalat in för stort belopp i år, kan reglera det själva när ni betalar in medlemsavgiften för 1995. Om någon har avstått från att betala medlemsavgiften därför att fel summa är angiven på det inbetalningskort som Psykologförbundet skickat ut, så går det bra att makulera det och betala in aktuell medlemsavgift direkt till POMS' eget postgironummer 35 89 78 - 5. Ange i så fall namn och adress!

Birgitta Levenmyr
Kassör

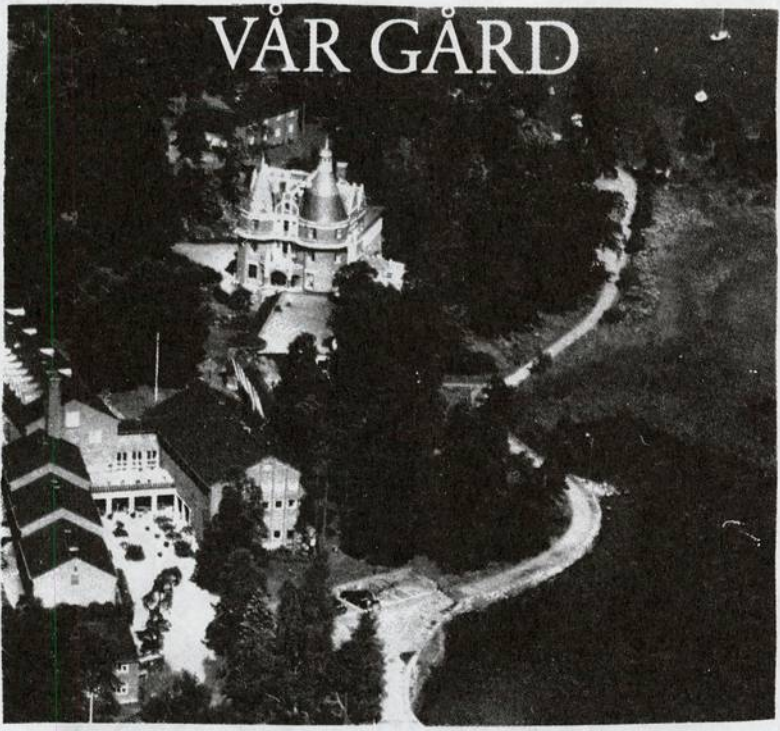
Känner någon POMS-bladsläsare **Gunilla Berglund** eller **Eva Hedin**???

Dessa finns antecknade som nya medlemmar, men olyckligtvis saknar vi både adress och telefonnummer till dem. Om de berörda själva eller någon som känner dem läser detta, hjälp oss att få uppgifterna om adress och telefonnummer! Skriv till POMS-bladets manusadress!

SOMMARKONFERENSEN 1994

Årets sommarkonferens ägde rum i månadsskiftet maj-juni på Vår Gård i Saltsjöbaden. Den var som vanligt en succé, välorganiserad på alla sätt. Närmare 100-talet konferensdeltagare fick njuta av vacker natur vid havet, god mat, god konst och ett väl upplagt konferensprogram. Vädret var omväxlande med både sol, regn och blåst, och den riktiga sommarvärmens hade väl ännu inte riktigt infunnit sig.

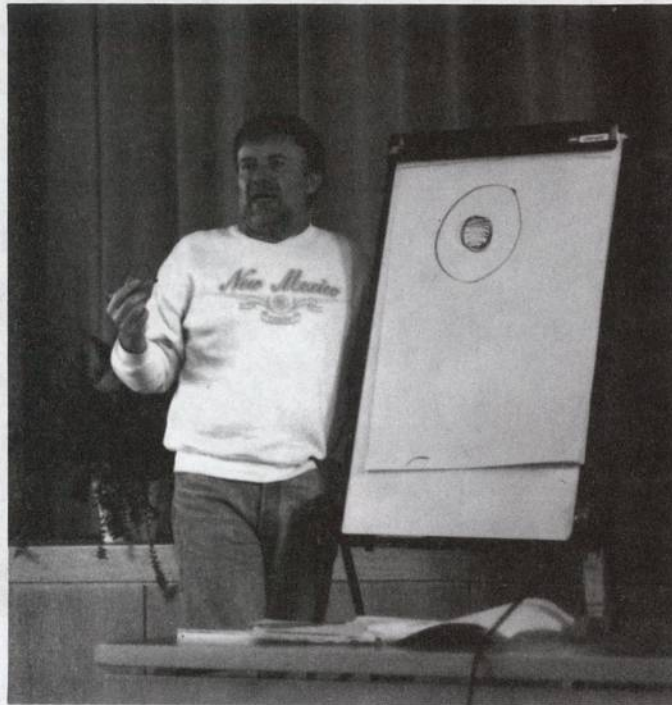

Temat var ju bland annat "Omsorgspsykologin i förändring" och detta innebar att vi fick möjligheter att titta på både det förflutna, nutiden och framtiden. Hela den andra dagen ägnades åt nutiden, genom att vi i seminarieform fick en bred inblick i vad våra kolleger arbetar med på olika håll i landet. Arrangörerna skall ha en särskild eloge just för seminariedelen, som måste ha varit svår att organisera. Det fungerade perfekt, alla visste vart de skulle ta vägen, och de flesta verkade dessutom ha fått sina önskemål uppfyllda när det gällde val av seminarier.

Den första dagen bar i mycket prägel av tillbakablickar. Mårten Söder reflekterade kring ideologier när det gäller de svaga i samhället, hur ideologier skiftar med konjunkturerna, och hur ambivalens uppstår i krocken mellan välviljan mot de svaga och den negativa värderingen av funktionshindret i sig. Denna ambivalens genomsyrar handikappolitiken och våra attityder och gör att man egentligen aldrig kan säga vad som är rätt bemötande av den funktionshindrade.

Efter detta fick vi genom en videofilm följa ett skakande människoöde genom 80 år av omsorgshistoria. Nils Karlsson kom på ett hem när han var 8 år för att han inte kunde följa med i skolan. Fadern förbjöd modern och syskonen att besöka honom, och han hade inget besök av sina närmaste på 25 år. "Där fick man gå och vara

eftrbliven", berättar Nils om sina 25 år på Slagsta. Sedan flyttades han flera gånger, eftersom han ansågs besvärlig. När han visade intresse för flickor blev han kastrerad! Nils berättade själv om allt detta i filmen, på ett sakligt sätt, och man förundrades över att han ändå verkade ha en hel del självkänsla i behåll, trots allt som han varit utsatt för. Det kändes gott att få höra att Nils sent omsider, vid över 70 års ålder, fick ett eget rum, något som han dittills inte upplevt. "Det var min längtan och min glädje att få eget rum och egen nyckel." När Lena Fager, som presenterade filmen, till sist berättade att Nils kort efter inspelningen somnat in för alltid i sitt egna rum var det nog lite fuktigt i många ögon. Filmen var en stark känslomässig upplevelse. Den kan hyras från Landstingets mediacentrum i Stockholm.

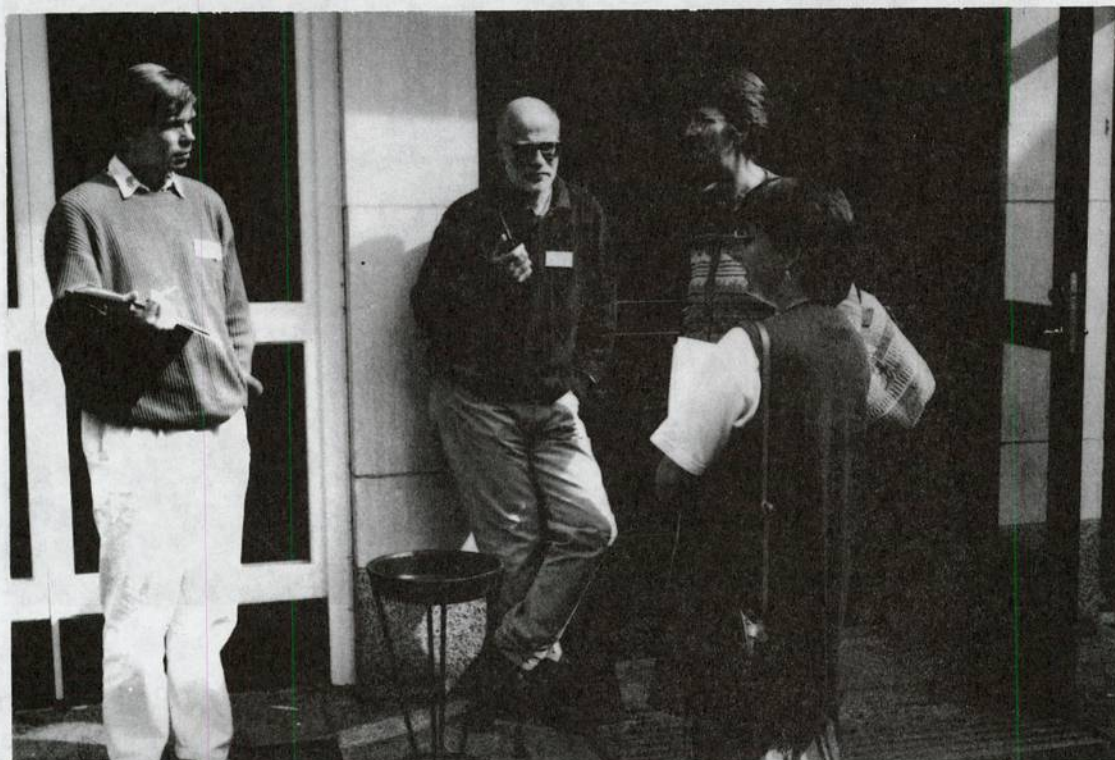
Mårten Söder

Det historiska perspektivet fortsatte sedan genom att tre tidigare ordförande i POMS, Ann-Charlotte Carlberg, Ann Bakk och Brita Lindroth, gav glimtar från 70- och 80-talen. Under Ann-Charlottes ordförandetid 1976-79 var fosterdiagnostik, vårdhemsavveckling och innehållet i träningskola och dagcenter stora frågor för POMS. Ann, som var ordförande 1979-80 mindes främst det stora engagemanget hos omsorgspsykologerna, och tycker att vi har "svalnat" en del, på både gott och ont. Under Britas tid 1980-83 hade POMS många arbetsgrupper, vilket var stimulerande. Under hennes tid aktualiserades också för första gången frågan om POMS skulle vara en yrkesförening under Psykologförbundet, något som man då sade enhälligt nej till av ideologiska skäl.

Första dagen avslutades med en liten inventering av vad som är de stora frågorna i olika landsting just nu, och på kvällen avhölls årsmöte i POMS.

Andra dagen inleddes med att Peter Brusén och Lena McElwee informerade om aktuellt från Socialstyrelsen, innan vi gick till våra seminarier, som tog resten av dagen i anspråk. Peter och Lena fortsatte sedan sin information följande dag.

Som traditionen bjuder hade vi vår konferensmiddag på kvällen. Vi satt i den vackert belägna matsalen, med utsikt över Baggensfjärden, och avåt en god måltid, samtidigt som en stormby drog fram över vattnet och gav oss ett dramatiskt skådespel att titta på, när de små grupperna av optimistjollar och E-jollar omväxlande kapsejsade eller flög fram över vågorna. Efter detta dans till Kjell Nordenstams och hans orkesterkompisars musik och sång.

På tredje dagen startade vi med "Specialistordningen och andra aktuella frågor från Psykologförbundet", med Bengt Persson som inledare och diskussionsledare. Givetvis blev det mest om specialistordningen, och debattens vågor gick höga. De som yttrade sig var nästan uteslutande kritiska mot specialistordningen i nuvarande form, men det fanns många olika tankar om vilka förändringar som borde vidtagas. En arbetsgrupp bildades, med uppgift att skriva motioner till Psykologförbundets kongress 1995, angående specialistordningn. Mera om detta på annan plats i denna tidning.

Efter detta kunde vi en längre stund ägna oss åt informationen från Socialstyrelsen. Stort intresse tilldrog sig frågan om "råd och stöd". Det handlar om ett kvalificerat expertstöd som ska vara ett komplement till andra insatser. Det framgår tydligt av skrivningen att de experter som uppräknas endast är exempel på yrkesgrupper, vilket ibland glömts bort. I råd och stöd skall inte ingå sjukvårdande behandling, eller annat som klart faller inom tillämpningsområdet för hälso- och sjukvårdslagen, men i övrigt undantas inte behandling, t ex av sjukgymnast. På denna punkt tycktes åtminstone Socialstyrelsen klar, men andra instanser gör som bekant andra tolkningar. Alla landsting har än så länge behållit ansvaret för råd och stöd och således inte överlåtit detta till kommunerna. Peter och Lena berättade sedan hur man

avser att utvärdera handikappreformen. Om detta kan man läsa utförligare i Meddelandeblad nr 4/94.

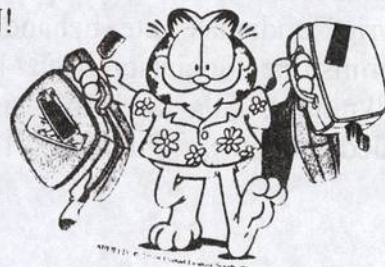

Dags för konferensens sista punkt, "Essensen av mitt omsorgsarbete". Praktikanterna Nonno Björkhem och Stefan Söder, samt Ann-Charlotte Carlberg och Evy Kollberg bildade panel. Nonno och Stefan inledde med personligt färgade redogörelser för sina omsorgserfarenheter, och de reflektioner de gjort hittills. Evy Kollberg kände sig plötsligt trygg för att det finns en återväxt, vi behöver inte oroa oss för att omsorgspsykologerna är ett utdöende släkte, här finns ungdomar med samma engagemang som vi själva hade en gång. Ann-Charlotte ville framför allt påminna oss om att vi aldrig får glömma vem vi är till för. Evy tyckte att vi borde vara bättre på att dokumentera och utvärdera vårt arbete, en naturlig tanke för henne som själv sysslar mycket med forskning. Slutligen hade Evy en dröm om att gamla POMS-are skulle kunna slå sig ihop om ett ålderdomshem, exempelvis beläget i Danmark, detta i den trygga förvisningen om att yngre krafter tar över, och fortsätter jobbet i vår anda.

Och i den stämningen avslutades konferensen. Vi drack eftermiddagskaffe på terrassen, i en sol som äntligen behagade värma lite. Havet glittrade. Med den bilden på näthinnan satt man snart på tåget, på väg hem till vardagen, som vanligt styrkt och lyft av en mycket bra sommarkonferens.

ETT STORT TACK TILL ARRANGÖRSGRUPPEN!

Bengt Persson Gunnel Toft

Arrangörsgruppen

NÅGRA GLIMTAR FRÅN SEMINARIERNA

Det är tyvärr inte möjligt att ge uttömmande referat från alla seminarier, men vi vill i alla fall ge några korta glimtar från några av dem:

*Ann Bakk och Inga-Lill Kristiansson: **Kristeamet i Stockholm:***

Kristeamet har funnits sedan 1975 och är ännu det enda i sitt slag i Sverige, men planer finns på liknande verksamhet i Göteborg. I dag arbetar 4 psykologer och 2 kuratorer på kristeamet, på sammanlagt motsvarande 4 heltidstjänster. Man arbetar med psykoterapi eller psykologiskt stöd till framför allt föräldrar till barn med funktionshinder. Man arbetar flexibelt och ingen byråkrati hindrar anhöriga att söka hjälp vid kristeamet. Man har ca 150 ärenden per år, och av dessa är ca 10% nyblivna föräldrar där man ofta får den första kontakten direkt från BB. Man har också en del gamla föräldrar i 70-80-årsåldern. Där handlar det ofta om frigörelseproblematik, och smärtan i att behöva "sparka ut" sitt vuxna barn från föräldrahemmet, fast man som förälder känner att barnet behöver en. Ca hälften av dem som söker hjälp kommer på uppmaning av sitt distriktskontor. På kristeamet är man fristående från alla distriktskontor, och ser detta som en nödvändighet för att kunna vara ett stöd till föräldrarna. Vi kunde avslutningsvis konstatera att denna modell är omöjlig på de flesta andra håll på grund av för litet underlag. Andra alternativa lösningar diskuterades. Kanske kan man ändå åstadkomma något, även om det blir inom distriktssteamens ram.

Yvonne Folkesson och Evy Kollberg: Introduktion i rollen som förälder till ett barn med Downs syndrom med utgångspunkt från Sterns teorier

Här kom diskussionen egentligen mest att handla om det nedslående resultat man fått i en studie av hur föräldrar till barn med Downs syndrom upplever det bemötande de fått i samband med barnets födelse. Evy berättade ju om detta redan i Kungälv 1992. Med detta som bakgrund har Evy och Yvonne sedan funderat vidare på vad som händer med det lilla barnet när föräldarna inte orkar eller kan vara den trygga bas som barnet behöver.

Tyngdpunkten kom dock mycket klart att ligga på diskussion kring det bristfälliga omhändertagandet av föräldrar till dessa barn, vid och strax efter förlossningen. Detta var en fråga som uppenbart starkt engagerade många av seminariedeltagarna, och tankarna kring hur man skulle kunna arbeta för en förbättring var många. Så borde t ex all kunskap som vuxit fram om omhändertagandet av föräldrar till prematura barn även kunna användas när det gäller barn med Downs syndrom. I Danmark tycks man vara bättre på att bemöta dessa föräldrar så att de känner sig nöjda, man borde då studera hur man gör där, och vad som skiljer de danska rutinerna från de svenska.

Gunnel Ingesson: Kvalitetsarbete i habiliteringsteam

Gunnel gav först en bakgrund där hon definierade "rätt kvalitet" och påminde om att Socialstyrelsen nu föreskriver att legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal skall bedriva kvalitetssäkringsarbete (SOFS 1993:9). Därefter redogjorde hon för hur man i Kalmar läns landsting arbetat med detta.

Man har startat med att all personal i habiliteringsteamerna samlats under en heldag för att arbeta fram vilka faktorer som är viktiga för att personalen skall känna sig nöjd i sitt arbete. Utifrån detta har man utarbetat en enkät till personalen, som sedan skall leda till att man får fram vilka frågor man skall börja arbeta med för att öka tillfredsställelsen i arbetet. Detta handlar om det som kallas "inre kvalitet", och man skall sedan gå vidare och arbeta med den "yttre kvaliteten", d v s hur nöjda brukarna är, och vilka faktorer som är viktiga för att de skall vara nöjda.

Gunnel betonade att Kalmar bara är i starten av detta kvalitetsarbete, och det mesta återstår, men man har en planering och man har börjat.

Seminarier avslutades med en livlig diskussion kring delikata frågor, som exempelvis *vem* som väljer vad som är bra kvalitet för den enskilde utvecklingsstörde. Kanske *han* känner sig nöjd, men *vi* som experter tycker inte att han erbjuds en god kvalitet, t ex i sin gruppboende.

CALL FOR PAPERS

för NFPU:s 20e kongress 6-10.6.1995, Mariehamn, Åland

"Livskvalitet - ett gott liv tillsammans"

Namn:
Adress:
telefon:
telefax:

Tema i relation till kongresstrukturen:

:barn
:unga
:vuxna
:äldre

Rubrik på mitt inlägg, som är 20 eller 40 minuter långt:

Kort om innehållet:

5 nyckelord ur innehållet:

Jag använder video overhead diaprojektor annat. Vad?

Sänd in före 31.12.94, tack! Adressen är Programkommittén, Omsorgskansliet,
Strandgatan 23, FIN-22100 Mariehamn, Finland

*NFPU presenterar den
20e nordiska kongressen:*

"Livskvalitet - ett gott liv tillsammans"

Mariehamn, Åland 6 - 10.6. 1995

NFPU:s 20:e kongress samlar intresserade i Norden för att diskutera frågan om ett gott liv för utvecklingshämmande medborgare. FN fastställde år 1993 standardregler för handikappades jämställdhet med andra medborgare i samhället. De har redan visat sig ha en stor betydelse för den politiska målsättningen. Utgående från FN:s standardregler kommer NFPU:s 20:e kongress att ta upp frågor om livskvalitet och de problemställningar som är speciellt aktuella nu, då stora omställningar och omprioriteringar sker i de nordiska samhällena.

Kongressen pågår i fyra hus - barnhuset, ungdomshuset, vuxenhuset och äldrehuset.

Husen sammanfattar alla inlägg kring den aktuella åldersgruppen.

Dessutom kommer övergripande föreläsningar kring teman som gäller alla åldersgrupper att hållas. Det gäller frågor som rättssäkerhet, etik, kommunikation mm.

Vi vill ha en intresseanmälan från dig senast den 1.12.1994. Använd talogen nedan!

Vill Du presentera ett inlägg på kongressen? Använd blanketten "Call for papers" på omstående sida.

(icke bindande förhandsanmälan)

.....
Kongressavgift (exklusive logi): FIM 1.300.-

Namn:.....

Adress:.....

Yrke:.....Nationalitet.....

Ev.
ledsagare:.....

Sänd kupongen till: NFPU:s 20e kongress, c/o Ålandsresor, Box 62, FIN-22101 Mariehamn

Nordiska Förbundet Psykisk Utvecklingshämning

Inga Sommarström och Karin Ekwinska: Psykoterapi med utvecklingsstörda vuxna

Inga Sommarström berättade hur hon kom att börja sitt terapiarbete med utvecklingsstörda personer och hur hon efter hand bland sina patienter haft ett flertal som varit dömda till behandling, något som naturligtvis påverkar terapin och ger den en speciell inriktning.

Vi seminariebesökare fick ta del av en mycket givande fallbeskrivning, rörande just en sådan patient.

Att patienterna är dömda till behandling och därför ofta inte är motiverade att bli av med sitt kriminella beteende har ej hindrat Inga Sommarström från att ta sig an dessa patienter. Däremot har hon som krav i alla sina terapier att personkemin fungerar.

Inga nämner också att hon ofta får förfrågningar om terapi med personer som lever under fruktansvärda omständigheter, vilket Inga ser som cyniskt. Terapi kan inte uppväga vidriga levnadsvillkor.

Karin Ekwinska berättade också tänkvärt om episoder ur terapier med olika patienter. Tonvikten i hennes framställning låg dock mer på hur vi som psykologer inom omsorgen måste arbeta utåt och påverka politikerna till att förstå vikten av att arbeta för ett terapeutiskt förhållningssätt i gruppboenden. Som terapeuter måste vi också ha ett gott samarbete med gruppboendepersonalen och chefer på olika nivåer för att enskilda terapier ska kunna bedrivas.

Med tanke på hur stor efterfrågan på terapi är och hur få terapeuter vi har tillgång till, så arbetar Karin Ekwinska numera mest med personalen som en indirekt hjälp åt enskilda.

Birgitta Zenker: Psykoterapi med utvecklingsstörda barn

Birgittas seminarium hade som utgångspunkt hennes bok med samma namn. Detta seminarium hade i stora drag samma innehåll som den uppskattade konferensen i våras på Sätra Bruk, som några POMS-are hade förmånen att få vara med på. Den konferensen refererades utförligt i förra numret av POMS-bladet. Seminariet vid sommarkonferensen var lika intressant och uppskattat.

Catharina Ekermo och Barbro Emilsson: Autism och TEACCH

Catharina och Barbro gav sin syn på autism som ett komplicerat handikapp där problem att förstå meningen i tillvaron, brister i förmågan att förstå att andra tänker och känner, stora svårigheter med kommunikation, socialt samspel och svårigheter att tolka sinnesintryck är centrala begrepp tillsammans med svårigheten att

generalisera och att fantisera, att förstå vanligt tal. Tidsbegrepp är också mycket svårt för den autistiske. Stereotyp beteende med ideliga upprepningar blir följden.

Inom TEACCH-pedagogiken försöker man att göra all information visuellt tydlig., eftersom visuellt stöd är det som fungerar bäst. TEACCH jobbar med fysisk struktur (synliga gränser), individuellt schema och individuella arbetsinstruktioner(svarar på frågorna "Vad?", "När?", "Var?", "Hur länge", "Vad händer sedan?" och "Med vem?" en aktivitet ska ske. Man använder också mallar, visuella ledtrådar och fysisk vägledning.

Man redovisade ett försök kring kommunikation och samspel från Sutherland schooll i England samt arbetet med Stödteam Autism i Örebro län. Barbro och pedagogen Leif Ekström fungerar där som stödteam, i Riksföreningen Autisms regi, ett arbete som varit mycket uppskattat och redovisas i konferenser i RFA:s regi i höst.

Jan Terneby: Att samarbeta kring kommunikation med gravt utvecklingsstörda

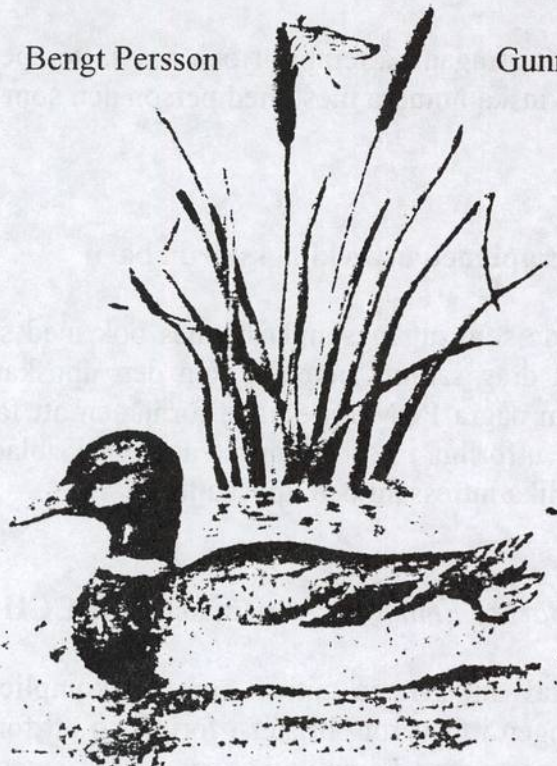
Jan redovisade ett antal undersökningar som alla visade på hur viktigt det är med individuell, allsidig, åtgärdsplanering utifrån en noggrann beskrivning av behov, angelägenheter och problem, att analysera kommunikationen utifrån innehåll, form och avsikt, att analysera den utvecklingsstördes möjligheter till kommunikation utifrån sinnen, begåvning, motorik, intressen, känslor och behov och hur viktigt det är att teamet som arbetar med detta har såväl allmän som yrkesspecifik kompetens.

Britt Lundin-Johansson

Marie Nyblom

Bengt Persson

Gunnel Toft

KORT SAMMANFATTNING AV POMS' ÅRSMÖTE SOM HÖLLS DEN 30 MAJ 1994 PÅ VÅR GÅRD, SALTSJÖBADEN

Mötet öppnades av vice ordförande Inga-Lill Kristiansson och till årsmötets ordförande valdes Ann Hedberg. Sekreterare var Catharina Ekermo.

Poms' ekonomi är god. Tillgångar vid räkenskapsårets slut var drygt 100 000 kronor. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet.

Vissa nyval gjordes till styrelse och andra poster. Vår ordförande Monica Owen hade avböjt omval. Till ny ordförande för perioden 1994 - 1995 valdes Inga-Lill Kristiansson.

Övriga styrelsemedlemmar, se sid 2.

Till revisorer för perioden 1994 - 1995 valdes Bengt Persson och Iambe Liffner.

Till revisorssuppleanter för perioden 1994 - 1995 omvaldes Marie Swelén och nyvaldes Bo Kahnberg.

Till valnämnd för perioden 1994 - 1995 valdes Sven-Inge Windahl, Ylva Hermansson och Birgitta Norrman.

POMS-bladets redaktion fick ett stort tack av årsmötet för sitt arbete hittills. Redaktionen i Växjö går nu in på sitt tredje och sista år! Vilka vill ta över sedan? Växjö-gänget efterlyste fler spontana bidrag och påminde också medlemmarna om att besvara specialistenkäten. Endast 45 av 300 har svarat.

Det nya stadgeförslaget (publicerat i POMS-bladet 1/94) godkändes av årsmötet som därefter hänsköt till styrelsen att under året arbeta vidare med att anpassa stadgarna till den nya lagen.

Specialistordningen diskuterades något på årsmötet men framför allt vid ett annat tillfälle under sommarkonferensen. En arbetsgrupp bildades för att arbeta fram motionsförslag till kongressen -95. Mer om detta på annan plats i detta POMS-blad.

Årsavgiften föranledde en lång diskussion. Styrelsens förslag om höjning godkändes inte. Årsmötet beslöt att årsavgiften för 1995 skulle bli 175 kronor för ordinarie medlemsskap och 110 kronor för dubbelanslutna och för ett eventuellt framtida "stödmedlemsskap".

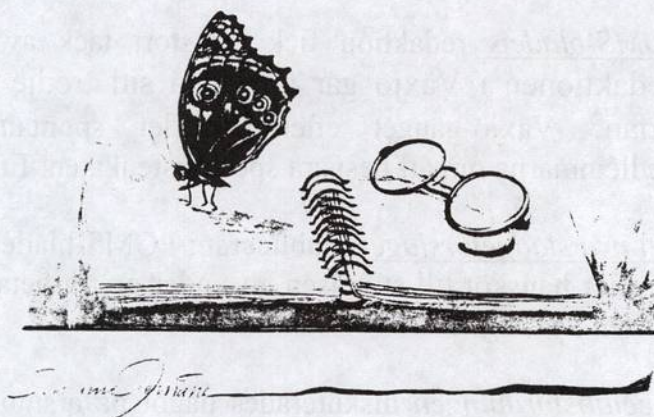
Kommande konferensverksamhet: Ämnesförslag fanns från tidigare. Nya förslag var bl a innehållet i råd och stöd (Peter Brusén) och en forskarsamling. Intresse för att

hålla i konferenser fanns från Gotland och Lycksele. Inga beslut om detta togs under årsmötet.

Vår stipendiefond POMS - KOMS international togs upp till diskussion. Förslag om att aktivera den och att skilja ut den från KOMS. Naturligt att t ex knyta an den till de kontakter flera medlemmar har med Baltikum. Ett stipendium (2 000 kronor) preliminärt beviljat till en psykologstuderande från Lettland som vill besöka Sverige. Föreslogs att en arbetsgrupp bildas. Gunilla Rödén och Per-Erik Johansson var intresserade. Årsmötet beslöt att inbetalningskort för POMS international skickas ut till medlemmarna.

Avslutningsvis lyftes det fram att POMS som fullvärdig medlem i Sveriges Psykologförbund kommer att ha rösträtt på kongresser. Motioner till nästa kongress skall vara inne senast 31/10 1994, t ex om specialistordningen.

Rune Arvåsen

SPECIALISTORDNINGEN

Under sommarkonferensen i Saltsjöbaden bildades en arbetsgrupp med uppgift att formulera motioner till Psykologförbundets kongress angående specialistordningen. Arbetsgruppen består av Ann-Marie Billing, Lena Fager, Peter Söderstrand och Jan Terneby.

Arbetsgruppen har nu arbetat fram förslag till motioner, och hur dessa förslag ser ut kan Du se på följande sidor.

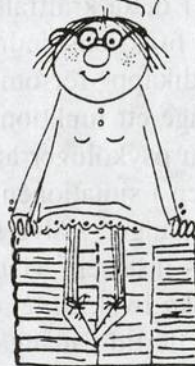
Synpunkter på motionerna kan skickas till

Lena Fager
Barnängsgatan 16, 1 tr
116 41 Stockholm

Du kan även ringa till Lena om Du har synpunkter på motionerna.

Telefon 08-643 06 76 (hem)
08-645 28 70 (arb)

Om man blir besviken på
s.k. intelligenta personer
kan det bero på att man
förvärlat intelligens
med utbildning.

FÖRSLAG PÅ MOTIONER TILL PSYKOLOGFÖRBUNDETS KONGRESS

1) *Modifiering av nu gällande specialistordning.*

POMS yrkar att kongressen beslutar att modifiera den nu gällande specialistordningen och att denna motion behandlas **före** andra motioner innehållande mer konkretiserade förslag om förändringar.

Den nu gällande specialistordningen är överambitiös till sin uppläggnings. Yrkesföreningen POMS anser att specialistordningen bör ha som vägledande princip att den ska tillgodose väsentliga behov hos såväl psykologkåren som hos psykologers arbetsgivare.

För psykologer:

- att fastslå en norm för en högkvalitativ utbildningssatsning
- en formalisering av reellt existerande områdesspecialisering
- profilering av yrkeskåren

För arbetsgivare:

- att behålla och vidareutveckla kompetent personal
- att lättare kunna differentiera mellan olika verksamheters behov av olika specialiserad personal
- tydligare "varudeklaration" av arbetssökande psykologer

2) *Enbart områdesspecialisering.*

POMS yrkar att kongressen beslutar att ändra den nu gällande specialistordningens bestämmelser om såväl områdes- som funktionsspecialisering till att gälla enbart områdesspecialisering.

Den nu gällande specialistordningens kombination av områdes- och funktionsspecialisering är alltför komplicerad och snäv. En renodlad områdesspecialisering är mer naturligt framsprungen ur flertalet psykologers arbetssituation.

3) *"Handikappspsykologi" - ett eget område.*

POMS yrkar att "handikappspsykologi" godkänns som ett nytt eget område enligt specialistordningen.

Det finns ett stort behov av ytterligare områden utöver de i specialistbestämmelserna på förhand givna. Ett relativt väl avgränsat område som kan betecknas "handikapp" (alternativa möjliga beteckningar är "funktionshinder", "habilitering" - ev flera) har vissa drag som är gemensamma för ett antal psykologer med olika organisatorisk tillhörighet och med olika målgrupper av klienter med funktionshinder. Inom området arbetar psykologer med personer med funktionshinder, deras anhöriga och med personal inom andra yrken som arbetar mot samma personer. Kännetecknande för situationen är samspelet mellan fysiska och psykiska begränsningar av permanent karaktär (funktionshindret) och de i princip obegränsade möjligheterna att psykiskt och praktiskt hantera begränsningarna. Vidare ingår en emotionell laddning kring funktionshindret, individens (och familjemedlemmars) syn på sig själv och omgivningens syn på den funktionshindrade. I detta kraftfält arbetar psykologer för att med psykologiska metoder minska det handikapp som funktionshindret medför för individen.

Beteckningen "handikapp" för området är att föredra, eftersom det är just handikappet (sett som det ofördelaktiga läge ett funktionshinder medför i en miljö som inte är anpassad till individens förutsättningar) som psykologer arbetar med. "Handikapp" betecknar den miljörelaterade, föränderliga komponenten i situationen. Termen "funktionshinder" betecknar den oföränderliga komponenten i sammanhanget, själva skadan eller utvecklingshämningen, och är inte i sig ett föremål för psykologers insatser. "Habilitering" i sin tur betecknar den verksamhet i bred mening som syftar till att öka livskvalitet och livsmöjligheter för funktionshindrade. Habiliterande verksamhet bedrivs emellertid i många former och under många andra beteckningar än just "habilitering", varför ordet kan ge alltför snäva associationer.

Som ytterligare stöd för "handikapp" som ett eget specialistområde kan nämnas, att 1989 års statliga handikapputredning i sitt betänkande "Ett samhälle för alla" (SOU 1992 :52) påtalat behovet av såväl tvärfackliga som yrkesspecifika specialistutbildningar inom just detta område.

4) Inget krav på publicerbart vetenskapligt arbete.

POMS yrkar att bestämmelserna i nu gällande specialistordning ändras så, att kravet på ett publicerbart vetenskapligt arbete utgår.

Kravet på ett publicerbart vetenskapligt arbete är överdrivet och har en mer naturlig tillhörighet i de befintliga forskningsinriktade universitetsutbildningarna.

5) "Kvalificeringstid" om minst 3 år.

POMS yrkar att ett krav införs om minst 3 års yrkeserfarenhet som psykolog efter legitimation (på en sysselsättningsgrad omfattande minst 50%) innan en specialistutbildning får påbörjas.

Det finns ingenting uttalat i den nu gällande specialistordningen vad gäller hur lång tid i yrket som krävs innan en specialistutbildning kan påbörjas ("kvalificeringstid"). En sådan kvalificeringstid ger dels en god grund som generalist i yrket och dels en stark praktisk förankring som utgångspunkt inför en senare specialistutbildning. En kvalificeringstid om 3 år motsvarar vad som krävs för att påbörja den legitimationsgrundande psykoterapiutbildningen.

6) Valfria kurser om motsvarande 30 högskolepoäng . Inga professions- och funktionskurser.

POMS yrkar att specialistordningens krav på särskilda professions- och funktionskurser avskaffas och att endast kravet på valfria kurser om totalt motsvarande 30 högskolepoäng kvarstår.

Kurskravet i specialistordningen bör ligga på en nivå som går att kombinera med heltidsarbete, enligt vår mening en nivå motsvarande 5 högskolepoäng per termin (under ca 3 år). Kurstiden inkluderar då undervisningstid, litteraturkrav och examination. Den särskilda professionskursen tycks upprepa moment från grundutbildningen och bör därför utgå. De särskilda funktionskurserna bör utgå i samband med en övergång till renodlad områdesspecialisering. En rimlig nivå uppnås genom att enbart behålla de sex valfria kurserna på vardera motsvarande 5 högskolepoäng.

7) Seniorskollegium som en process (med regelbundna träffar) och en gruppstorlek upp till åtta deltagare.

POMS yrkar att nu gällande specialistordning ändras så, att en gruppstorlek om upp till åtta deltagare accepteras som seniorskollegium, om den leds av en specialistkompetent senior **och** vidare att det i specialistbestämmelserna förtydligas att seniorskollegiet skall bedrivas som en process över tiden, med regelbundet återkommande träffar.

Seniorskollegium är en väl motiverad del i en specialistutbildning och bör bedrivas som regelbundet återkommande träffar (t ex minst en gång per månad) under en längre tid. I många fall kan även handledning bedrivas av specialistkompetent senior innehålla moment av reflektion över yrkesrollen, erfarenheter och ny kunskap och borde i sådana fall också kunna jämföras med seniorskollegium, även om gruppstorleken underskrider de sex till åtta deltagare som nämns i de nu gällande specialistbestämmelserna.

8) Rätt till komplettering av ekvivaleringsansökan.

POMS yrkar att psykologer som ansökt om ekvivalering enligt specialistbestämmelserna får rätt att i efterhand komplettera sin ekvivaleringsansökan vad gäller förhållandena före 1993-12-31.

Redan under 1994 har praxis vad gäller tolkningen av specialistordningens ekvivaleringsbestämmelser ändrats flera gånger. Det tydligaste exemplet var när det efter extrakongressen signalerades om en mildring av kraven på vad som räknas som ett vetenskapligt arbete. Kongressen 1995 kommer dessutom (förhoppningsvis) att besluta om ett antal förändringar i specialistordningen. Förväntningar på vilka meriter som kan tänkas bli godkända har en starkt styrande effekt på om den enskilde psykologen åberopar dem eller inte. En möjlighet borde därför finnas att i efterhand få komplettera sin ekvivaleringsansökan - men självklart enbart vad gäller förhållandena före gällande brytdatum, d v s 1993-12-31.

EN STYRELSEMEDLEM PRESENTERAR SIG

genom några funderingar kring 16 år i omsorger/habilitering i Kronobergs län

Jag steg in i omsorgsvärlden i december 1978, efter några år som skolpsykolog. Det var en blygsam start med ett vikariat, som jag då inte trodde skulle få någon fortsättning. Men fortsättning blev det, och här sitter jag fortfarande på samma tjänst, som nu är min egen.

Det var verkligen en mycket speciell upplevelse att komma in i omsorgerna som psykolog vid denna tid. Man höll fortfarande på att förverkliga 1968 års omsorgslag, samtidigt som en ny lag redan var under arbete, genom den s k omsorgskommittén. Allt gick rasande fort. I stora drag kändes allt som hände bra och positivt. Barn och vuxna fick vettiga boendeformer och samma rättigheter till skolgång och sysselsättning som andra, icke utvecklingsstörda. Kanske fattade jag såsom "ny" inte helt hur fantastiskt detta var, utan såg det som självklart.

Det fanns också baksidor, tycker jag. De har kanske blivit tydligare med åren, så här vid en blick i "backspiegeln". Till en del handlar det om bristen på flexibilitet. Vi i omsorgsteamet, psykologer och kuratorer, visste alltid bäst. Normalisering och integrering var nyckelorden. Tolkningen av dessa ord, och konsekvenserna för vissa enskilda utvecklingsstörda kändes ibland inte rätt, men det var inte särskilt högt i tak för att diskutera sådana saker, som jag nu minns det. Dessutom fanns det en "hurtighet" och ett sätt att prata om dessa personer som om de inte vore utvecklingsstörda, som jag fann konstigt. Ett slags förnekande av verkligheten. Allt var mysigt och roligt och trevligt.

Parallellt med normaliseringstanken fanns "onormala" inslag. Ett sådant var stelbenta konferensrutiner, som givetvis tillkommit i bästa välmening. I våra elevhem hade vi "behandlingskonferenser" om varje boende person en gång om året (eller om det var en gång i halvåret?). Jag kan inte påminna mig att de någonsin gav något positivt för den person som avhandlades. Snarare var de många gånger kränkande för den enskilde, som inte var närvarande, men fick hela sin privata tillvaro utlämnad och diskuterad i närvaro av personer som de knappast kände. Den verkliga funktion som dessa konferenser fyllde var troligen att personalgrupperna fick en möjlighet att lasta av sig upplevelser i sitt många gånger svåra jobb.Handledning för personalgrupper var vid den här tiden inte vanligt förekommande, om ens alls.

Jag tror verkligen att man skall akta sig för att moralisera över den här sortens företeelser, även om man i efterhand tycker mycket var tokigt. Utveckling är ju en process där man inte kan hoppa över några steg. Om man ser till hur det var under decennierna före 70-talet var det ju oerhörda framsteg som skedde, och utan det stora engagemanget hos alla eldsjälur, inte minst POMS-are, hade vi väl inte kommit dit vi har i dag. Och hur kommer man om 15-20 år att se på det vi gör i dag?

År 1984 fick vi samordnad habilitering för barn, och eftersom vi redan var några psykologer och kuratorer inom omsorgerna som enbart arbetade med barn, blev det självklart att våra tjänster följde med till den samordnade barnhabiliteringen. Det var en milstolpe på många sätt. Teamen utökades med flera yrkesgrupper, och man fick verkligen ompröva allt man dittills hade ansett självklart, vilket var nyttigt. Det var inte smärtfritt. Revirtänkande präglade oss mycket i början. Men allteftersom tiden gått har vi lärt oss, och nu klarar vi **ganska** bra att sätta familjen i centrum i stället för oss själva, och då faller allt på plats.

Jag tycker också att man som psykolog numera jobbar just som psykolog, vilket känns tillfredsställande. På den "gamla" omsorgstiden var man en "allt i allo" som fixade saker, satt med på möten utan att man alltid visste varför, och hade många motstridiga roller i samma ärende. Vi har blivit mer professionella och arbetar mer med sådant som just vi är bäst på. och låter andra sköta det de är bäst på. Psykoterapi och personalhandledning i striktare mening är exempel på uppgifter som knappast förekom på 70-talet, men som nu efterfrågas.

Det går knappast att tröttna på detta jobb, som befinner sig i ständig utveckling och förändring. Aktuellt just nu är att teamen inom vår länsomfattande habilitering troligen kommer att gå en gemensam högskoleutbildning med temat familjeinriktat arbetssätt för habiliteringsteam. Vi har verkligen bestämt oss för att vi vill ha barnen och deras familjer med i planeringen av åtgärder, så mycket som de själva önskar, dock utan att bli extrema, eftersom det varierar mellan olika familjer hur mycket man vill styra och hur mycket man vill att andra styr. Vi vill försöka vara lyhörda för detta och inte glömma att flexibilitet är en nödvändighet när man arbetar med människor. Med stor möda håller vi på att utforma en modell för individuella habiliteringsplaner, som uppfyller dessa krav. Framtiden får väl utvisa och bedöma hur väl vi lyckas med detta, och om tanken är riktig.

Organisationen är givetvis i stöpsleven, hos oss som hos alla andra. Allt talar dock för att vår habilitering blir kvar i landstinget, och även kommer att ansvara för "råd och stöd". Därmed blir det inte så stora förändringar och vi kan fortsätta att utveckla vårt arbete så som vi börjat. Det som ännu är oklart är vilken förvaltning vi kommer att ligga under, eftersom den nuvarande, sociala, kommer att upphöra. I alla dessa frågor har vi haft stort stöd av vår närmaste chef, som slåss för vår verksamhet på ett sätt som gagnar oss, och därmed våra barn och familjer. Jag känner mig ofta privilegierad när jag träffar kolleger från andra landsdelar, och organisationsfrågorna kommer på tal.

I POMS har jag varit medlem sedan 1978, en mycket passiv medlem under många år. När jag för tre år sedan blev tillfrågad om jag kunde tänka mig att sitta med i styrelsen tyckte jag att det kändes lite som en plikt. När vi året därefter blev ombedda att ta hand om POMS-bladet för några år framåt i vårt län, så gjorde vi även detta. Det har varit roliga och utvecklande, men rätt arbetssamma år för min del. Jag har inte ångrat vare sig styrelsearbete eller POMS-blad. Allt har emellertid sin tid, och nu är det snart dags att lämna över till nya friska krafter!

Gunnel Toft

JURIDIK FÖR PSYKOLOGER

Psykologförbundet har försett oss i POMS med en sammanställning av lagstiftning och andra offentliga föreskrifter som reglerar psykologers verksamhet. Sammanställningen består av för oss aktuella utdrag ur häso- och sjukvårdslagstiftningen, sekretesslagstiftningen, patientjournalagen och behörighetslagen. Möjlighet finns för den som är intresserad att få kopior av delar av sammanställningen. Vill du veta mer så hör gärna av dig!

Inga-Lill Kristiansson

Tel. 08 - 737 54 99

PSYKOTERAPI SOM "RÅD OCH STÖD"

Som ni tidigare kunnat läsa i POMS-bladet, så anordnade Allmänna Barnhuset i våras en konferens med temat "Psykoterapi med utvecklingsstörda barn". En av deltagarna var POMS-medlemmen Curt Westin. Han hade av Lena McElwee ombetts att dokumentera från konferensen och vidarebefordra viktiga synpunkter till Socialstyrelsen. Curt fick nu dessutom i uppdrag av de närvarande POMS-arna att till Socialstyrelsen framföra konferensens enhälliga uppfattning att psykoterapi uppfyller kriterierna för råd och stöd, samt att föreslå Socialstyrelsen att göra en kartläggning av hur denna verksamhet i dag ser ut på olika håll i landet.

Här publicerar vi Curt Westins skrivelse till Socialstyrelsen:

Barn- och ungdomshabiliteringen

Psykolog Curt Westin/GB

Lena McElwee
Äldre- och handikappenheten
Socialstyrelsen

Dokumentation från Allmänna Barnhusets konferens på Sättra Bruks herrgård 23 - 25 mars 1994 om "Psykoterapi med utvecklingsstörda barn".

Vi var 24 psykologer från olika delar av vårt land som, med Karl Grünewald som värd, samlats i natursköna Sättra Bruk i Västergötland för att lyssna på leg psykolog Birgitta Zenker, som presenterade sin bok "Psykoterapi med utvecklingsstörda barn", alla med yrkeserfarenheter från arbete med utvecklingsstörda barn och deras familjer.

Med Birgittas presentation av sin bok som utgångspunkt diskuterade vi under konferensen egna praktiska erfarenheter, var vi står nu och hur det bör se ut i framtiden, vad gäller psykoterapeutiskt arbete med dessa barn.

Med anledning av att LSS skall utvärderas (i detta sammanhang råd och stöd) har Du bett mig dokumentera från konferensen vad gäller intresset bland psykologer för ämnet ifråga, kompetensläge och kunskaper m m.

Det är omöjligt att bedöma, hur vanligt det är att psykologer idag på olika håll arbetar med utvecklingsstörda barn i psykoterapi. Många av konferensdeltagarna har erfarenhet av detta, och samtliga var mycket intresserade och tyckte att det är ett viktigt arbetsområde.

Några har arbetat i det tysta på sin habilitering eller omsorgskontor för att det ej ansetts "rumsrent", andra har arbetat mera öppet, dock utan önskvärd uppmuntran och handledning, och några har också fått kvalificerad handledning och sanktion från arbetsledning. Det konstaterades också, att några har remitterat barn till barn- och ungdomspsykiatri, men förutom minskade resurser där, tycker man från detta håll att man ej har kunskaper om själva funktionshandikappet. Det har ansetts att omsorgen själva bör sköta detta.

Orsaken till att utvecklingsstörda barn ej erbjudits psykoterapi kan söka i bl a det faktum att det tidigare ansetts kontraindicerat, samt att det i litteratur har skrivits om att psykoterapi ej kan bedrivas på icke normalbegåvade barn.

MYRBERGA

Otto Myrbergs väg 18
Box 260 52, 750 26 UPPSALA
018-17 68 80
Fax 018-50 14 05

Sandbrogatan 1
745 35 ENKÖPING
0171-184 20
Fax 0171-796 69

Rungården 11
746 32 BÅLSTA
0171-528 33
Fax 0171-678 07

V:a Tämnavägen 7
815 37 TIERP
0293-106 81
Fax 0293-143 88

FYRHUSET

Sjukhusområdet
742 21 ÖSTHAMMAR
0173-179 40
Fax 0173-129 59

Även om man tidigare på olika håll sett behov av psykoterapi var det alltså mycket svårt för psykologer att arbeta så. Birgittas bok kommer med stor säkerhet att få stor betydelse för utvecklingen inom området och uppmuntra andra att följa efter. De utvecklingsstörda har i hög grad varit utestängda från möjligheten till psykoterapi, vilket är en stor orättvisa i jämförelse med icke utvecklingsstörda barn.

För att arbeta psykoterapeutiskt med dessa barn är det viktigt med kunskap om både neurologiska och emotionella störningar. Det är mycket viktigt att försöka se vad som är vad för att skilja ut detta. Vad är t ex orsaken till avskärmning, motorisk oro, kommunikationssvårigheter? Är orsaken hjärnskada, eller har det känslomässiga orsaker? Eller både och? Detta är i många fall mycket svårt att avgöra, men förutsättningarna, kunskapen och kompetensen finns inom omsorgerna och inom habiliteringar. Därför skall psykoterapi med utvecklingsstörda barn bedrivas där.

Psykoterapi för förståndshandikappade är ej kontraindicerat. Det handlar inte om om, utan om hur. Något som Birgittas bok visar. Det handlar om att utveckla metoder, som passar denna grupp.

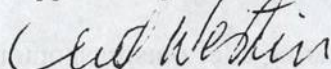
Som jag tidigare nämnde är det svårt att ge en bild av hur vanligt det är med psykoterapeutiskt arbete med utvecklingsstörda barn. Det ser mycket olika ut i olika delar av landet. Utvecklingen går fort, och det är mycket viktigt att lyfta fram det arbete som görs och de erfarenheter som finns idag.

Konferensen föreslår därför Socialstyrelsen att göra en kartläggning/inventering av befintliga erfarenheter idag, hur förutsättningarna ser ut på olika håll och vilka metoder man använder.

I Allmänna Råd från Socialstyrelsen 1994:1 om LSS står det bl a att råd och stöd: skall förebygga och minska följderna av funktionshinder
 skall ge förutsättningar för god fysisk och psykisk utveckling och i övrigt sådana
 uppväxtvillkor som betraktas goda för alla barn och ungdomar
 skall vara kvalitativa komplement till andra insatser
 skall ges av dem som utöver sitt allmänna yrkeskunnande även har särskilt kunnande om funktionshinder.

Psykoterapeutiskt arbete med utvecklingsstörda barn uppfyller väl dessa kriterier.

Uppsala dag som ovan

Curt Westin

Leg psykolog vid

Barn- och ungdomshabiliteringen Myrberga

Box 26052, 750 26 UPPSALA

Tel: 018-17 68 92

Socialstyrelsens konferens:

"BEHANDLINGSINRIKTADE INSATSER FÖR PERSONER MED BEGÅVNINGSMÄSSIGT
FUNKTIONSHINDER SOM BOR PÅ GRUPPBOSTAD". ESKILSTUNA 4-6 MAJ 1993.

Vi minns alla att under många år hävdades inom omsorgerna en tydlig boskillnad mellan Boende och Behandling. De skulle hållas klart åtskilda och ansvaret ligga under olika huvudmän: Boendet var omsorgernas ansvar, medan Behandling skulle ligga under vuxenpsykiatri. Var sak på sin plats. Vad som komplicerade det hela, var att verkligheten (som så ofta) såg annorlunda ut.

Socialstyrelsen har i flera konferenser tagit upp frågan vilka insatser personer behöver, som utöver ett begåvningsmässigt funktionshinder också har en psykisk störning. Konferensen 1993 tror jag är den 4:e i ämnet. En konferens har ägt rum på Gotland, den förra konferensen hölls i Jönköping för några år sedan och nu var det så dags för Eskilstuna. Erfarenheterna från konferenserna har redovisats 1991 i SoS-rapporten: "BEHANDLING OCH BOENDE INOM OMSORGSVERKSAMHETEN". (Kan beställas hos Fritzes kundtjänst, 106 47 Stockholm eller per tel: 08/739 96 30, faxnr: 08/739 95 48. Pris: 66 kr + porto)

Boskillnaden har upphört. Glädjande nog har vi för varje konferens och för varje år alltmera accepterat verkligheten, dvs att både Behandling och Boende kan och får rymmas inom begreppet gruppboende. Detta utan att vi för den skull upphör att hysa förhoppning om och aktivt arbetar för en förändrad vuxenpsykiatri. Den måste någon gång börja innebära något annat än inlåsning, bältesläggning och stark medicinering. Detta för de utagerande och allvarligt psykiskt sjuka utvecklingsstörda vuxna, som efter nålsögat psykakuten lyckas få en säng på den vuxenpsykiatriska kliniken.

Att Socialstyrelsen valt att förlägga 1993 års konferens till Eskilstuna, var ingen tillfällighet. Samarrangör var landstinget i Sörmland. Tyngdpunkten i konferensen var en beskrivning av den behandlingsuppläggning, som man valt att arbeta med inom omsorgsdistriktet i Eskilstuna.

ESKILSTUNAS MODELL: SYSTEMATISK PEDAGOGIK.

För detta slog Eskilstuna på stora trumman och fick hälften av konferensens tid. För åhörarna var det hela förvirrande. Hur var Eskilstuna organiserat och uppbyggt? Själv satt jag och undrade framför min knallblå konferensmapp med logotypen: "HANDLEDNINGS-UTBILDNINGSCENTER". I vems regi? Var detta en inköpt nymodighet enligt konceptet köp och sälj? Var fanns distriktskontoret i sammanhanget?

Pionjärandan från podiet visade sig stark. Med det nya grepp man här valt att satsa på, fanns inte längre några problem som inte gick att

lösa. Detta ökade min skeptiska inställning och jag kände mig allt-
mera njugg och tråkig. Denna sinnesstämning spädades på ju flera
grabbar som äntrade scenen och ju flera stor-videos och overhead
som kopplades på.

DISTRIKTSCHEF ERHARD HANSEN öppnade konferensen och var den som ny-
ligen introducerat den nya inriktningen i Eskilstuna. Med ett för-
flutet i Danmark, hade han engagerat PSYKOLOGEN PER ANKJAER som in-
spiratör och handledare. I sitt chefsskap arbetade Erhard Hansen
både övergripande och deltog praktiskt i arbetet på olika enheter.
På en fråga om detta ej var en svår roll, svarade han att det upp-
skattades mycket av personalen och ej stötte på några hinder för
hans del.

JOHAN LINDSTRÖM berättade om omsorgsverksamheten i Eskilstuna. Det
var präglad av stor entusiasm, men gav ingen klarhet. Teoretiskt
hänvisades till de handledare, som besökte Eskilstuna utifrån: PER
ANKJAER från Danmark och JACQUES HEIJKOOP från Holland. I övrigt
framgick att man gav järnet och att detta var en verksamhet med
vind i seglen. Johan Lindström framstod som någon slags föreståndare
och koordinatör. Yrkesbakgrund: Osäker, framgick ej.

Jag fattade inte
vad han talade om
men han sa att
det han sa
var väldigt viktigt.

JACQUES HEIJKOOP, psykolog från Holland, föreläste sedan på engelska
om utgångspunkten för arbetet. Här tänkte jag att det skulle framgå
klarare vad Eskilstuna drabbats av. Men, tyvärr. Trots overheadbilder
uppfattade jag inte något av det han talade om. Ändå ansträngde jag
mig verkligen. Det är mycket märkligt och kan inte enbart skyllas på
att mikrofonerna konferensen igenom fungerade dåligt eller inte alls.
Kanske beror det på att Jacques Heijkoop ej förankrade sitt föredrag
i någon personlig verklighet? Han rörde sig i ett slags neutralt neu-
trum. Om han hade något att förmedla, så förlorades det i stapeldia-
gram och frekvenser. Allt blev ogripbart, avlägset och tungt. Syre-
bristen kändes påtaglig.

Ändå hade Jacques Heijkoop arbetat 20 år med omsorger och kallade sig
"utvecklingspsykolog". Han menade att definiera problemen med ett sär-
skilt beteende, ingenting säger om problemet. Han tyckte att vi alla
faller i fällan att vi utgår från problembeteendet i alla våra strate-
gier. Han uppmanade till subjektivitet och talade om kedjan: Att ha
kontroll, Att förlora kontroll och Att uppnå självkontroll. Ingen i
auditoriet verkade dock ha blivit klokare av detta långa anförande.

PER ANKJAER, psykolog från Danmark lyckades desto bättre. Han visade
sig besitta vana att tala inför stor publik och hade video till sin
hjälp på storbildsskärm. Tekniken fungerade. Teori och praktik fläta-
des samman på godmodig svensk-danska, på det allra elegantaste sätt.
Det var professionellt och förföriskt. Dock ej lättsmält. De svåra
problem och utsatta människor, som zoomades in framför våra ögon,
gjorde att det stockade sig i halsen mer än en gång.

INLÄRD HJÄLPLÖSHET tyckte Per Ankjaer var det som starkast utmärkt
de personer, för vilka man sökt hans hjälp under åren. Han arbetade
efter filosofin: "Elever ska lyckas och ej utsättas för en räcka av

misslyckanden". Ett sätt att uppnå det, ansåg han vara att använda SYSTEMATISK PEDAGOGIK i behandlingsuppläggning.

Begreppet SYSTEMATISK PEDAGOGIK beskrev Per Ankjaer på ett nästan nedlåtande sätt: "Som en låda bredvid andra lådor". Just denna hade bara en annan etikett än andra som kunde heta tex.: "Etik", "Ut- bildning och Metodutveckling", "Tekniker", "Människosyn", "Arbets- och Ansvarsfördelning" osv.

På video visades det lyckade behandlingsresultatet.

Exempel: En liten blind pojke i knäet på en vitklädd vårdarinna, som försöker mata med sked. Problem: Matvägran och undernäring. Resultat av observation under 2 veckor: 13 olika vårdare försöker få pojken att äta. Per Ankjaer: "Tänk Er 13 olika lärare i ett och samma ämne!" Åtgärder: Personalen uppmanas att börja räkna kalorier (för att minska sin oro), personalen som matar begränsas starkt till antalet, skrik i sekunder per måltid registreras, pojken lärs egna tecken för t.ex. måltid, ja och nej, paustagning och får sitta själv och ej i knäet hos någon då han äter.

Resultat enligt Frekvensmätning av Skrik i Sekunder, från måltidens början och 20 minuter framåt:

10 dagar i Februari:	555	sekunders	skrik		
9 " " Maj:	480	"	"	"	"
10 " " November:	112	"	"	"	"
3 " " Mars:	10	"	"	"	"

Åhörarna andas ut, när pojken på de sista videobilderna förtjust sträcker sig fram efter mera mat. Är inte detta lysande och bra? Jo, det tyckte vi nog alla i publiken. Men min tråkiga, njugga inställning vill ändå ej ge vika. Under kvällspasset får den också ny påspädning. Då ska PER ANKJAER, JACQUES HEIJKOOP, ERHARD HANSEN och JOHAN LINDSTRÖM, tillsammans med personal och video, förevisa handledning i praktiken med illustrationer i grupp.

Jag hamnade i PER ANKJAER och JOHAN LINDSTRÖMS grupp. En ny boendeenhet redogör för sitt arbete med en utvecklingsstörd kvinna, som vållat problem och flyttats runt på många institutioner. Problemet har hela tiden varit detsamma: Alla har efter en tid gett upp. Johan Lindström förklarar att man nu ska göra tvärtom: Med ett arbete upplagt efter SYSTEMATISK PEDAGOGIK, har man bestämt sig för att hon ska bo kvar och ej behöva flytta mera.

Därefter får vi se en video, som personalen framställt. Personalen kommenterar de situationer som förekommer. Att som vårdare respektera ett visst fysiskt avstånd till kvinnan, poängteras. Detta för att undvika onödiga sammanstötningar med våldsinslag. Vårdarnas språk kommenteras, liksom hanteringen av cigaretter. Grundinställningen är att få så många situationer som möjligt att lyckas, och

så få som möjligt att misslyckas.

Detta låter väl bra? Vad som dock ingen på något sätt ens antyder, är problemet kring sekretess. Kvinnans namn nämns. Är det hennes riktiga namn? Det förefaller så. Har hon gett tillstånd att videon framställs? Har hon accepterat att den visas för en publik? Vi som sitter bredvid varandra, undrar detta viskande till våra närmsta grannar. Sedan slår vi oss feigt till ro med, att det kommer Socialstyrelsen säkert att ta upp. Det gör de inte. Något i stämningen av stark pionjäranda i det överfulla rummet och kanske de engagerade vårdarna, gör att vi ingenting säger. Och videon rullar på..

Halva konferensen har nu gått. Resten av tiden trängs en mängd talare från hela Sverige, som endast var och en har ca 30 minuter till sitt förfogande. Det känns orättvist. Det är bara litet de hinner dela med sig av gedigen erfarenhet på så kort tid.

ESKILSTUNAMODELLEN.

Av Eskilstunas tjugusiga modell, blir tyvärr slutintrycket beklämmande och fattigt. Det som bländade ibland var den välregisserade och tekniskt fulländade show, som PER ANKJAER presterade. Men han har kanske rätt i bilden av sina "lådor"? För de svåra problem som konferensens ämne bottenar i, räcker det inte vare sig med well-oapp eller frigolit, hur goda emballage dessa än är. Det måste till en helt annan slags "låda", att börja själva packandet i. Jag tror det var den totala avsaknaden av den insikten, som fick mig att känna mig så skeptisk och nedstämd under alla dragningar av den s.k. Eskilstunamodellen.

Trots JOHAN LINDSTRÖMS starka optimism, kunde jag undra varifrån vårdarna skulle få något att hämta kraft ur, när slitaget sätter in och utbräncheteten börjar märkas. Det var en mycket ny verksamhet, alldeles i sin linda, som presenterades. (Det beskrivna vuxenboendet hade startat så sent som i januari 1993) Var fanns ideologien och teorierna, annat än slagord som: "VI SKA KLARA AV DE PERSONER VI HAR I DISTRIKTET" (Erhard Hansen)? Handledning fick personalen i starten. Därefter varannan, var 3:e vecka och sedan 1 gång i månaden. Då vi frågade om detta, svarade man att det var fullt tillräckligt. Personalen handledde efterhand varandra. Om det fanns material, kunde de ursprungliga handledarna in-kallas. Det lät proväckande och aningslöst.

Till Eskilstunamodellen hörde slutligen att man var anställd på hela distriktet, ej på en särskild gruppbostad. Detta ansågs ge flexiblere resurser. Det gör det säkert. Men på vems premisser?

ÖVRIGA INLÄGG UNDER KONFERENSEN.

Korta inlägg av 8 representanter från olika delar av landet, fyllde resten av konferensen. De var genomgående av mycket hög klass.

+ ERFARENHETER FRÅN OMSORGS-
PSYKIATRISK AVDELNING.

MARGARETA FÄRNSTRAND
LISELOTTE GUSTAVSSON

MÖLNDAL

På Mölndals lasarett finns sedan några år en avdelning med 6 platser, som endast får beläggas med personer enligt den gamla omsorgslagens personkrets (nu kanske enl. LSS?) Organisatoriskt hör avdelningen till psykiatriska kliniken. 17 personer arbetar här: 1 överläkare, 1 underläkare (delas med geriatrisk avd), 1 psykolog och psykoterapeut (MARGARETA FÄRNSTRAND), 1 avd.föreståndare (LISELOTTE GUSTAVSSON), 4 sjuksköterskor och 8 skötare.

Vårdtid: Ca 2-3 månader. Ekonomi: 60% från Göteborg, 40% från Bohuslänstinget. För inläggning krävs: Remiss från läkare, klargjort betalningsansvar, godkänd personkretstillhörighet. Handledning: Processledning och ärendehandledning. Personalmöte: 1 gång per vecka. P-grupp: Några gånger per termin av psykoterapeut.

Avdelningen kan också ta emot patienter utanför eget upptagningsområde. Under vårdtiden görs en gedigen neuropsykologisk utredning, EEG, EKG osv. Avdelningen är känd för att vara duktig i att diagnostisera t.ex. svårupptäckta hjärnskador. De flesta som kontaktar avdelningen, har problem med utagerande personer. Efter vårdtiden kan man följa upp patienterna under några månader. Resurserna räcker tyvärr ej till mera. Behovet är dock större.

I Läkartidningen nr 5, 1994 har medarbetarna beskrivit sin verksamhet. Artikeln har rubriken: "Förståndshandikappade i psykiatri - nystartad verksamhet för en försummad grupp." Där kan Du läsa mera, bl.a. om de intagna personernas tidigare sysselsättning/arbete, bostadsform och för vilka problem man söker.

+ PSYKOTERAPI FÖR PERSONER
SOM BOR PÅ GRUPPBOSTAD.

EVA ROSÉN-SVERDÉN
OMSORGSPSYKOLOG, VÄXJÖ.

EVA ROSÉN-SVERDÉN redogjorde för sin kontakt med Linda, som hon känt i 12 år. Hon berättade hur man från omsorgen på olika sätt försökt hjälpa Linda under åren. Linda hade dock, trots många och goda insatser både inom boende och verksamhet, fortsatt att uppvisa allvarliga tecken på psykisk ohälsa.

Från en regelbunden stödkontakt med Linda, redogjorde Eva för de avvägningar och tvivel hon som psykolog fick genomgå, innan hon kunde påbörja ett psykoterapeutiskt arbete med Linda. Först här kunde de verkliga orsakerna till Lindas långvariga depressioner långsamt komma upp till ytan.

Det var en inkännande resa publiken fick följa. Samtidigt kändes tiden så grym och alldeles för kort i ett så allvarligt och krävande ämne.

Eva är en av de tre författarna till boken: "Psykoterapi och utvecklingsstörning", Liber utbildning, 1993. Är Du intresserad av att lära Dig mera just i detta ämne, rekommenderas denna bok. Den recenserades nyligen i ett av de föregående numren av POMS-bladet.

+ BEHANDLINGSHEM INOM
PSYKIATRIN.

FREDE PETERSEN
CHEFSÖVERLAKÄRE
NYKOPINGS LASARETT

FREDE PETERSEN talade ej så mycket om behandlingshem. Däremot om psykofarmaka för utvecklingsstörda. Han ansåg att här måste man skynda långsamt, lägga ner mycket tid att kontrollera mediciner-

ing, då risken för biverkningar ökar då patienten är utvecklingsstörd. Våra patienter kan t.ex. ofta ej förbereda sig på de biverkningar, som kan uppstå. I stället kan de få ångest, då dessa uppträder. Exempel: Ataxi och rastlöshet. Vid dessa biverkningar, ökar ofta läkarna i stället dosen.

Frede Petersén har funnit att personer med DOWNS SYNDROM är särskilt känsliga för PSYKOFARMAKA. Dosen ska därför ligga på nivån för barn eller äldre patienter. NEUROLEPTIKA ger extrapyramidala biverkningar och parkinsonliknande symtom. Det är mycket viktigt att se upp med "multifarmakologi" och att ej övermedicinera. Av det skälet måste serumkoncentrationsbestämningar ofta göras för att kontrollera att rätt dosering ges.

PERSONER MED AUTISM ansåg Frede Petersén får ökad oro och ökad rastlöshet vid ANTIDEPRESSIV MEDICIN, t.ex. Anafranil. BEN-DIAZEPINER bör hanteras försiktigt, även vid låga doser kan beroende uppstå. Vid högre doser har även paradoxaleffekter iakttagits, dvs upprymdhet. Även SÖMNMEDEL varnade Frede Petersén för.

Enligt Frede Petersén behövs flera psykiater, som intresserar sig för omsorgspatienter. Gravt utvecklingsstörda personer bör ej läggas in, utan resurser användas för att utveckla förhållanden i hemmiljön. Om det ej går, förordade Frede Petersén behandling i små hus och under kort tid. Därefter ska patienten behandlas hemma.

+ ÄRNÄS GRUPPBOSTAD FÖR
PERSONER MED AUTISM.

ANDERS NORÉN
MARIESTAD

Detta grupphem finns beskrivet i Riksföreningen för Autisms kombinerade konferens- och projektrapport: "VUXNA MED AUTISM - UNDERSÖKNING AV FÖRHÅLLANDENA I SVERIGE 1991". Kan beställas från:

RIKSFÖRENINGEN AUTISM	Telefon:	08/ 702 05 80
Bondegatan 1 d	Telefax:	644 02 88
116 23 <u>Stockholm.</u>	Pris:	40 kr + porto

PRATA INTE MED MEJ!

Årnäs är en gruppbostad i Skaraborgs län, Götene kommun, med 4 platser som funnits i 4 år. I boendet ingår också verksamhet.

Följande länsövergripande enheter finns:

4	boendeenheter	för	personer	med	autism
4	"	"	"	"	beteendestörningar
4	"	"	"	"	flerhandikapp
4	"	"	"	"	psykiska tilläggshandikapp

ANDERS NORÉN talade insiktsfullt och med stor kompetens om sina erfarenheter av personer med autism. Han beskrev autism, som en långdragen linje med psykisk utvecklingsstörning i ena änden, och normal begåvning i den andra. Grundorsaken till autism ansåg Anders Norén var biologisk och att störningarna, enligt Lorna Wing, föreligger i det sociala samspelet, i kommunikation och i fantasi- och föreställningar.

"AUTISTER LÄR OSS AUTISM"

Anders Norén menade att autism är svårt att förstå, utan någon förankring. Han hänvisade till de autistiska personer han träffat under åren och att det var av dem han lärt sig mest. Autism är också lättare att se i grupp, än att upptäcka hos enskilda personer. Vidare ansåg Anders, att autism kräver ett genomtänkt boende. Exempel: En autistisk person kan ej vänta på sin tur. I vanliga lägenheter är t.ex. duschutrymmen ofta för små, liksom korridorer och hallar. Konsekvens: Onödiga krockar och oro uppstår.

UTMANING.

Anders Norén: "Vi accepterar teoretiskt att personer med autism är annorlunda, men har de i praktiken också tillåtelse att vara annorlunda? Med andra ord - är våra sätt att hjälpa dem också tillräckligt annorlunda, så att personer med autism kan förstå dem?"

Anders ser autism som en stor utmaning. Det gäller:

- + Att kunna teorin
- + Att föra över teorin till praktisk tillämpning

Att utveckla metodiken innebär bl.a:

- + Att skapa en miljö som främjar oberoende
- + Att hitta lämplig verksamhet
- + TEACCH (Ge stöd som blir bestående, så att handlingar och sysslor kan utföras så oberoende av oss som möjligt)

En erfarenhet som Anders Norén också gjort, är att en person med autism tar till sig information mycket bättre med vad han SER, än genom vad han HÖR. Det visuella stödet måste stärkas, enbart verbalt stöd undvikas. Vidare varnade Anders för de generaliseringar som ofta förekommer när autism diskuteras. Han avslutade sitt gedigna anförande med att påpeka att autister varken är si eller så, utan individer precis så specifika som alla vi andra.

- + INSATSER FÖR LAGÖVER-
TRADARE M.FL. PETER BRUSEN

- + ETT SAMARBETSPROJEKT
MELLAN OMSORGSVERKSAM-
HET OCH PSYKIATRI. JAN YNGVESSON
ANGELHOLM

- + FINNHULT - BOENDE OCH
VERKSAMHET FÖR SÄRSKILT
VÄRDKRAVANDE PERSONER. BO MÅRTENSSON
SUSANNA RAMBERG
MALMÖ

- + Extra insatt program:
RAPPORT FRÅN REBECCA-PROJEKTET.

JAN YNGVESSON, föreståndare från Kristianstad län, be-
skrev VEIJBY-PROJEKTET. Projektet finns dokumenterat.
Skriv till:

Omsorgsverksamhetens Distriktsexpedition
Industrigatan 9
262 63 Ängelholm. Tel: 043/ 864 20

Inkännande och återhållsamt beskrev Jan Yngvesson det
oftast stora avståndet mellan idealen och verkligheten.
Personalen önskar: Behandlingsenhet (utanför ramen),
Omsorgsledningen: Behandlingsinriktad gruppbostad (inom
ramen). Jtgångspunkt: Att hitta något som fungerar för
en ung 26-årig man, med osäker omsorgsbakgrund. Tyngden
i det arbetet, gick ej att ta misste på.

I sin beskrivning använde Jan ord och begrepp, som jag,
kanske naivt, ändå hoppas ej är alltför vanliga i verk-
ligheten kring konferensens ämne? EXEMPEL: "LSPV, Ung-
domsvårdsskola, Missbruk, Bilstölder, Misshandel, Rätts-
psyk., Fasta paviljongen S:t Sigfrids sjukhus" osv

Och så den, för oss alla, så välkända händelseutveckling-
en: Hur huvudmän slåss om pengarna, bollar ansvaret mel-
län sig, planeringar spricker, löften bryts - med konse-
kvensen att personalen, i slutändan, lämnas åt sitt öde.
Ack, ja.

VEIJBY-PROJEKTET startade HT 1991. Personal: Dubbel be-
manning, skiftande yrkesbakgrund, bred erfarenhet, be-
handlingsassistenter + 1 föreståndare. Hela gruppen: De-
legerat behandlingsansvar från Olle Drott, psykiater, S:t
Sigfrids sjukhus, Växjö. Sjukhuset har några gånger fått
lägga in den boende. Samarbetet med psykiatrin har funge-
rat bra. Det största hindret, enligt Jan Yngvesson: "Trång-
syntheten inom omsorgsverksamheten, när man vågar sig på
något icke traditionellt".

Ärnäs är en gruppbostad i Skaraborgs län, Götene kommun, med 4 platser som funnits i 4 år. I boendet ingår också verksamhet.

Följande länsövergripande enheter finns:

4	boendeenheter	för	personer	med	autism
4	"	"	"	"	beteendestörningar
4	"	"	"	"	flerhandikapp
4	"	"	"	"	psykiska tillägghandikapp

ANDERS NORÉN talade insiktsfullt och med stor kompetens om sina erfarenheter av personer med autism. Han beskrev autism, som en långdragen linje med psykisk utvecklingsstörning i ena änden, och normal begåvning i den andra. Grundorsaken till autism ansåg Anders Norén var biologisk och att störningarna, enligt Lorna Wing, föreligger i det sociala samspelet, i kommunikation och i fantasi- och föreställningar.

"AUTISTER LÄR OSS AUTISM"

Anders Norén menade att autism är svårt att förstå, utan någon förankring. Han hänvisade till de autistiska personer han träffat under åren och att det var av dem han lärt sig mest. Autism är också lättare att se i grupp, än att upptäcka hos enskilda personer. Vidare ansåg Anders, att autism kräver ett genomtänkt boende. Exempel: En autistisk person kan ej vänta på sin tur. I vanliga lägenheter är t.ex. duschutrymmen ofta för små, liksom korridorer och hallar. Konsekvens: Onödiga krockar och oro uppstår.

UTMANING.

Anders Norén: "Vi accepterar teoretiskt att personer med autism är annorlunda, men har de i praktiken också tillåtelse att vara annorlunda? Med andra ord - är våra sätt att hjälpa dem också tillräckligt annorlunda, så att personer med autism kan förstå dem?"

Anders ser autism som en stor utmaning. Det gäller:

- + Att kunna teorin
- + Att föra över teorin till praktisk tillämpning

Att utveckla metodiken innebär bl.a:

- + Att skapa en miljö som främjar oberoende
- + Att hitta lämplig verksamhet
- + TEACCH (Ge stöd som blir bestående, så att handlingar och sysslor kan utföras så oberoende av oss som möjligt)

En erfarenhet som Anders Norén också gjort, är att en person med autism tar till sig information mycket bättre med vad han SER, än genom vad han HÖR. Det visuella stödet måste stärkas, enbart verbalt stöd undvikas. Vidare varnade Anders för de generaliseringar som ofta förekommer när autism diskuteras. Han avslutade sitt gedigna anförande med att påpeka att autister varken är si eller så, utan individer precis så specifika som alla vi andra.

- + INSATSER FÖR LAGÖVER-
TRADARE M.FL. PETER BRUSEN

- + ETT SAMARBETSPROJEKT
MELLAN OMSORGSVERKSAM-
HET OCH PSYKIATRI. JAN YNGVESSON
ANGELHOLM

- + FINNHULT - BOENDE OCH
VERKSAMHET FÖR SÄRSKILT
VÄRDKRAVANDE PERSONER. BO MÅRTENSSON
SUSANNA RAMBERG
MALMÖ

- + Extra insatt program:
RAPPORT FRÅN REBECCA-PROJEKTET.

JAN YNGVESSON, föreståndare från Kristianstad län, beskrev VEIJBY-PROJEKTET. Projektet finns dokumenterat. Skriv till:

Omsorgsverksamhetens Distriktsexpedition
Industrigatan 9
262 63 Ängelholm. Tel: 043/ 864 20

Inkännande och återhållsamt beskrev Jan Yngvesson det oftast stora avståndet mellan idealen och verkligheten. Personalen önskar: Behandlingsenhet (utanför ramen), Omsorgsledningen: Behandlingsinriktad gruppbostad (inom ramen). Jtgångspunkt: Att hitta något som fungerar för en ung 26-årig man, med osäker omsorgsbakgrund. Tyngden i det arbetet, gick ej att ta misste på.

I sin beskrivning använde Jan ord och begrepp, som jag, kanske naivt, ändå hoppas ej är alltför vanliga i verkligheten kring konferensens ämne? EXEMPEL: "LSPV, Ungdomsvårdsskola, Missbruk, Bilstölder, Misshandel, Rättspsyk., Fasta paviljongen S:t Sigfrids sjukhus" osv

Och så den, för oss alla, så välkända händelseutvecklingen: Hur huvudmän slåss om pengarna, bollar ansvaret mellan sig, planeringar spricker, löften bryts - med konsekvensen att personalen, i slutändan, lämnas åt sitt öde. Ack, ja.

VEIJBY-PROJEKTET startade HT 1991. Personal: Dubbel bemanning, skiftande yrkesbakgrund, bred erfarenhet, behandlingsassistenter + 1 föreståndare. Hela gruppen: Delegerat behandlingsansvar från Olle Drott, psykiater, S:t Sigfrids sjukhus, Växjö. Sjukhuset har några gånger fått lägga in den boende. Samarbetet med psykiatrin har fungerat bra. Det största hindret, enligt Jan Yngvesson: "Trångsyntheten inom omsorgsverksamheten, när man vågar sig på något icke traditionellt".

+ ATT ARBETA MED PERSONER MED PSYKOSOCIALA
PROBLEM I DAGLIG VERKSAMHET.

RAIJA BLOMQVIST
SUSANNE ANDERSSON
ZINKENSDAMMS DAG-
CENTER, STOCKHOLM

Zinkensdamms dagcenter har 1 personal på 4-5 arbetstagare. Verksamheten försöker ge en yttre trygghet för personer utan inre trygghet. Man försöker så mycket som möjligt att anpassa den yttre miljön efter hur varje arbetstagare mår. Arbetsplatsen är tydligt strukturerad med fasta ramar. Man strävar efter ett gott samarbete med boendet, utan att informera varandra i allt kring enskilda individer.

SIVUS

SIVUS erbjuder en målsättning både för verksamhet och för enskilda individer. Zinkensdamm har individanpassade schema med pictogram. Man skriver också dagbok varje dag med hjälp av pictogram.

PERSONALEN

Zinkensdamms dagcenter har kvalificerade handledare. Personalen har kunskaper i utvecklingspsykologi och man arbetar mycket för en gemensam grundsyn. Aggressivitet från arbetstagarna, försöker man klara utan prestige och kamp. I handledningen arbetar man med de känslor av motgångar och hopplöshet, som arbetstagare med psykosociala problem överför på sin personal. Personalen och arbetstagarna tränas att skilja på egna och andras behov, liksom att värna den personliga integriteten. Personalen gör korta anteckningar om händelser eller utbrott. De tas sedan upp i handledningen.

Zinkensdamms dagcenter har upplevt att det arbetssätt man tillämpar, ger resultat. Med personer med psykosociala problem, måste alla dock lära sig att det man givit sig in på är ett långsiktigt arbete.

Från Stockholms Läns Landsting har man fått ekonomiska medel för att beskriva sin verksamhet. En rapport kommer inom kort att publiceras. Den kan beställas från:

Zinkensdamms dagcenter

Krukmakargatan 37 A

118 51 Stockholm

Tel: 08/ 84 08 80

Om Du har orkat läsa så här långt, antar jag Du tror att konferensen i Eskilstuna nu så smått börjar närma sig sitt slut? Där tar Du misste.. Hela TRE programinslag kvarstår. Konferensledningen bjuder dessutom på ett extra inslag..

Innan Peter Brusén och Owe Røren från Socialstyrelsen, tackat Eskilstuna för värdskapet, har följande program presenterats:

GUD, HJÄLPE MIG GENOM
DENNA DAG!

FINNHULT - BOENDE OCH VERKSAMHET FÖR SÄRSKILT VÅRDKRÄVANDE PERSONER, beskrevs av SUSANNA RAMBERG, kurator, och BO MÅRTENSSON, föreståndare.

Hur ska detta inlägg bäst beskrivas? För mig är det enkelt: "Som ljuv musik"..

Inte alls då menat, som "Ljuv musik för trötta (konferens)öron", nej: Tvärtom! Här presenterades en alldeles för sällan tillämpad metodik eller tillvägagångssätt, när det gäller den grupp människor konferensen handlade om. Vad? Jo, ett långsiktigt perspektiv, en långsiktig planering och framför allt: Utan några förutfattade meningar och med en stor respekt för det svåra i själva uppdraget. Detta ingav, åtminstone mig, den allra största respekt.

FINNHULT = 5 platser för sammanhållet Boende och Verksamhet. Inflyttning skedde i Januari 1993. Planering: Under flera år dessförinnan.

SUSANNA RAMBERG, kurator, hade tidigare arbetat inom vuxenpsykiatrin. Fick inom omsorgen följande jobb: Att ansvara och hålla i planerna för gruppen "Särskilt vårdkrävande". För hela denna grupp: "Oklart regelverk" onighet om störningens uppkomst, var ansvaret ska ligga, mycket "dyra" personer.

FINNHULT = skapa ett ställe där personer, tillhöriga denna grupp, skulle kunna bo, som i lugn och ro självt får hitta sina former. Medvetet val att ej benämna Finnhult Behandlingshem. (Detta medför oftast att man flyttar in för att sedan flytta ut)

Finnhult ligger lugn och avskilt, men nära Malmö. ca 4 mil.

Jobbiga frågor: "Vilken metod ska Ni ha?" "Hur ska Ni jobba?" SUSANNA RAMBERG: "Jag hittade inte en metod. De boende så olika. Jag tror en färdig och klar modell kan bli ett hinder."

Detta blir en passande avslutning. Hur det gick med den s.k. Eskilstuna-modellen? Jo, som i den lärrika sagan "KEJSARENS NYA KLÄDER" av H.C. Andersen. Den sprack.

Låt oss dra lärdom av detta. Om vi orkar och kan? Och det kan vi väl - eller?

Karin Ekwinska

Sveriges Skolpsykologers Förenings studiedagar i Malmö 1994.

Tema: Förändringsarbete i skolan.

Undertecknad deltog som POM's representant vid Sveriges Skolpsykologers Förenings studiedag i Malmö den 5 maj. Ämnet för dagen var "**Kommunikation och förändringsarbete**" och föreläsare **Anders Engquist** leg psykolog, leg psykoterapeut och fil doktor i pedagogik på en avhandling om utvecklingssamtal som förändringsinstrument.

Det är ingen lätt sak att sammanfatta vad Anders Engquist sade. Han var en mycket underhållande föreläsare som drog många vitsar och gjorde utvikningar, men tyvärr gick detta ut över såväl struktur på som innehåll i föreläsningen.

Föreläsningen utgick från Engquists bok, "**Kommunikation på arbetsplatsen**" (Rabén & Sjögren 1992). Han definierar kommunikation så att "båda förstår vad båda menar med det de säger". Kommunikation kan vara digital (verbal) eller analog (icke verbal).

Några axiom om kommunikation (hämtade från Watzlaviks "Pragmatics of Human Communication").

- Det är inte möjligt att inte kommunicera.
- Kommunikation är inte linjär utan cirkulär ("jag är offer, den andre är orsaken" eller "det krävs två för att dansa tango")
- Man kommunicerar på olika nivåer
 - elementnivå** (grundläggande, konkret)
 - metanivå** (pratar om relationer, kommunikation, värderingar)

Dubbelbindning innehåller förbud mot metakommunikation - man får inte tala om vad som försiggår.

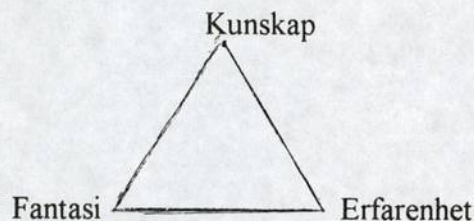
Kommunikationsproblem kan lösas genom

- att göra mer av detsamma - problemlösning av första ordningen
- att kommunicera på annan nivå - problemlösning av andra ordningen.

Anders Engquist talade också om **kompetens**, som han menar är en funktion av teknisk kompetens (TK) och social kompetens (SK)

$$K = f(TK \times SK)$$

Om TK eller SK är noll blir produkten noll. Han beskrev också kompetens som ett område begränsat av:

Den som blir nyfiken på vad Anders Engquist har att ge utöver denna mycket kortfattade redogörelse kan läsa t ex den ovan nämnda "Kommunikation på arbetsplatsen", "Kommunikation och förändring" eller "Handbok för vuxna pojkar".

Till sist: Anders Engquist sällade sig till raden av människor som driver med klantiga, teoretiserande, okänsliga psykologer som inget begriper och auditoriet skrattade uppskattande (eller väluppfostrat?) Vilka är alla dessa dåliga psykologer? Jag känner inte en enda kollega som inte otaliga gånger har fått höra att "dig går det ju att snacka med, du är inte som alla andra psykologer"

Efter att till en början ha blivit smickrad av denna uppskattning är jag numera rätt trött på sådana kommentarer. Kan vi inte åtminstone inom psykologkåren låta bli att sprida sådana vulgäruppfattningar om en hel yrkeskår eller är det bara jag som saknar humor?

Elisabeth Tamsen

En del människor låter så
duktiga och förståndiga
när de talar, så det hörs
lång väg att de inte är det

NY RAPPORT OM BARN MED MBD/DAMP

Det finns en stor grupp barn med mer eller mindre uttalade koncentrationssvårigheter kombinerade med motoriska och perceptuella svårigheter. Problemen benämns idag MBD/DAMP. MBD står för Minimal Brain Dysfunction och DAMP för Dysfunction in Attention, Motor control and Perception.

Inom Stockholms läns landsting har denna grupp under senare år rönt särskild uppmärksamhet. Omsorgsnämnden har gjort en utredning av situationen för barn med MBD/DAMP i Stockholmsområdet. Utredningen har genomförts av Agneta Hellström som parallellt även genomfört en nationell utredning i ämnet för RBU, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och ungdomar. Nu är rapporten för Stockholms län klar.

Utredningen belyser bland annat vilka insatser som erbjuds och om kunskaperna och resurserna är tillräckliga för att ge stöd. Avslutningsvis pekar utredningen på några problemområden och utvecklingsbehov. Bland annat kan sägas att det finns behov av bättre kunskaper och metoder för att underlätta en tidig upptäckt av handikappet.

POMS har fått en 12-sidig sammanfattning av rapporten. Hela rapporten kan beställas genom Omsorgsnämndens centrala förvaltning, Agneta Holmberg, tel 08-675 84 31. För ytterligare information kan man även kontakta Agneta Hellström, tel. 08-756 17 37.

Har någon av POMS' medlemmar kanske redan läst rapporten, eller kommer att göra det? Skriv i så fall några rader i POMS-bladet och berätta lite mer om innehållet!

TIMGLAS

Jag har en förfrågan till psykologer, arbetsterapeuter, dagcenter, särskolor etc; Finns det någon med erfarenhet av arbete med timglas som handikapphjälpmedel? Eller finns det någon som har funderingar kring det?

Mina egna funderingar:

Traditionell urtavla är mer konkret än digital visning. Timglas gör tiden än mer konkret än vad en klocka förmår.

Det nya kvarturet - som är ett elektroniskt timglas - har inte samma kontinuitet som ett timglas med rinnande sand. Kvarturet är väldigt bra då tiden blir mycket mer konkret jämfört med urtavla. Och det har fler förtjänster, bla är det behändigt att ha med sig jämfört med ett traditionellt timglas. Men jag tror att ett timglas kan komplettera kvarturet på många sätt.

Genom olika storlekar - tidsrymder - på glasen kan man träna tidsuppfattning. Genom att applicera pictogrambilder eller liknande kan man ha tex "potatiskokartid" med ett glas och någon annan tidsbestämd aktivitet med ett annat glas etc. Olika tidsrymder kan ha olika färg på sanden. Då skulle tidsangivelser i tex recept gå att visa med timglas i olika färg eller liknande.

Jag har en klocka på väggen så att de som besöker mig ska kunna hålla rätt på tiden. Med timglas i mitt rum blir det lättare också för den förståndshandikappade att hålla rätt på tiden.

Men hur fan (ursäkta svordomen, men det behövdes ett kraftuttryck) får man tag på timglas? Inte hos urmakaren i alla fall. Det är alltså väldigt svårt att få tag på. Ett led i mitt sökande är denna förfrågan. Men jag tror inte att det räcker med de befintliga timglas man eventuellt hittar. Särskilt med tanke på ovanstående funderingar kring färgad sand.

Jag har därför börjat höra mig för på en del glasbruk i fall det är möjligt att få i gång ny produktion. Om jag kan påvisa att det finns en marknad, vore det mycket lättare att få igång en nyproduktion. Därför får du som tycker idén med timglas är intressant gärna kontakta mig.

Leg psykolog Mikael Odhage
Landstingets vuxenhabilitering
Kapellvägen 2

572 33 OSKARSHAMN

tel 0491 - 80581

fax 0491 - 82004

Vi har åter
fått ihop
ett nummer
av
POMS-bladet!

Vi vill påminna om
att vi önskar
BIDRAG från ER,
Kära läsare!

Skicka dem
före
15 november,
som är
MANUSSTOPP!

Redaktionen

Jag stannade länge i
blåbärsskogen

Så länge att stövlarna
blev otåliga

Jag tog av stövlarna
och lät dem löpa

Gunilla Linn Persson

POMS bladet

Organ för föreningen

Psykologer inom omsorgsverksamheten

**Nr 4
1994**

ISSN-nr 1102-0474

POMS' styrelse:

Ordförande:	Inga-Lill Kristiansson
Vice ordförande:	Kjell Fritze
Sekreterare:	Jan Terneby
Vice sekreterare:	Lena Fager
Kassör:	Birgitta Levemyr
Vice kassör:	Rune Arvåsen
Konferensansvarig:	Gudrun Cedergren
POMS-bladet:	Gunnel Toft

Medlemsavgift: 175:- / år. (110 :- / år för dubbelanslutna till andra yrkesföreningar)

Föreningen POMS' postgiro: 35 89 78 - 5
POMS international: 17 38 80 - 6

Föreningen POMS' adress: Inga-Lill Kristiansson
Mörbylundsvägen 42
186 33 Vallentuna

POMS-bladet:

Ansvarig utgivare: Inga-Lill Kristiansson

Manusadress: Gunnel Toft
Vörtvägen 1
352 51 Växjö

Redaktionsgrupp: Inga Hjortzberg
Bengt Persson
Gunnel Toft

Innehåll:

Styrelsens sidor:.....	5
Gunnar Kylén in memoriam:.....	7
POMS' ordförande presenterar sig:.....	8
1995 års sommarkonferens:.....	11
Psykoterapi som råd och stöd enligt LSS:.....	12
Rätt att välja skolform:.....	15
Barns rätt att komma till tals:.....	18
Upprop från Ann Bakk:.....	19
Förskolepsykologerna konferens 28-30/9-94:.....	22
Rapport från förbundsstyrelsen:.....	26
Om psykoterapi för utvecklingsstörda:.....	29
Genmäle:.....	30
Anmälningar och recensioner:.....	31

Kära läsare!

Du håller just nu i vårt tredje (och sista) mödosamt skapade

JULNUMMER

Nu tar vi jullov!

Du, som länge har funderat på att skriva något till POMS-blad,
gör slag
i saken och använd julens stillhet till att författa!

Vi vill ha ditt bidrag till nästa POMS-blad

SENAST

3 FEBRUARI

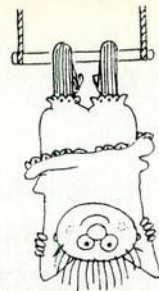
som alltså är

MANUSSTOPP!

GOD JUL

önskar

Inga Gunnel Bengt
i redaktionen

STYRELSENS SIDOR

POMS styrelse har haft sammanträde **94 09 23**. Då ägde ett möte med Birgit Hansson, Psykologförbundets ordförande, rum för att diskutera bland annat POMS' inträde som en yrkesförening i Psykologförbundet och omsorgspsykologernas syn på specialistordningen. Vi hävdade att det fanns behov av *nya områden* och diskuterade också *funktionsindelningen*.

I mötet deltog också representanter för Habiliteringspsykologernas förening och för Föreningen för psykologer verksamma inom statens specialskolor. Vi fick ett intryck av att Birgit Hansson lyssnade och tog till sig våra synpunkter. Inför kongressen var allt öppet för förändringar sade hon.

Vi träffade också Ture Fogelberg för överläggningar om bland annat debiteringar och utskick av inbetalningskort för medlemsavgifter m m. Styrelsen diskuterade också förutsättningslöst, i separata överläggningar, med ordföranden i Habiliteringspsykologernas förening Kerstin Nilsson hur vi bäst kunde samarbeta bland annat när det gällde specialistfrågan, där vi enades om att vi hade gemensamma intressen.

Vid POMS styrelsemöte **94 11 09** fick vi ta del av specialistrådets förslag till ändringar i specialistmodellen. Det hoppfulla intrycket att ett dåligt beslut var möjligt att modifiera, som vi fick efter styrelsens möte med Birgit Hansson, som relateras ovan, förbyttes snabbt i en stor suck! Inget av det vi framfört hade tydligen gått fram till specialistrådet! ? Inte heller denna justering uppfyllde ens elementära krav på att vara anpassad till vår verklighet som omsorgspsykologer. Man ville t.ex. föra oss m.fl. grupper till området "pedagogisk psykologi". POMS' styrelse avser att yttra sig över detta och påpeka att detta inte längre speglar den bredd som våra medlemmar har i sina yrkesroller.

Älvsborg planerar att ordna en *arbetskonferens om övergrepp*. Du kan kontakta Jan Terneby om du har några synpunkter och förslag. *Sommarkonferensen* kommer att äga rum i Lycksele. Det är länge sedan norra Sverige arrangerade, och nu är det dags! Man har lyckats förhandla sig till förmånliga priser och rabatter på flygresorna dit, så avståndet bör inte bli något problem. Temat blir *diagnostik* ur olika aspekter, och har du goda uppslag om vad du skulle vilja höra om under den rubriken eller andra ideér, kontakta Gudrun eller någon annan i styrelsen.

POMS har motionerat till Sveriges Psykologförbund om att bli yrkesförening. Ännu så länge är vi bara interimistiska medlemmar, men vi har möjlighet att bli invalda vid nästa kongress.

POMS styrelse hade också ett sammanträffande med Anders Hallborg från IHPU. Vi hade fått i uppdrag att undersöka möjligheterna att ordna någon form av utbildning som

inriktade sig speciellt på psykoterapi med utvecklingsstörda. Vi hade en diskussion med Anders Hallborg om tänkbar utformning av en sådan utbildning. Till styrelsemötet den 20/1 -95 avser han att komma med ett förslag på innehåll och ekonomiska förutsättningar. Vi återkommer med närmare besked om detta.

Vi har nu också hunnit avverka arbetskonferensen i Halmstad om råd och stöd. Ett stort tack till Halmstadskollegerna som hade ordnat allt på bästa tänkbara sätt! Mycket god hjälp hade vi av Lena McElwee som inte står främmande för något som har med frågan "råd och stöd" att göra. Vi tackar även Lena å det varmaste! Att det sedan finns frågor i detta ämne, som inte har något svar, det är ju en annan sak. I alla fall arbetade vi hårt i våra grupper och trängde verkligen in i ämnet. Resultatet kommer att bli en rapport som tas fram gemensamt av POMS och Socialstyrelsen. Professionell hjälp har anlåtats för arbetet med rapporten, och avsikten är att den skall komma alla medlemmar till del, förhoppningsvis redan i samband med nästa nummer av POMS-bladet.

Nästa styrelsemöte blir i Stockholm 95 01 20 och är öppet för intresserade medlemmar. Mötet äger rum i Psykologförbundets lokaler på Vasagatan 48.

För POMS styrelse

Kjell Fritze

Gunnel Toft

GUNNAR KYLÉN IN MEMORIAM

Gunnar Kylén är död. Han blev 65 år.

För oss omsorgspsykologer är han framför allt A-B-C-modellens upphovsman, en modell för att psykologiskt och pedagogiskt beskriva begåvningshandikapp. Som föreståndare för FUB:s forskningsstiftelse ALA under åren 1971-79 ledde han forskning kring utvecklingsstörda människors handikapp och konsekvenserna av detta. ALA var under dessa år ett av de tre mest betydelsefulla forskningscentra för forskning kring människor med begåvningshandikapp.

Gunnars doktorsavhandling (1974) bar titeln "Psykiskt utvecklingshämmandes förstånd". Detta forskningsarbete ledde honom också till ett aktivt och slagkraftigt engagemang i den stora vårdhemsdebatten under mitten av 70-talet.

Han skrev mycket, rapporter och artiklar, och bl a medverkade han i Omsorgskommittens betänkande 1981. Detta bidrog i hög grad till att kunskaper om de utvecklingsstördas livsvillkor och det destruktiva i att leva på institution spreds alltmer.

Gunnar var en duktig pedagog. Åtskilliga är de auditorier av vårdpersonal, skolfolk, men även kollegor som lärt sig mycket av honom vad beträffar begåvningshandikappet och dess konsekvenser. Det var därför ett naturligt steg när Gunnar efter att ha lämnat ALA kom till Lärarhögskolans institution för specialpedagogik. Där verkade han, periodvis på deltid p g a kraftigt vacklande hälsa, från 1979 och fram till sin död. Det senaste året var han främst upptagen av att arbeta fram två arbetsmaterial: "En modell för helhetssyn. Undervisnings- och arbetsmaterial för lärarutbildare", samt "Helhetssyn, personlighet - olika funktionsnedsättningar och skolproblem". Arbetet med dessa material slutförs nu av dottern Ann Kylan, forskare vid institutionen.

I våras - i elfte timmen - fick Gunnar en personlig professur vid institutionen för specialpedagogik. Detta tillkännagavs vid samma tillfälle som han mottog det för första gången av Lärarhögskolan utdelade priset "för en excellent pedagogisk gärning inom lärarutbildningen".

Jag lärde känna Gunnar då jag 1973 anställdes som forskare vid ALA och arbetade med honom i sex år framåt. Kontakterna med honom de senaste åren, då han av sjukdom kraftigt bröts ned, har varit få och begränsade. Min minnesbild av honom är därför en Gunnar i sin krafts dagar. Som forskare var han vetgirig, strukturerad och noggrann. Som forskningshandledare var han krävande och uppmuntrande. Jag lärde mig mycket om människor och psykologi under mina år på ALA.

A-B-C-modellen och helhetsperspektivet är två viktiga arvslotter som Gunnar lämnar vidare till oss att bruka och utveckla!

Brita Lindroth

POMS' ORDFÖRANDE PRESENTERAR SIG

Jag började arbeta inom omsorgerna 1975. Efter att ha tjänstgjort några år som arbetspsykolog i Skåne tackade jag ja till en tjänst som omsorgspsykolog med placering på Stretereds vårdhem. Jag ville flytta till Göteborg och tänkte lite förutsättningslöst att jag kunde pröva på omsorgsarbetet ett tag, och sedan byta till något annat om jag inte trivdes.

Jag minns fortfarande ganska väl mina första arbetsdagar, då jag som ung och oerfaren psykolog skulle närma mig omsorgsvärlden. Någon vidare introduktion var det inte tal om, det förväntades att jag rätt så omgående skulle ge mig i kast med uppgifterna som ofta var antingen diffusa eller akuta, och insatserna blev därefter, föga målinriktade eller genomtänkta. Jag hade då en del av ett stort vårdhem för vuxna utvecklingsstörda på min lott plus några inackorderingshem och annat distriktsarbete bland vuxna med begåvningshandikapp. Intrycken var många, starka och förvirrande i början. Jag läste i journalanteckningar innan jag skulle träffa de utvecklingsstörda och väntade mig ibland att träffa monster men fick möta människor i högsta grad av kött och blod. Jag minns min egen hjälplöshet inför de svårast utvecklingsstörda - hur skulle jag kunna ha några idéer om hur vi skulle kunna hjälpa dem? Svårt var också att arbetet var mycket självständigt, man fick lära av erfarenheten och gjorde förstås många misstag i början. Trots det svåra var det mycket som var positivt och spännande. Jag fick många arbetskamrater med ett starkt engagemang, en vilja att förändra och förbättra utvecklingsstördas villkor. Jag fick då och har genom åren fått många vänner som också arbetar inom omsorgen.

Jag märker att jag, liksom många andra, blir nostalgisk vid tanken på hur det var "förr". Allt var minsann inte lätt! Det var tungt och svårt att förändra attityder och det var plågsamt att ta del av de utvecklingsstördas utsatthet och dela deras känslor av vanmakt när de blev illa behandlade.

Hur som helst, jag fångades och engagerades snabbt och glömde bort att jag skulle söka annat jobb. Det behövdes f. ö. inte - det var bara att byta tjänst inom omsorgerna så stod man inför nya uppgifter. För min del blev det med tiden mindre av arbete med vuxna utvecklingsstörda på vårdhem och mer av arbete med förståndshandikappade barn som bodde hemma.

Jag arbetade i rätt många år som distriktspsykolog i Angered i Göteborg. Det var speciellt på så sätt att många av våra klienter också levde i en utsatt situation på flera sätt, t.ex. socialt eller genom att de hade flyktingbakgrund. I Angered bodde många vuxna personer med lindrig utvecklingsstörning. Det innebar bl. a. att vi

träffade många lindrigt förståndshandikappade kvinnor som blivit mödrar, och vi kom under en tid att fundera mycket över deras villkor och över vilket stöd vi eller andra kunde ge dem.

Att den sociala strukturen såg ut som den gjorde i Angered innebar att man hade mycket kontakt med personer inom andra förvaltningar, socialtjänst och BVC t.ex. Jag tyckte överlag att samarbetet var positivt och att det fanns en stark vilja att tillsammans erbjuda goda insatser för omsorgstagarna.

I slutet av 80-talet skulle omsorgerna kommunaliseras i Göteborg. Jag tror att de flesta av oss var överens om vikten av att de utvecklingsstörda skulle få sitt stöd så nära sig som möjligt och på ett så likartat sätt som andra som möjligt. Min undran är om man inte var nära att kasta ut barnet med badvattnet den gången. Jag tyckte då att man talade mycket om att det inte behövdes någon särskild kompetens för att arbeta med personer med utvecklingsstörning. Det stred mot mina erfarenheter, då jag tyckte att det jag upplevt var att det tagit tid och möda att skaffa sig denna särskilda kompetens. Idag tror jag att man ser mer nyanserat på detta på de flesta håll.

I slutet av 80-talet flyttade jag till Stockholm. Jag lämnade omsorgerna ett par år och arbetade på en specialskola för elever med tidiga störningar och psykomotoriska förseningar. När jag såg att det annonserades ut en tjänst som psykolog på Omsorgsnämndens kristeam i Stockholm kände jag att detta var något jag ville. Jag hade genom åren haft mycket anhörigkontakt, och har alltid tyckt att det har varit en av de viktigaste delarna i omsorgsarbetet. I samband med detta höll jag också på med steg II -kompletteringen och kände att det skulle vara roligt att använda de terapeutiska kunskaperna. Nu har jag arbetat på kristeamet några år. Det har blivit en slags fördjupning av omsorgsarbetet för mig, det har känts som en förmån att träffa alla de föräldrar till barn med funktionshinder som jag mött de här åren, och att få inrikta sig på det speciella i deras situation.

Hela tiden som jag arbetat inom Omsorgerna har jag varit medlem i POMS, men hållt mig i bakgrunden. Mitt mest aktiva engagemang har bestått i att tillsammans med kollegorna i Göteborgs och Bohus län hjälpa till med lite praktiskt redaktionsarbete då göteborgarna var ansvariga för POMS-bladet. Tidningen har för mig liksom för många andra varit viktig. Den har varit en barometer på hur vi står och vilka frågor som ligger i tiden. POMS som förening har betytt engagemang, kunskap och en rakryggad hållning som jag har tyckt om.

När jag förra året fick frågan om jag ville bli invald i styrelsen kände jag att det var rimligt att jag som arbetat så länge skulle göra en aktiv insats i POMS. Omständigheterna gjorde att jag blev mer aktiv än jag trott. Att vara ordförande i POMS ser jag som en ära, men också som ett stort ansvar. Det ärofyllda är lätt att

beskriva. Att vara ordförande i en så traditionsrik och viktig förening känns hedrande. Ansvariet består förstås i att förvalta pundet, att fortsätta POMS strävanden att utveckla och förbättra livsvillkoren för människor med utvecklingsstörning och påtala befintliga brister och möjliga vägar till utveckling av omsorgerna. Samtidigt behöver vi också betona vår egen specialkunskap och verka för att vi äntligen får bra utbildningar inom området.

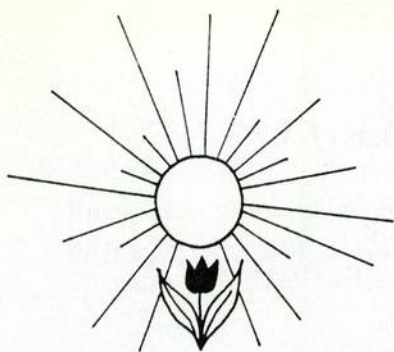
Jag är glad över att det finns så mycket intresse och engagemang för olika frågor inom POMS just nu. Som jag ser det är det förstås viktigt för oss i styrelsen att arbeta med de frågor som kommer upp. Samtidigt tror jag mycket på iden med arbetsgrupper där man kan intressera sig för och arbeta med en enskild fråga.

Jag tror att det kommer att bli viktigt för oss POMSare att kunna tydligt beskriva vad vi gör och vad våra insatser leder till. Diskussionen om detta kommer säkert att vara livlig på höstens arbetskonferens om innehållet i råd och stöd. Få har förändrat och utvecklat sitt arbete så mycket som vi omsorgspsykologer, och nu när effekterna av den nya lagstiftningen tar form blir det viktigt att fundera över vår framtid. Omsorgsbegreppet, som jag så flitigt använt på dessa sidor, finns ju inte längre och jag tror att det är dags att starta en diskussion om vilka personer vi nu arbetar med och vilka yrkesföreningar vi bör öka vårt samarbete med. Frågorna är lika många och utmaningarna lika stora idag som de alltid varit för oss POMS-medlemmar.

Inga-Lill Kristiansson

Jag röker inte och
dricker inte sprit
men jag har
ganska många
barn.

POMSARE !

Nu är det klart!

Sommarkonferensen 1995 kommer att förläggas till hotell Lappland i Lycksele.

Ämnet för konferensen blir **diagnostik** i olika former och ur olika synvinklar.

Program är under utarbetande. Kom gärna med tips och idéer. Kanske är någon intresserad av att medverka? Finns det några som har något att förmedla? Hör i så fall av Er snarast till undertecknad eller någon annan i styrelsen.

Resan till Lycksele kommer att ske i samarrangemang till bra priser.

Det tar cirka 1 timme att flyga mellan Arlanda och Umeå flygplats. Därifrån kommer abonnerade bussar att ta oss vidare till Lycksele genom Umeå älvdal. Restid cirka 1,5 timme. Busschauffören guidar!

Som Ni nu förstår ligger Lycksele, Lapplands huvudstad, mycket centralt i världen!

Reservera redan nu 95 05 29 - 05 31 för en förhoppningsvis givande konferens.

Gudrun Cedergren

Konferensansvarig

PSYKOTERAPI SOM RÅD OCH STÖD ENLIGT LSS

Som bekant är tolkningen av LSS inte särskilt klar när det gäller "rådgivning och annat personligt stöd". Nu börjar rättsfall komma som möjligen kan bli till ledning för hur lagen kommer att tolkas på denna punkt. Ett yttrande från FUB i ett sådant mål, kan vara av intresse för POMS-bladets läsare att ta del av:

Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB) vill i rubricerade ärende avge följande yttrande.

Förbundet anser att frågan har avsevärd principiell betydelse och menar att det motiv för avslag som presenteras av Omsorgsnämnden är klart otillräckligt.

Vi hänvisar till Lagen om Stöd och Service till vissa funktionshindrade (LSS), dess förarbeten jämte Allmänna Råd från Socialstyrelsen (1994:1) och likaledes från Socialstyrelsen, Handikappreformen - årsrapport 1994 (Socialstyrelsen följer upp och utvärderar 1994:11). LSS ger personer som omfattas av lagen rätt till expertstöd av personer med särskild kunskap om levnadsvillkoren för personer med stora och varaktiga funktionshinder. Expertstödet är i detta sammanhang ett kvalitativt komplement till generella insatser inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och undervisning.

Expertstödet kan lämnas av bl a psykologer. Psykologens (och psykoterapeutens) allmänna yrkeskunnande skall här förenas med specifika kunskaper om i detta fall den begåvningsmässiga funktionsnedsättningen. Vidare skall den professionella kompetensen innefatta ett nätverk av kontakter så att lämplig kunskap och insats skall kunna ställas till förfogande för den enskilde om detta inte kan ske hos den först kontaktade yrkesutövaren.

Den i förarbetena gjorda uppräknigen av experter som kan tillgodose enskildas rätt till kompletterande insatser enligt LSS § 9.1 är en exempelsamling som inte syftar till att vara fullständig. Alltså kan rådgivning och annat personligt stöd även ges av andra än uppräknade yrkeskategorier - exempelvis också av psykoterapeut.

Ehuru oklart formulerad i Omsorgsnämndens motiv kan skönjas en inställning med innebörden att all psykoterapi skulle vara en sådan sjukvårdande behandlingsinsats som klart faller inom tillämpningsområdet för hälso- och sjukvårdslagen. Psykoterapi skulle

därmed inte svara mot avsikten med rättigheten "rådgivning och annat personligt stöd" enligt LSS § 9.1. dvs som en kompletterande expertinsats.

I samband med att Omsorgslagen upphörde att gälla och LSS trädde i kraft 1/1 1994 konstaterades att personer med utvecklingsstörning skulle tillförsäkras de rättigheter som de haft enligt den tidigare omsorgslagen. Av propositionen till LSS framgår också att råd och stöd är detsamma i nu gällande LSS som i den upphörda Omsorgslagen.

Regeringsrätten har i fyra fall 1989 prövat rätten till kompletterande expertinsatser av logoped (RÅ ref 79 samt not 289, 290 och 291). Domarna klargjorde att behandlingsinsatser av experter av de slag som uppräknades i Omsorgslagens förarbeten var en rättighet enligt Omsorgslagen när behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Psykoteraپی är ett övergripande generellt begrepp för behandlingsinsatser grundade på psykologisk teori/kunskap. Insatserna skall vara professionellt utförda, med olika metoder, för att stödja/reparera enskildas känslomässiga utveckling samt förbättra funktionsförmåga och välbefinnande. Det kan allmänt konstateras att efterfrågan överstiger tillgången på psykoteraپیresurser i vårt land.

I denna bristsituation är människor med utvecklingsstörning särskilt utsatta. Skälen till detta är flera:

Funktionsnedsättningar ger i sig en ökad sårbarhet. Hos personer med utvecklingsstörning ligger det i de begåvningsmässiga hindren både större svårigheter att bearbeta och förstå olika situationer i samspelet med omgivningen och större svårigheter att påkalla hjälp vid behov. Såväl öppen som dold efterfrågan beräknas vida överstiga tillgången på psykoteraپی baserad på kunskap om utvecklingsstörningens följder.

Samtidigt vet vi genom såväl internationell som svensk erfarenhet att kvalificerade psykoteraپیiska insatser ger mycket goda resultat som stöd och bot för såväl utvecklingsstörda barn som vuxna.

Området står i början av sin utveckling i vårt land. 1993 kom ett par grundläggande böcker om psykoteraپی för utvecklingsstörda barn (författare B Zenker) respektive vuxna (författare I Sommarström - E Rosén - Sverden - K Ekwinska). Flera projekt håller på att utvecklas över landet och vissa huvudmän (som Stockholms läns landsting) planerar aktiviteter för att förbättra tillgång till psykoteraپی grundad på kunskap om utvecklingsstörning. Kontakter med internationella utbildningscentra ger också förhoppning om att kunskapsområdet funktionsnedsättningar relaterat till olika psykoteraپیiska metoder får sitt angelägna utrymme inom psykoteraپیutbildningar. (Detta behov belystes bl a av den statliga Handikapputredningen som förberedde LSS).

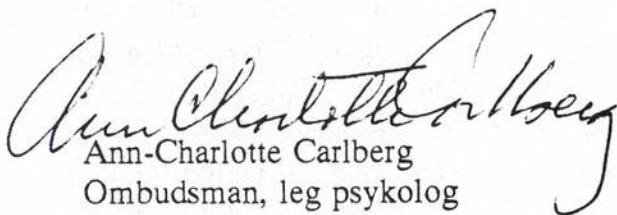
De psykoteraپیer, i Sverige och utomlands, som bedriver psykoteraپی med utvecklingsstörda och som bl a i ovan nämnda böcker dokumenterat viktiga erfarenheter är överens om att funktionsnedsättningen och dess följder ställer specifika

krav på terapeutens lyhördhet och kunskaper både när det gäller att bedöma och behandla enskildas problem och ev störningar. Metoder måste avpassas efter utvecklingsstördas varierande kommunikationsförmåga och nya vägar måste prövas. Detta ger att det inte är möjligt att på ett enkelt sätt avgränsa rådgivning från olika former av behandlingsinsatser. Det behövs vidare - som det står i inledningen till LSS § 9.1 - särskild kunskap om bl a enskildas livsbetingelser, dvs också kunskap i vid bemärkelse om personens omgivning och utvecklingsstördas situation i samhället.

Med allt ovan som bakgrund hävdar FUB att

- psykoterapi ingår som del i rättigheten rådgivning och annat personligt stöd enl LSS §9.1
- psykoterapi för utvecklingsstörda är en dokumenterat verkningsfull insats som i dag inte finns att tillgå i en omfattning som behövs. Detta förhållande råder också för andra men utvecklingsstörda har av tidigare angivna skäl svårare att få hjälp. Det är därför särskilt viktigt att möjligheten underlättas genom att de, som tanken är med LSS, tillförsäkras insatsen som en rättighet.
- psykoterapi för utvecklingsstörda kräver kompetens av såväl generell som specifik karaktär hos utövaren
- psykoterapi för utvecklingsstörda är ett bristområde som måste utvecklas i teori och praktik med dubbel kompetens.

För Riksförbundet FUB

Ann-Charlotte Carlberg
Ombudsman, leg psykolog

Lars Löw
Förbundsjurist

RÄTT ATT VÄLJA SKOLFORM

Utbildningsdepartementet har kommit med ett betänkande som heter **Rätt att välja skolform**. SACO har fått betänkandet på remiss för yttrande och har då berett samtliga sina medlemsförbund möjlighet att yttra sig, däribland Psykologförbundet. Psykologförbundet har i sin tur bett om POMS'synpunkter på betänkandet.

I betänkandet föreslås att begreppen vanlig respektive särskild skolplikt ersätts med begreppet skolplikt. Detta har vi inte haft något att invända mot.

Däremot finns på en annan punkt vissa egendomligheter som vi reagerat mot. Det gäller vem som i sista hand har avgörandet beträffande om ett barn skall gå i särskola. Man säger här på följande sätt: *"För de barn som har rätt till utbildning i särskolan, bör föräldrarna däremot få ett avgörande inflytande över om barnet skall vara elev i grundskolan eller i särskolan, dvs de får i princip avgöra om barnet kan gå i grundskolan eller inte."* Så långt är allt gott och väl. Men längre fram i betänkandet visar det sig vad man menar med inskränkningen *"i princip"*: *"Dock bör det finnas en möjlighet att placera barnet i särskolan utan föräldrarnas samtycke om det är uppenbart att barnet inte kan gå i grundskolan."* Härmed upphäver man alltså genast den rättighet man talat om tidigare, för föräldrarna! Man säger vidare: *"Om hem och skola inte kommer överens om skolplaceringen, bör styrelsen för särskolan i dessa fall kunna besluta att barnet skall tas emot i särskolan även utan föräldrarnas samtycke."*

Vi i POMS'styrelse reagerade kraftigt mot dessa inskränkningar i föräldrarnas rätt att bestämma om sina barns skolgång. Vi hoppas och tror att vi i styrelsen någorlunda väl representerar de åsikter som finns ute bland medlemmarna. Vi har således skrivit ett yttrande till Psykologförbundet. Till vår stora glädje har Psykologförbundet valt att använda POMS'svar i sin helhet som sitt yttrande till SACO. Här har vi alltså haft en stor möjlighet att påverka!

Förutom Psykologförbundet har även Lärarnas riksförbund yttrat sig till SACO. Deras yttrande går i samma riktning som vårt. SACO säger därför på följande sätt, i sitt remissvar till departementet: *"SACO motsätter sig starkt förslaget i betänkandet att det skall finnas möjlighet att placera ett barn i särskolan mot vårdnadshavarens vilja. SACO anser att en placering i särskolan utan föräldrarnas samtycke ger synnerligen dåliga förutsättningar för en positiv utveckling av barnets skolgång. Det måste också anses som principiellt betänkligt att en myndighet ges möjlighet att ta över föräldrarnas ansvar."*

GT

På följande sidor återges Psykologförbundets yttrande till SACO (=POMS yttrande till Psykologförbundet).

SACO
att Kerstin Svensson

YTTRANDE
Dnr 68.94
1994-09-29

RÅTT ATT VÄLJA SKOLFORM (Ds 1994:89)

Sveriges Psykologförbund avger härmed yttrande över rubricerat betänkande enligt följande:

Förbundet ser positivt på förslaget att begreppen vanlig respektive särskild skolplikt ersätts med begreppet skolplikt. Vi delar utredningens uppfattning att det inte finns skäl att använda olika skolpliktsbegrepp för de olika skolformerna.

Vad beträffar avsnittet "val av skolform" vill förbundet mycket starkt invända mot förslaget. Vi anser att vårdnadshavarens samtycke alltid skall inhämtas när ett barn skall placeras i särskolan. Vi instämmer i utbildningsutskottets synpunkter, i vilka man poängterar att placering i särskolan mot föräldrarnas vilja är en dålig grund för barnets skolgång. Utskottet påpekar också att det är principiellt betänkligt att en myndighet ges möjlighet att ta över föräldrarnas ansvar.

Frågan om samtycke och tvång i olika former för personer med utvecklingsstörning har ett långt och tyvärr mörkt förflutet vad gäller olika insatser som erbjudits gruppen. Tvingande insatser har varit vanliga och det är först nu, i samband med den senaste lagstiftningen på handikappområdet (LSS) som de sista resterna av tvingande åtgärder är borttagna och begrepp som inflytande och självbestämmande fått en reell innebörd. Det är därför högst anmärkningsvärt och tvärtemot den klara inriktning som präglat inte minst LSS-lagstiftningen, att fortfarande i skollagen förespråka att val av skolform i speciella fall kan ske utan vårdnadshavarens samtycke.

Handikapputredningen och sedermera LSS-lagstiftningen betonar den enskildes rätt till inflytande, möjligheten att begära insatser, kontinuitet och helhetssyn utifrån den enskildes perspektiv och förbättrade möjligheter att få individuella behov tillgodosedda. Grupplösningar grundade till största delen på människors funktionshinder (utvecklingsstörda måste... människor med autism bör...) bör undvikas. I stället måste stora ansträngningar göras för att beakta varje persons individuella behov utifrån den speciella livssituationen. Att vårdnadshavare kan få sina barn placerade i särskolan utan deras samtycke (även om det är i undantagsfall) går stick i stäv mot hela den inriktning som präglar den moderna handikappverksamheten.

I rubricerade betänkande hänvisas till FN:s barnkonvention och man anför barns rätt till skydd mot kränkande behandling i förhållande till sina föräldrar som ett skäl till att möjligheten skall finnas att i vissa fall placera ett barn i särskolan utan

föräldrarnas samtycke. Förbundet anser att behovet av skydd mot kränkande behandling inte är speciellt för barn med utvecklingsstörning och att alla barns rätt till trygghet i förhållande till föräldrarna bör säkras via annan lagstiftning.

De psykologer, som arbetar med förståndshandikappade och som har hög kompetens när det gäller att bedöma barns utvecklingsnivå och behov av särskilda insatser, betonar att det inte går någon skarp gräns mellan barn med utvecklingsstörning och andra barn. Oftast är det i dessa svårbedömda fall som diskussionen om grundskola eller särskola uppkommer. Omsorgspsykologernas erfarenhet är att man i praktiken oftast eftersträvar flexibla, individanpassade lösningar i dessa fall. Omsorgspsykologernas praktiska erfarenheter stöder alltså inte betänkandets förslag att i vissa fall frånta föräldrarna rätten att välja skolform.

Inom handikappområdet, både internationellt och i Sverige, arbetas intensivt med olika forsknings- och utvecklingsinsatser för att förbättra möjligheten för den enskilde att klargöra och uttrycka sina behov och få ett reellt inflytande. "Empowerment" är ett begrepp som blir alltmer vedertaget. Detta begrepp refererar till olika insatser vars syfte är att stärka den enskilde personen med funktionsnedsättningar och hans anhöriga i olika samarbetsformer med professionella och organistaioner som erbjuder olika typer av service. Det finns med andra ord redan idag kompetens beträffande hur man kan handha situationer där oenighet uppstår mellan vårdnadshavare och professionella och hela området är föremål för en kraftfull kompetensutveckling.

I betänkandet betonas vikten av att föräldrarna får en ingående information om de olika skolformerna så att de kan välja den skolform som bäst tillgodoser barnets behov. Sveriges Psykologförbund delar denna uppfattning. Förbundet vill också understryka betydelsen av att föräldrarna tidigt får en god information om barnets handikapp och ett gott stöd, såväl praktiskt som psykologiskt, under barnets tidiga år. Detta underlättar föräldrarnas beslut när det gäller val av skolform.

SVERIGES PSYKOLOGFÖRBUND

Birgit Hansson

Birgit Hansson
Förbundsordförande

Inga-Lill Kristiansson
Omsorgspsykolog
Ordförande i POMS (Föreningen
psykologer inom omsorgsverk-
samheten)

Jan Terneby
Omsorgspsykolog

Gunnel Toft
Omsorgspsykolog

ARBETSKONFERENS OM ÖVERGREPPSPROBLEMATIK

Planeringen pågår för fullt inför vårens arbetskonferens om övergreppsproblematik. Platsen för konferensen blir *Hjortviken, Hindås*. Tiden blir *1 och 2 mars 1995*. Notera redan nu dessa datum! Mera information om konferensen kommer efter hand!

BARNS RÄTT ATT KOMMA TILL TALS

POMS får en hel del skrivelser från Psykologförbundet för yttrande. Detta är en följd av att vi nu i praktiken räknas som en yrkesförening, även om inte alla formaliteter är klara. Härmed har vi en betydligt större möjlighet att påverka beslut som har betydelse för personer med utvecklingsstörning eller andra funktionshinder. Se t ex inslaget om "Rätt att välja skolform" i detta nummer. Vi har även fått tillfälle att yttra oss över en promemoria om "**Barns rätt att komma till tals**". Tack vare detta finns nu ett avsnitt om barn med utvecklingsstörning eller annat funktionshinder med i Psykologförbundets yttrande över promemorian, som gäller barns rätt att komma till tals i mål och ärenden om vårdnad och umgänge, adoption och namnändring. Detta avsnitt har utformats av Rune Arvåsen, och lyder som följer:

"Ett problem som inte uppmärksammats tillräckligt i texterna är rättsställningen hos barn med utvecklingsstörning eller annat funktionshinder som innebär nedsatt kommunikationsförmåga. Det är viktigt att utredarna inte för snabbt nöjer sig med att konstatera att barnet är 'varaktigt förhindrat... på grund av psykisk störning eller något annat liknande förhållande'. Graden av utvecklingsstörning (och /eller annat funktionshinder) varierar mycket och därmed också förmågan att uttrycka sin vilja. Här behövs särskild kompetens hos utredare och eventuellt offentligt biträde. Även här finns sakkunniga psykologer att anlita."

GT

Augusti 1994

U P P R O P

Kära kolleger

Som ni kanske känner till har Socialstyrelsen fått i uppdrag att planera olika insatser för små mindre kända handikappgrupper. Bl a ska man inrätta en databaserad kunskapsbank. En arbetsgrupp, i vilken jag ingår, har tillsatts för att ge synpunkter på utformningen av kunskapsbanken. Av uppenbara skäl står ofta de medicinska frågorna i förgrunden. Men man finner det angeläget att även andra aspekter beaktas, bl a de psykologiska.

Jag vet att det runt om i landet finns psykologer som mött barn, ungdomar eller vuxna med ett sällsynt handikapp och som har erfarenheter och kunskaper som kan vara till gagn för andra. *Ni som gjort det - skulle ni inte kunna höra av er till mig så att vi tillsammans kan diskutera vilken information som ev kan vara relevant att föra vidare?* Det kan gälla särskild metodik vid utvecklingsbedömningar, olika slag av stimulans, skolfrågor, bemötande, miljöaspekter, känslomässiga påfrestningar, terapeutiska insatser, anhörigas reaktioner och behov av psykologiskt stöd och mycket annat rörande ett speciellt handikapp.

Ju ovanligare handikappet är, desto angelägnare är det att samla in det lilla kunnande som finns. Så hör av dig även om du tycker att du inte har så omfattande kunskaper. Det kanske inte finns någon annan som vet mer!

I bif förteckning ges exempel på ovanliga handikapp hos barn och ungdomar i Stockholms läns landsting. Det finns dock många fler sällsynta diagnoser, så om du använder förteckningen som "check-lista" så kom ihåg att den är ofullständig.

Olika tips, uppgifter som inte kommer med i kunskapsbasen, kan kanske publiceras i POMS-bladet och ge nya möjligheter att få eller ge kollegialt stöd.

Vänliga hälsningar

Ann Bakk
Box 439 09
Stadshagsv. 5
100 29 Stockholm
Tel: 08/ 737 54 87
Fax: 08/ 737 54 80

Bilaga

EXEMPEL PÅ OVANLIGA HANDIKAPP HOS BARN OCH UNGDOMAR I STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

utifrån en inventering på sjukhusens barnkliniker och Omsorgsnämndens distriktskontor 1993

De största diagnosgrupperna, som omfattar ca 20 - 30 barn och ungdomar är:

Neurofibromatos
Tuberös skleros
Fragile X
Ovanliga kromosomabberationer (sinsemellan olika)
Skelettdysplasier

Följande grupper omfattar sannolikt ca 10 - 20 barn och ungdomar:

Duchennes muskeldystrofi
Dysmeli
Retts syndrom
Leukodystrofier
Dystrofia Myotonica
Prader Willi Syndrom

Omkring 5 - 10 barn har någon av dessa diagnoser:

Osteogenesis Imperfecta
Progressiv spinal muskelatrofi
Silver Russel syndrom
Smith-Lemli-Opitz syndrom
Noonans syndrom
Artrogrypos
CHARGE
Charcot Marie Tooth
Cornelia de Lange syndrom
Williams syndrom
Marfan syndrom
Rubinstein Taybi syndrom

Två-tre barn har diagnoser:

Angelman syndrom
 Ehler-Danlos syndrom
 Moya-moya
 Aperts syndrom
 Dermatomyosit
 Dysostosis kleido-kranialis
 Epidermolysis bullosa
 Moebius syndrom .

Exempel på diagnoser som är så ovanliga att bara enstaka barn har dem är t ex vissa neurometabola sjukdomar som:

Infantil ceroid lipofuscinos
 Maple syrup urine disease
 Metylmalonsyreuri
 Niemann-Picks sjukdom
 Sanfilippos syndrom
 Fanconis syndrom
 Horners syndrom
 Hunters syndrom
 Hurlers syndrom
 Lesch-Nyhans syndrom
 Morbus Morquio
 Sandhoff syndrom
 3-metylglytakonsyreuri

Andra mycket ovanliga diagnoser är t ex:

Aicardis syndrom
 Lowe syndrom
 Undines förbannelse
 Vaters syndrom
 Goldenhar syndrom
 Landau Kleffners syndrom
 Polands syndrom
 Spielmeyer-Vogts sjukdom
 Tar syndrom
 Wolf Hirschhorns syndrom
 Zellwegers syndrom
 och många fler

FÖRSKOLEPSYKOLOGERNAS KONFERENS I GÖTEBORG, 28-30/9-94

Referat av Birgitta Levemyr

Professor Philip Whang inledde förskolepsylogernas studiedagar med ett tal om kulturens betydelse om våra föreställningar om barn och deras utveckling.

Viveka Sundelin Wahlsten talade utifrån sitt projekt om "barns utveckling och överlevnad i psykosociala riskmiljöer", ett arbete som hon också doktorerat på.

Viveka framhöll vikten av att följa individen under lång tid för att förstå komplexiteten och vilka faktorer som är viktiga.

Hon skiljer på långtids-risk-faktorer och, kortvariga kriser samt långtidsskyddande faktorer och kortvariga buffertar.

Med **långtids-risk-faktorer** menar hon exempelvis social belastning splittrade personligheter, föräldrar med borderlineproblematik, missbruk och kriminalitet.

Beträffande **de kortvariga kriserna** menar hon att man inte kan se på en separat händelse. Det är mer beroende av hur barnet omhändertas, om krisen kommer att få en negativ betydelse för utvecklingen eller ej.

Med **långtids-skyddande faktorer** menar hon egenskaper hos barnet som spelar roll i samverkan med omgivningen, exempelvis god begåvning, god anpassningsförmåga, ömsesidighet i samspel, vad barnet väcker hos föräldrarna. Barnet kan ha en inbyggd förmåga att tillgodose sina behov hos andra vuxna (maskrosbarn).

Som **kortvariga buffertar** anger Viveca tillfälligt förbättrad ekonomi, barnomsorg, avlastning, barnet befinner sig i en lugnare utvecklingsfas. Dessa faktorer kan även komma att få långtidseffekter.

I sin beskrivning av barns överlevnadsstrategier talar Viveka om tre förhållningssätt som beskriver barnets relation själv - omgivning:

1. Inåtgående förhållningssätt
2. Utåtgående förhållningssätt
3. Modererande förhållningssätt

Ett inåtgående beteende kännetecknas av att barnet söker lösningar på konflikter genom att förändra sig själv och förneka egna behov.

Det utåtgående beteendet rymmer protester av olika slag och kan leda till en destruktiv omvärldsrelation.

Det modererande sättet är att kunna anpassa sitt eget förhållningssätt till omgivningens och möjliggöra en ömsesidighet så att även konstruktiva krafter kan frigöras i omgivningen.

Avslutningsvis framhöll Viveka vikten av att all personal omkring barnet och familjen blir tydligare. Det är alltså viktigt att tydliggöra vad det är som är risker och vad man oroar sig för. Man ska försöka ge akt på om barnets utveckling går framåt eller bakåt. Barnets problem bör lyftas fram i centrum i stället för familjens eller föräldrarnas problem. Remittera mindre och ta i stället vara på de resurser och kunskaper som finns i barnets naturliga omgivning och nätverk.

Det är viktigt att kunna se att man kanske inte kan förändra familjen, men att man ändå bör göra det man kan utifrån hur familjen ser ut.

Följande 3 teser kan vara viktiga att ha i åtanke:

1. Äkta kontakt kan vara förlösande.
2. Skilj aldrig kropp, själ och ande.
3. Gå aldrig in i strid med ett barn på barnets villkor, för alla förlorar på det.

Den sista studiedagen föreläste Margareta Carlberg på ett mycket engagerande sätt om hur innehållet i konsultationen påverkas när man utgår från Daniel Sterns teori om **självets utveckling**. Margareta menade att det är en teori som öppnar upp och fokuserar processen och för samman det kliniska och det observerade barnet. Den passar också bra för konsultation eftersom den poängterar normalutvecklingen hos barnet och tänder kreativiteten hos konsulten.

Självet definieras som ett fast mönster av medvetenhet, som uppstår i förhållandet till barnets handlingar. Här ingår förnimmelsen av handlande, fysisk sammanhållande, kontinuitet, känslsamhet, skapande organiserande, förmedling av mening, intersubjektivitet.

I det framväxande själv

et finns både en upplevelse av process och produkt. Barnet arbetar hela tiden med att organisera sin tillvaro.

Viktiga begrepp i det uppvaknande självet (0-2 mån)

- * global perception - spädbarnets förmåga att ta in intryck med alla sinnen
- * amodal perception - förmågan att översätta och tolka information mellan olika sensoriska kanaler

I känslan av kärnsjälvet (2-6 mån) utvecklas fyra aspekter:

- * agens: förtummelse av egna handlingar
- * koherens: förtummelse av att vara en egen fysisk enhet med egna gränser
- * affektivitet: upplevelse av inre mönster
- * kontinuitet: en känsla av egen historia, ett slags minne

I känslan av ett subjektivt själv (7-9 mån)

börjar barnet kunna dela upplevelser med andra.

Affektintoning är ett centralt begrepp. D.v.s. den återkoppling barnet får på sina känslor. Här finns risk för felintoning eller överintoning, som kan få till konsekvens att barnet tvingas till avstånd från sitt inre själv och måste göra våld på sin upplevelse.

Under framväxandet av det verbala själv (18 mån-3 år)

börjar barnet kunna enstaka ord. Språket kan medföra att inre konflikter kan uppstå i det upplevande självets bland annat genom att preverbala erfarenheter kan bli förvrängda.

Hos det berättande själv (3 år ») börjar barnet kunna berätta en historia med en början, mitt och ett slut. Det kan härigenom berätta sin egen historia, vilket är mycket viktigt för identiteten. Många barn har brott i sin historia på grund av att vissa delar inte får vara med. Eftersom det är så viktigt att få i hop sitt livs historia, måste barn få hjälp med detta.

Margareta gav under sin förmiddag flera exempel på frågor som kan ge nya upplevelser av barnet och som fokuserar på självets relaterande till omgivningen. Hur är det att vara förälder till det här barnet just i dag? Hur är ungen mot mig? När tappade ungen lusten? Vilken fråga, vilket ansiktsuttryck möter ett "skadat" barn?

FÖRSLAG TILL LITTERATUR OM DEN NYA UTVECKLINGSPSYKOLOGIN

Först och främst **Sterns böcker**; Spädbarnets interpersonella värld och Ett litet barns dagbok, båda finns på svenska, Natur & Kultur, 1991

På svenska finns bl.a:

Bergström M.: Hjärnans resurser, Malmö, Seminarium, 1990

Berg-Brodén M.: Mor och bam i ingenmansland, Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1989

Brazelton T.B.: Om barns utveckling och uppfostran under de första sex åren, Bonnier Alba, 1993

Havnesköld L.: Daniels Sterns teorier om självutveckling - en introduktion, Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1992

Havnesköld L & Risholm Mothander P.: Nya perspektiv på dynamisk utvecklingspsykologi Stockholm, Liber, utk. Liber sept. 1994

- Hultén I.: Livet & döden, konception & födelse, Kritisk Psykologi, nr 3, 1993
- Healy J.M.: Barns inlärning och utveckling, Brain Books, 1993
- Hwang P. (red.): Spädbarnspsykologi, Stockholm, Natur & Kultur, 1993
- Nörretranders T.: Märk Världen, Stockholm, Alba, 1993
- Kaplan L.: Farväl till barndomen, Natur & Kultur, 1987
- Ramberg L.: Tänkbart, Stockholm, Mareld, 1992
- Risholm Mothander P.: Mellan mor och barn, Stockholm, Liber, utk våren 1994
- Wrangsjö B.: Ungdomsutveckling och ungdomsterapi i ljuset av Daniel Sterns teorier, Sv för psyk hälsa , monografi nr 36, 1993
- Zohar D.: Kvantjaget, 1993 (finns i MånPocket)

På engelska t ex:

- Bowlby J.: Attachment and Loss Vol I t o m III, Basic Books, publicerade 1969, 1973 respektive 1980
- Brazelton T.B. & Cramer B.G.: The Earliest Relationship, Addison-Wesley, 1990
- Donaldson M. Human Minds, London, Penguin Press, 1992
- Greenspan S.I. & Pollock G.H. (eds): The Course of Life, Vol I t o m V, Int Univ Press, publicerade under våren 1989 till 1993
- Holmes J.: John Bowlby & Attachment Theory, Routledge, 1993
- Kegan R.: The Evolving self, Harvard Univ Press, 1982
- Lichtenberg J.: Psychoanalysis and Motivation, The Analytic Press, 1989
- Moyers W.: Healing and the mind, Doubleday, 1993 (sv övers. 1994)
- Nathanson D.: Shame and Pride, Affect, Sex and the birth of the Self, NY, Norton, 1992
- Pine F.: Drive, Ego, Object & Self, NY, Basic Books, 1990
- Piontelli A.: From Fetus to Child, London, Routledge, 1992
- Rose S.: The Making of Memory, London, Bantam Press, 1993
- Stern D.N.: The First Relationship: Infant and Mother, Fontana/Open Books, 1977
- Shapiro T. (ed): The Concept of Structure in Psychoanalysis, Int Univ Press, 1991
- Shapiro T. & Emde R.N.(eds): Affect: Psychoanalytic perspectives, Int Univ Press, 1992

Rapport från förbundsstyrelsen

I höst har förbundsstyrelsen haft tre sammanträden, 15-16/9, 19/10 och 25-29/11.

Tyvärr missade jag det andra eftersom min son hamnade på sjukhus och blev opererad för blindtarmen just natten innan. Rapporten handlar därför mest om de andra båda mötena.

Det drar ihop sig till **kongress**, ja den är inte förrän 12-14/5-95 men allt skrivet ska vara hos kongressombuden minst 60 dagar före, så förberedelsearbetet pågår för fullt. Det är mycket som ska planeras, motioner ska besvaras, förbundsstyrelsen ska skriva sina propositioner. Motionstiden har ju gått ut, med ett undantag, och ett antal motioner har inkommit.

Motionerna handlar om:

- kretsanslagen (principerna för utdelning har ändrats, så att kretsarna nu bara får ett litet anslag till styrelsearbete och måste söka pengar för annan verksamhet och detta vill motionärerna ändra på).

- att förbundet ska verka för att leg psykoterapeuter ska få ersättning från försäkringskassan (vi har länge jobbat för att psykologer och psykoterapeuter ska få ersättning).

- att förbundet ska utreda effekterna av Hälso- och sjukvårdslagens (HSL) bestämmelser om samlat ledningsansvar (som fick som effekt att läkarna tog över de kliniker inom psykiatri, BUP oräknat, som psykologer tidigare ledde) (en sådan utredning är på gång).

- att förbundet ska verka för ett avskaffande av HSLs bestämmelser om samlat ledningsansvar (vi vill nog ha kvar det samlade ledningsansvaret men att det ska vara fritt för andra yrkesgrupper än läkare att utöva det).

- reducerad fackföreningsavgift för fackliga förtroendemän (förbundet har tillbakavisat detta tidigare eftersom det betraktas som lön, i stället vill vi ha ett system med "belöningar", bl a i form av kurser i utlandet för förhandlingsansvariga).

- att förbundet hjälper till att bilda en seniorsförening (vi kan hjälpa dem att komma i kontakt med varandra).

- att ta in föreningen POMS som yrkesförening i Psykologförbundet (javisst, inga hinder).

Undantaget för motionstiden är **specialistordningen**. Eftersom Hans-Göran Sherp hoppat av från specialistrådet, var man tvungen att ha en extra kongress för att välja ny ordförande i "skola-omsorgsutskottet". En sådan genomfördes, per brev den här gången. Då passade förbundsstyrelsen på att ta up frågan om man kunde *förlänga motionstiden till 19/1-95* för motioner angående specialistordningen, och så blev det. Anledningen till detta var att vi vet att det blir många motioner (bl a från POMS och Kronobergskretsen) och att antalet kanske kan begränsas om förbundsstyrelsens proposition i ämnet blir spridd först, så att man kan se om den innehåller något som minskar behovet av motioner.

Specialistrådet har lämnat ut förslag till förändringar i specialistordningen. Detta paper är ute på remiss till 9/12. Förslagen är små och består i namnförändringar på "skola-omsorgsområdet" till "pedagogisk psykologi" (fortfarande skulle omsorgspsykologerna räknas dit) och på några av funktionerna, samt att ekvivaleringstiden för den som bara saknar

vetenskapligt arbete för att godkännas som specialister ska förlängas, tidsfristen föreslås tas bort.

Remissvaren kommer att påverka förbundsstyrelsens proposition i ämnet. Ännu är inte arbetet med propositionerna kommet så långt att det går att skriva om dem, det får bli i nästa nummer. Områden som kommer att tas upp från förbundsstyrelsen är bl a stadgarna, basorganisationen, mål kommande kongressperiod, arbetsmiljöprogram, strategi för arbetet på en psykologlag, specialistordningen, medlemsavgiften och påverkan av psykologutbildningen.

Åliggandelagen och **Lagen om disciplinpåföljd** ersätter den gamla tillsynslagen. Fortfarande gäller lagarna inte för alla legitimerade psykologer i den mån de utövar hälso- och sjukvård. Arbetet går nu ut på att alla psykologer ska omfattas av de nya lagarna.

En kampanj om felavlöningsfrågan, som ska drivas 1995, håller på att struktureras av kansliet. Det är viktigt att vi kan engagera alla medlemmar i arbetet. Ett "självhjälpshäfte" till kretsar och de enskilda medlemmarna med baskunskaper om hur man driver sina egna lönefrågor ska tas fram. Ett material för att informera beslutsfattare och politiker skrivs och presenteras i vår. Punkten kommer att återkomma på varje FS framöver. En samordning med "jubileumsfirandet" (förbundet blir 40 år 1995) kommer att ske. Kampanjen ska ha två syften:

- att påverka psykologernas dåliga löner och
- att informera allmänhet och beslutsfattare om psykologer och vad de kan använda psykologer till.

Hans Arvidsson, ensamutredare vad avser **förbundets basorganisation** har presenterat sin utredning, som inte givit några revolutionerande förslag. Däremot är det väl genomtänkt. Representationen vid kongresserna diskuterades ingående. Birgit menade att det är en klar demokratisk fördel med två ombud från varje valkorporation. Samtidigt är skevheten i representation ett problem.

Utredningen föreslår att förbundet återgår till ordningen med rena kretsmandat och att man knyter yrkesföreningarna till ett **Yrkesföreningarnas råd** analogt med Vetenskapliga rådet, med en FS-medlem som ordförande. Dock tycker man att PKP, PPP som enskilda företagare ska behålla sina mandat- dessa föreningar är inte yrkesföreningar.

Kretsindelningen i Stockholm: Ska Stockholm vara två eller tre kretsar: En landstingskrets och en eller två kommunkretsar: Man lutar åt en, det är vad stockholmarna enligt Ingela Palmer är mest intresserad av.

En arbetsgrupp bestående av förbundsstyrelseledamöter, utredaren och kanslipersonal ska arbeta fram en proposition till kongressen.

27:e Internationella kongressen i Psykologi (ICP 2000) i Stockholm år 2000 fortskrider. Örjan Salling blir förmodligen generalsekreterare, vilket i så fall kommer att hindra honom från FS-arbete i fortsättningen. Samarbete har etablerats med kongresskommitten i Montreal 1996 för att dra erfarenheter från deras arbete.

Psykologers yrkesroller: Yrkesföreningarna har nu tagit fram ett informationsmaterial, var och en för sig. Materialet finns men behöver bearbetas layoutmässigt och formmässigt. En remissrunda till yrkesföreningarna kommer att genomföras innan publiceringen. Poängen är att såväl yrkesföreningar som förbundet ska kunna sprida informationsmaterialet till beslutsfattare

och intresserade. Studeranderepresentanten menar att det skulle vara bra att ge studenterna när de börjar utbildningen.

Barns villkor i samhället: Jane Korpi och Ingela Palmer, FS, försöker tillsammans med BO Louise Sylwander driva frågan om hur man för in barnperspektivet i samhällsfrågorna, hur man får in konsekvenserna för barnen i olika beslut. Louise, Jane och Ingela kommer att träffa ordförandena i de yrkesföreningar som har med barn att göra och därefter riksdagens barngrupp, preliminärt vecka 5.

Ett upprop från Sveriges psykologförbund till invandrarministern Leif Blomberg om flyktigbarns rättigheter sänds in. Det är ursprungligen författat av en grupp i Umeå.

Vi står nu inför de **strukturförhandlingar** som löpande avtal (det går ut i mars) ger oss möjlighet att ta upp. Det finns ingen angiven pott men tanken är att man ska kunna rätta till felaktigheter i lön som beror på förändrade arbetsuppgifter, att man ligger fel i förhållande till kollegor på den egna arbetsplatsen, hos arbetsgivaren, eller i jämförelse med kollegor i landet.

Akademikeralliansen: Läget är nu att det händer mycket inom SACO över huvud taget. I ett representantskap bestämde sig AA att satsa på sin egen samverkan mellan de tio förbunden och lägga ner förhandlandet med andra förbund. AA betraktar sig som en samling expertförbund inom SACO. 1995 års avtalsrörelse närmar sig, SACO släpps inte in i de centrala förhandlingarna om vi inte uppträder gemensamt.

Detta oroar många förbund, fr a SSR, LSR. Exempelvis läkarna och lärarna efterstundat hett egna huvudöverenskommelser, liksom alliansen gör. SACO-styrelsen har bestämt sig för att vara en garant för deltagande i förhandlingarna. Ordförandekonferensen gav SACO-ledningen i uppdrag att utforma hur det ska gå till. Resultatet av spelet inom SACO blev att SACO bildat en "stor" förhandlingsdelegation *där alla förbund har lika rösträtt*. Om något enskilt förbund drar tillbaka sin fullmakt faller fullmakten i sin helhet, eftersom fullmakten blir ofullständig. Fullmakten gäller endast 1995 års avtalsrörelse. Besluten om avtal fattas i denna stora förhandlingsdelegation.

En "liten" förhandlingsdelegation finns nu också, bestående av en representant från vardera läkarna, en från lärarna, från SSR, en från alliansen (Folke Berggren, tandläkarna) och en från övriga förbund. Viktigt nu är att alliansen verkligen håller ihop, att man uttrycker *en* vilja i stora delegationen, driver *en* linje i lilla. SACO framställer nu detta som om SACO-K håller på att återuppstå, att alliansen nu är död, vilket inte alls är sant.

Helt avgörande för framtiden är hur stark alliansen blir. Avgörande för styrkan blir om vi kan motverka den tydliga låglönesatsning som arbetsgivarna och många andra förbund vill ha (vi får inget alls om det blir en så tydlig låglönesatsning som nu diskuteras).

Tack för den här gången!

Bengt Persson
Förbundsstyrelsen

Vi leker med tanken på framgång som med en kelsjuk katt och blir för det mesta klösta.

SKRIFT OM PSYKOTERAPI FÖR UTVECKLINGSSTÖRDA

Yvonne Folkesson var en av dem som deltog i Allmänna Barnhusets konferens om Psykoterapi med utvecklingsstörda barn, på Sätra Bruk i mars i år. Yvonne har sedan fått ett uppdrag att ansvara för en skrift i ämnet, som skall ges ut av Allmänna Barnhuset. Yvonne berättar här om sitt uppdrag:

I början av sommaren blev jag tillfrågad om jag kunde tänka mig att vara ansvarig för en skrift. Skriften skall ges ut av Allmänna Barnhuset och förhoppningsvis bli klar någon gång i januari. Den skall handla om psykoterapi för människor som har ett begåvningshandikapp. Skriften skall vända sig till föräldrar, personal och beslutsfattare, alltså de människor som kan underlätta för den funktionshindrade att kunna få tillgång till psykoterapi.

I dagsläget finns ett arbetsmaterial klart. Det ska kortas och formuleras om till något lagom lättläst. I dagsläget innehåller skriften vad som händer när ett barn som har ett begåvningshandikapp föds. Där finns lite om barn- och ungdomsterapier, vuxenterapier och samtalsgrupper. Det står även en del om terapier när man har ett speciellt handikapp, t ex autism, Aspergers syndrom eller när man som vuxen fått en skada. I det nuvarande materialet finns många korta fallbeskrivningar.

I skriften kommer det också att finnas med lite om vikten av stöd till föräldrar, syskon och personal. Både för deras egen skull, men också för att underlätta psykoterapi för människan som har ett begåvningshandikapp.

Jag kommer att skriva om vikten av psykoterapi - nästa steg i normaliseringsprocessen - är vi beredda för det nu? Som så många av mina kollegor har jag besökt Valerie Sinason. Jag var där i november i år. Om ett år kommer Tavistock att publicera en utvärdering av några psykoterapier. Jag har fått lov att använda mig av resultaten, och det kommer väl till pass nu.

I mitt uppdrag ingick också att delta i en konferens omkring skriften. Jag skall just åka dit för att diskutera arbetsmaterialet. I arbetsgruppen finns en bred och djup kompetens, så vi får se vad som kommer ut av den.

Hälsningar från Yvonne Folkesson

Psykolog vid handikappteamet i Mölndal

En del människor fungerar som en sorts bollplank åt andra.

KOMMENTAR TILL KARIN EKWINSKAS REFERAT FRÅN SOCIALSTYRELSENS KONFERENS I POMSBLADET NR 3 1994 ANGÅENDE DEN S K ESKILSTUNAMODELLEN

Under åren 1977 - 89 arbetade jag som psykolog inom omsorgerna i bl a Eskilstuna. Sedan dess har jag haft annan tjänst i Sörmland med placering i Eskilstuna. Med andra ord kunde jag utanför systemet och åtminstone delvis se vad som hände inom omsorgerna i Eskilstuna under början av 90-talet.

När jag läste Karins referat upplevde jag att hon sett exakt samma saker som jag själv gjort och som jag åtminstone till en början förgäves påtalade för makthavarna. Karins referat är så träffsäkert att jag finner det överflödigt att orda om vad som drabbade distriktet.

Om inte människor av kött och blod, omsorgstagare, anhöriga och personal, varit drabbade, hade det hela varit ett magnifikt exempel på vad som kan hända, när någon kommer och med ett manipulativt sätt och med en metodik, som såvitt jag kan förstå, saknade teoretisk förankring, utlova bot för allt och alla. Jag vill också påpeka att våra kollegor på distriktskontoret inte var inblandade.

Så till Karins fråga vilken lärdom vi kan dra av detta. Vi får inte låta oss drabbas av den förvirring, förlamning och förförelse som Karin så bra beskriver. Vi måste, utan att genast förkasta, kritiskt granska allt nytt, och vi måste helst tillsammans våga påpeka det vi ser. Det kan vara svårt när man känner sig skeptisk och tråkig när så många runtomkring är entusiastiska. Vi har dock alla ett ansvar.

Eskilstuna 94 11 06

Med vänliga POMS-hälsningar

Christina Lögdahl

Leg. psykolog och teamledare vid Autismteamet, BUP, Mälarsjukhuset,
Eskilstuna

NYA SKRIFTER FRÅN RIKSFÖRENINGEN AUTISM

Riksföreningen autism har i höst givit ut två nya häften:

Autism och autismliknande tillstånd - en översikt, av Christopher Gillberg och Viviann Nordin

Aspergers syndrom - en översikt, av Stephan Ehlers och Christopher Gillberg

Efter att hastigt ha läst igenom häftena är mina intryck litet blandade. Det framgår inte om häftena framtagits i något speciellt syfte, eller för någon speciell målgrupp, men jag tror att de kan användas i de flesta sammanhang där information om dessa tillstånd behövs, både till föräldrar, personal och andra intresserade. Beskrivningen av både autism och Aspergers syndrom är utförlig och bra.

Resonemanget kring "bakgrundsfaktorer" (=orsaksfaktorer), känns dock för mig personligen både ofullständigt och förenklat. Gillberg och Nordin fortsätter att slå in öppna dörrar genom att avfärda "myten om de känslolika överklassföräldrarna". De hävdar att "mängder av resultat" entydigt pekar mot biologiska störningar som grundorsak vid autism. Samtidigt säger de på ett annat ställe i skriften om autism att det under 80-talet började "bli mera allmänt accepterat att autism har många olika orsaker". Det skulle ha varit intressant att få dessa tankar lite mer utvecklade i skriften. Menar Gillberg och hans medförfattare t ex att ett barn som har den biologiska grundstörningen som ger autism, under alla tänkbara förhållanden och i alla tänkbara miljöer verkligen utvecklar autism? Kan man tänka sig en växelverkan mellan å ena sidan barnets konstitution och eventuella skador, och å andra sidan det bemötande barnet får, och det stöd föräldrarna får i att vara föräldrar till just detta barn? Själv känner jag en stark övertygelse att orsaksbakgrunden kan vara just så komplex och mångdimensionell! Det har självfallet inget med vare sig skuld, socialgrupp eller känslolika att göra. Det handlar mera om att föräldrar normalt behöver gensvar från sitt barn för att orka fortsätta att driva samspelet med barnet. Det gemensamma för autistiska barn är ju att de aldrig knutit an till någon vuxen i sin närhet, och därmed inte börjat delta i det mänskliga samspelet. De har varit extremt svåra barn att samspela med, men kan vi veta att de **totalt** saknar förmåga till detta? Kanske kan ett och annat av dessa barn, med mycket extra stimulans, slippa att utveckla autism, eller i varje fall lika svår autism. Här finns verkligen ett område för vidare forskning, som skulle kunna vara till stor glädje för barn med autism och deras anhöriga.

Efter denna utläggning vill jag ändå åter påpeka att mycket känns bra och riktigt i de häften som föreningen nu ger ut. Större delen ägnas åt dels beskrivning av symtomen och dels habilitering av barn med autism. Det känns bra att man numera talar om *habilitering* och inte behandling. Som väntat nämner man TEACCH som en väsentlig del i habiliteringen.

Slutligen kan nämnas att författarna sätter forskning och vetenskaplig metodik högt, och anser att alla teorier kring orsakerna skall grundas på vetenskapliga undersökningar, liksom alla metoder för habilitering och behandling. Detta håller säkert alla med om. Problemet är att det är svårt att komma ifrån subjektiva tolkningar, även vid den strängaste vetenskapliga metodik. Statistiska samband är lätta att fastställa, men vad de säger om orsakssammanhanget är inte alltid så givet.

De ovannämnda häftena utgör bilaga till tidningen Ögonblick nr 3/1994. Detta nummer är ett temanummer som i sin helhet handlar om två olika projekt med stödteam för autism, det ena i Örebro län och det andra i Västerbottens län. Projekten beskrivs utförligt, och för dem som eventuellt umgås med planer att starta liknande projekt, måste detta vara värdefull läsning.

Häftena om autism och Aspergers syndrom kan beställas från
RIKSFÖRENINGEN AUTISM, Bondegatan 1 d, 116 23 Stockholm,
fax 08-644 02 88

De kostar 10 kronor styck för de första 10 exemplaren, därutöver 5 kronor styck.

Gunnel Toft

(PS Det skulle vara intressant att höra vilka tankar som finns bland POMSarna just kring ämnet autism och dess orsaker! Skriv gärna några rader till POMS-bladet, om Du tycker något om detta! DS)

Anmälan:**Uta Frith: Autism - Gåtans förklaring.**

Den svenska översättningen av denna bok är efterlängtd. "Autism - Explaining the Enigma" blev genast något av en handbok för såväl praktisk verksamhet som forskare över hela världen.

Uta Friths och hennes kollegors forskning har på ett mycket avgörande sätt bidragit till en ökad kunskap om och förståelse för autism och de svarigheter och awikelser inom områdena kontakt, kommunikation och beteende som handikappet medför.

Få handikapp har varit så mytomspunna som autism. Under årens lopp har en rad olika orsaksförklaringar och så kallade behandlingsmetoder presenterats, tyvärr oftare baserade på myter och spekulationer, än på vetenskapligt underbyggda fakta.

Detta har drabbat många. Först och främst naturligtvis personer med autism som har rätt till ett bemötande som baserar sig på kunskap om deras handikapp; föräldrar som under lång tid anklagats för att ha orsakat handikappet och personal som har vilseletts av vad de trott var "vetenskap och beprövad erfarenhet".

Uta Frith sammanfattar i denna bok den faktiska kunskap om autism som vi har idag. Hon gör det genom att redogöra för ett antal intressanta historiska beskrivningar av personer med autism, genom att hänvisa till väldokumenterade kliniska observationer och genom att referera egna och andras forskningsresultat, framför allt inom det område som vi kallar kognitiv psykologi. Då många personer med autism också har en utvecklingsstörning, skiljer hon i sina analyser ut vilka svarigheter som beror på utvecklingsstörningen och vilka som hänför sig till autism och får på så sätt fram "det specifika", det som är gemensamt för alla i handikappgruppen oberoende av begåvning.

Hon lägger också fram en psykologisk teori, som även om det kanske är för tidigt att säga att den är gåtans lösning, förklarar mycket av det som är så förbryllande och motsägelsefullt, framför allt vad gäller awikelserna i kontakt och kommunikation hos personer med autism. Teorin innebär lite förenklat att det bakom dessa iakttagbara beteendeavvikelser finns en central kognitiv störning. Den medför att personer med autism saknar eller har en bristfällig utvecklad "theory of mind", dvs de förstår inte att det mänskliga handlandet styrs av inre mentala tillstånd som tankar, känslor och önskningar. Tillstånd som inte kan ses utan som intuitivt måste förstås.

Boken kan rekommenderas till såväl föräldrar som yrkesverksamma av olika slag, inte minst psykologer, studerande i olika typer av utbildningar och också till alla andra som är intresserade av mänskligt beteende. För som Uta Frith säger i början av boken, "Fenomenet autism, med dess många gåtor, har en djup betydelse för den som upplevt det på nära håll. Men det har också en vidare kulturell betydelse. Det är ingen överdrift att påstå, att vi genom att förstå autism också kommer att bättre förstå oss själva".

Lena Andersson

Förbundssekreterare Riksföreningen Autism, leg psykolog

Anmälan

Temple Grandin: Genom dörrar. Vägen från autism till ett självständigt liv.

"Det finns ingen liknade bok." skrev Bernhard Rimland, välkänd forskare inom autismområdet, i förordet till originalutgåvan av *Emergence Labeled Autistic* (1986). Det finns det fortfarande inte, även om det under senare år har kommit ytterligare ett par böcker i samma genre.

Temple Grandins självbiografi är osentimental och saklig med en koppling till vetenskapliga studier om autism. Samtidigt är det en fascinerande och spännande skildring som, med sitt patos och sin intensitet, griper tag i läsaren.

Temple Grandin var flickan som redan från födseln hade en mycket avvikande utveckling och som - på grund av sina störningar i kontakt och kommunikation och sitt annorlunda beteende - fick diagnosen autism.

Idag är hon kvinnan som mot alla odds har utvecklats så att hon lever ett självständigt, ekonomiskt oberoende och framgångsrikt yrkesliv. Hon är filosofie doktor i veterinärvetenskap och arbetar med att konstruera utrustning för kreaturshantering och har hela världen som arbetsfält.

Många har förundrats över hennes fantastiska utveckling och frågat sig om diagnosen autism var riktig. För den som sett eller hört henne eller lär känna henne genom denna bok råder det ingen tvekan därom. Det är också uppenbart att även om hon själv beskriver sig som en "botad autist" har hon fortfarande vissa problem som hänger samman med hennes handikapp. Det är nog sannolikt så att hon med hjälp av sina exceptionella förutsättningar - sitt goda intellekt och ovanliga kreativitet samt en stödjande och förstående omgivning - på olika sätt lärt sig hantera, kompensera för och leva med sina svårigheter i takt med ökande mognad.

Temple Grandins bok ger oss en unik inblick i hur personer med autism tänker och känner. Den visar också vilken betydelse omvärldens bemötande har. Hur lätt vi kan "stjälpa" men också vilka möjligheter vi har att hjälpa.

Det finns mycket att lyfta fram i hennes berättelse. Det mest rörande är kanske skildringen av hur hon som barn längtade efter fysisk kontakt, men hur hon samtidigt på grund av sin sensoriska överkänslighet fruktade och aktivt avvisade sådan. Under hela uppväxten kretsade tankarna kring hur hon skulle bygga en maskin som kunde lära henne tåla beröring. Det fantastiska är att hon så småningom, trots mycket motstånd från omgivningen, genomförde sin ide. Med en "fixeringsbox" för kreaturshantering som förebild konstruerade och byggde hon sin "krammaskin". Hon hade stor hjälp av den, gjorde nya och mer sofistikerade modeller och fick till och med andra att pröva maskinen i behandlingssyfte.

När hon lämnade college för att påbörja sin forskarutbildning satte hon upp en liten minnestavla på bibliotekets tak med orden: "Saxium, atrium, curman - sträva mot stjärnorna". Få har kommit så nära dem som hon!

Lena Andersson

TILL "PUTTE" FRÅN "VAVA" JUL 9